

Ziņojums par pieredzi un iespējām zaļā publiskā iepirkuma īstenošanā

Atbalsta sniegšana Latvijas Prezidentūras komandai Eiropas semestra zaļināšanas jautājumos

SIA "Smartgreen"

Autori: Laimonis Osis, Jānis Brizga

Rīga, 2015

Ziņojums par pieredzi un iespējām zaļā publiskā iepirkuma īstenošanā

Atbalsta sniegšana Latvijas Prezidentūras komandai Eiropas semestra zaļināšanas jautājumos

Pasūtītājs: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
Reģ.Nr. 90000028508
Peldu iela 25, Rīga, LV 1494

Iepirkuma identifikācijas numurs: VARAM 2015/8, 16.04.2015.

Izpildītājs: SIA "Smartgreen"
reģ.# 40103699238
Kuldīgas iela 24-3, Rīga, LV-1007

Autori: Laimonis Osis
Jānis Brizga

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. CITU EIROPAS SAVIENĪBAS DALĪBVALSTU PIEREDZE ZAĻĀ PUBLISKĀ IEPIRKUMA PRINCIPU PIEMĒROŠANĀ	6
1.1. KAS IR ZAĻAIS PUBLISKAIS IEPIRKUMS	7
1.2. MĒRĶI, SASNIEGUMI UN IZMANTOTIE KRITĒRIJI	11
1.3. ZPI UN VALSTS EKONOMIKAS ATBALSTĪŠANA	21
2. LATVIJAS PUBLISKĀ SEKTORA IEPIRKUMU IZPĒTE UN IZVĒRTĒJUMS	27
2.1. LIELĀKĀS UN FINANSIĀLI IETILPĪGĀKĀS PREČU UN PAKALPOJUMU GRUPAS	27
2.2. LATVIJAS PUBLISKĀ IEPIRKUMA VIDES SLODŽU NOVĒRTĒJUMS	33
2.3. LATVIJAS PUBLISKĀ IEPIRKUMA EKONOMISKAIS NOVĒRTĒJUMS	35
3. VARAM IEPIRKUMU NOVĒRTĒJUMS ZAĻĀ PUBLISKĀ IEPIRKUMA KONTEKSTĀ	39
3.1. DAŽAS PROBLĒMAS IEPIRKUMU OBJEKTĪVĀ NOVĒRTĒJUMĀ	39
3.2. LĪDZŠINĒJĀ PIEREDZE ZPI PRINCIPU PIEMĒROŠANĀ	41
3.2.1. ZPI PILOTPROJEKTS UN TĀ REZULTĀTI	41
3.2.2. KLIMATA PĀRMAIŅU FINANŠU INSTRUMENTS UN ZPI	42
3.3. IETEIKUMI ZPI VEICINĀŠANAI VARAM	45
3.3.1. LATVIJAS ZAĻĀ IEPIRKUMA VEICINĀŠANAS PLĀNS 2015. - 2017. GADAM UN VARAM IEPIRKUMS	45
3.3.2. ZAĻĀ BIROJA PROGRAMMAS PIEDĀVĀJUMS	46
3.3.3. IEPIRKUMS VIDES PĀRVALDĪBAS SISTĒMAS IETVAROS	48
4. SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS	50
5.1. ZAĻAIS PUBLISKAIS IEPIRKUMS EEZ VALSTĪS	55
5.2. ZIEMELVALSTU PI UN ZPI ATTĪSTĪBA	81

Izmantotie saīsinājumi

EEZ - Eiropas ekonomiskā zona
EK - Eiropas Komisija
ES - Eiropas Savienība
IPI - ilgtspējīgs publiskais iepirkums
IUB - iepirkumu uzraudzības birojs
MK - ministru kabinets
NAP - nacionālais rīcības plāns
PI - publiskais iepirkums
PIL - publisko iepirkumu likums
PPP - publiskā privātā partnerība
PPI - publiskā privātā inovācija
RP - rīcības plāns
SAPI - sociāli atbildīgs publiskais iepirkums
VIDM - Vides ministrija
VARAM - Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
ZI - zaļais iepirkums
ZPI - zaļais publiskais iepirkums

Valstu nosaukumu saīsinājumi:

AT - Austrija	FI - Somija	MT - Malta
BE - Beļģija	FR - Francija	NL - Nīderlande
BG - Bulgārija	HU - Ungārija	NO - Norvēģija
CY - Kipra	IE - Īrija	PL - Polija
CZ - Čehija	IS - Islande	PT - Portugāle
DE - Vācija	IT - Itālija	RO - Rumānija
DK - Dānija	LI - Lihtenšteina	SK - Slovākija
EE - Igaunija	LT - Lietuva	SI - Slovēnija
EL - Grieķija	LU - Luksemburga	SE - Zviedrija
ES - Spānija	LV - Latvija	UK - Lielbritānija

levads

Šo ziņojumu par zaļā publiskā iepirkuma piemērošanas iespējām Latvijas Republikā ir sagatavojusi SIA "Smartgreen" pēc Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pasūtījuma.

Šī darba uzdevumi bija sagatavot un elektroniski iesniegt ziņojumu, kas aptvers:

- izpēti un izvērtējumu par publiskā sektora iepirkumiem, nosakot lielākās un finansiāli ietilpīgākās preču un pakalpojumu grupas. Izvērtējumā ņemsim vērā vides aizsardzības, finanšu un ekonomikas aspektus;
- novērtējumu par preču un pakalpojumu grupām, kurām var piemērot zaļā publiskā iepirkuma principus, ņemot vērā, ka produkcija tiek ražota Latvijā un pakalpojuma sniedzējs ir Latvijā reģistrēts uzņēmums;

Projekta laikā tika veikta literatūras analīze un apkopota citu valstu pieredze zaļā publiskā iepirkuma attīstībā un tā veicināšanā, kā arī analizēti nacionālie statistikas dati par PI apjomu, tā izlietojumu un lomu vides aizsardzībā un tautsaimniecības attīstībā.

1. Citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze zaļā publiskā iepirkuma principu piemērošanā

Citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) principu piemērošanā līdz šim apskatīta vairākos Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) politikas plānošanas dokumentos un to projektos: 2008. gada 22. decembrī Ministru kabinetā (MK) apstiprinātajā "Informatīvajā ziņojumā par ieteikumiem zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās un ieteikumiem videi draudzīgas būvniecības veicināšanai", 2012. gadā sagatavotajā, bet tālākai virzībai apturētajā informatīvajā ziņojumā "Par zaļā publiskā iepirkuma veicināšanu" un 2015. gada 18. februārī ar MK rīkojumu Nr.83 apstiprinātajā Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015.-2017. gadam (turpmāk - ZI VP). ZI VP par šādas informācijas pirmavotu kalpojis Eiropas Komisijas pasūtīts un 2010. gadā publicēts pētījums,¹ kas aptver desmit ZPI ziņā tobrīd vadošo ES dalībvalstu sasniegto rezultātu analīzi, bet nesniedz ziņas par citām ES dalībvalstīm.

Lai varētu novērtēt ZPI attīstības kopainu visā ES, šeit izvērtēti arī šādi pētījumi un publikācijas:

- **Strategic Use of Public Procurement in Europe:** Final Report to the European Commission MARKT/2010/02/C. - Adelphi, 2011. Tiešsaistē: http://www.adelphi.de/en/projects/project_database/dok/43525.php?pid=411 (turpmāk tekstā - *Adelfi*)
- **The Uptake of Green Public Procurement in the EU27:** Study – FWC B4/ENTR/08/006 - European Commission, 2012. Tiešsaistē: <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/CEPS-CoE-GPP%20MAIN%20REPORT.pdf> (turpmāk tekstā - *CEPS*)
- **National GPP Action Plans** (policies and guidelines, last updated Nov. 2014). Tiešsaiste: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/national_gpp_strategies_en.pdf (turpmāk tekstā - *GPP AP*)
- **Mainstreaming GPP in the Nordic countries** - a scoping study. - Nordic Council of Ministers, 2012. Tiešsaiste: <http://norden.divaportal.org/smash/get/diva2:701669/FULLTEXT01.pdf> (turpmāk tekstā - *NORDIC*)
- **Estonia UN CSD18: National Reporting on 10 year Framework of**

¹ Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria and Underlying Schemes: Report to the European Commission (AEA/ED47517/Issue 6, 2010). Turpmāk, AEA. Tiešsaistē: <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Criteria%20and%20Underlying%20Schemes.pdf>

Programmes on Sustainable Consumption and Production. Tiešsaiste:
http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/NationalReports/estonia/ESTONIA_SCP10YearCSD18.pdf

(turpmāk tekstā - *EST Report*)

- **Green Public Procurement in the European Union: A Case of Lithuania** (2012). Tiešsaiste:
<http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/MCEL/Publications1/StudentPapers20112012.htm>
(turpmāk tekstā - *LT Case study*)

1.1. Kas ir zaļais publiskais iepirkums

Publiskais iepirkums pēc būtības ir process, kura ietvaros publiskā sektora iestādes un organizācijas saskaņā ar publiskā iepirkuma normatīvā ietvara prasībām veic preču, pakalpojumu un publisku darbu iepirkumu. Tā kā publiskais iepirkums ir ekonomiski nozīmīgs (tā vajadzībām vidēji ES tērē 19% no IKP, Latvijā ap 17%), tas spēj ietekmēt preču un pakalpojumu tirgu videi draudzīgu, sociāli atbildīgu un inovatīvu preču un pakalpojumu virzienā, bet ar nosacījumu, ka publiskajā iepirkumā tiek integrēti attiecīgo politikas sektoru principi. Ja publiskajā iepirkumā tiek ievērotas vides politikas nostādnes, tad šāds publiskais iepirkums tiek nosaukts par zaļo publisko iepirkumu (ZPI). Tādā nozīmē ZPI ir viens no vides politikas instrumentiem, ar kura palīdzību ir iespējams samazināt ietekmi uz vidi, jo katra nopirktā prece vai pakalpojums atstāj ietekmi uz vidi visās tās dzīves cikla stadijās.

Eiropas Komisija (EK) ZPI definējusi kā procesu, „kura ietvaros valsts iestādes cenšas iepirkt preces, pakalpojumus un būvdarbus, kuru ietekme uz vidi visā to dzīves ciklā būtu mazāka nekā precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem, kam raksturīgas tādas pašas primārās funkcijas, bet kas būtu iegādāti, piemērojot citādus iepirkuma principus”.² Pēc būtības tā ir sistemātiska vides kritēriju integrēšana visās ar preču vai pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās, sākot no vajadzību noskaidrošanas, atbilstošu specifikāciju izstrādes un novērtējuma procedūrām, līdz pat sasniegto rezultātu monitoringam.

Tomēr šiem iepirkumu vides kritērijiem jāatbilst Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertajiem pamatprincipiem par brīvu preču un pakalpojumu kustību, diskriminācijas nepieļaušanu, vienādu iespēju nodrošināšanu, atklātību un prasību proporcionalitāti. ES ir vienota tirgus telpa, tādēļ iepirkuma nosacījumiem jābūt tādiem, kas savietojami šajā

² ja nav minēts citādi, šeit un turpmāk šajā nodaļā atsaucies uz EK no: COM(2008) 400 galīgā redakcija. Tiešsaiste: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0400&from=EN>

telpā un nepārkāptu minētos pamatprincipus. Tādēļ EK uzdevumā ir izstrādāti vienoti (kopēji) ES ZPI kritēriji prioritārajām preču un pakalpojumu grupām, kurus EK aicinājusi dalībvalstis oficiāli pieņemt. 2008. gadā bija izstrādāti kritēriji 10 prioritārajām preču un pakalpojumu grupām, šobrīd jau 25.³ EK seko tam, lai kritēriji atbilstu esošajai tirgus situācijai, tādēļ vajadzības gadījumā tie tiek pārstrādāti. Pirmoreiz tas notika 2012. gadā, arī šobrīd daļa no kritērijiem atrodas pārveides procesā.

1-1. tabula. Desmit prioritārās preču un pakalpojumu grupas, kurām pirmajām 2008. gadā tika noteikti kopējie ES ZPI kritēriji. Septiņu preču un pakalpojumu grupu ES ZPI kritērijus pārņēmusi Latvija (tās pasvītrotas).

1. <u>biroja papīrs un iespaiddarbi</u>	2. <u>biroja mēbeles</u>
3. <u>tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi</u>	4. <u>pārtikas produkti un ēdināšanas pakalpojumi</u>
5. <u>biroja IT aprīkojums</u>	6. elektroenerģija
7. <u>būvniecība</u>	8. tekstilizstrādājumi
9. <u>autotransports</u>	10. dārzkopības produkti un pakalpojumi

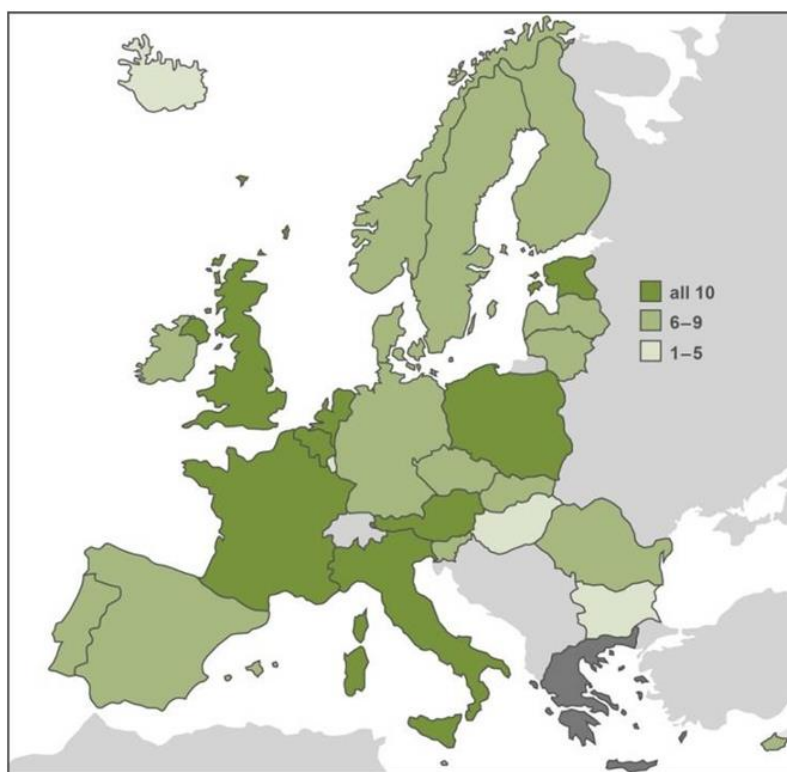
Kritēriji iedalās divos līmeņos: pamatkritērijos un izvērstajos kritērijos, no kuriem pamatkritēriju izmantošana iepirkumu dokumentācijā atzīta par procesu, kas neprasa ne ekspertu piesaisti, ne papildus finansējumu. Pamatkritēriji EK izpratnē izmantojami arī kvantitatīvi izmērāmu mērķu izvirzīšanai un sasniegtā salīdzināšanai dalībvalstu starpā, tādēļ ES līmenī par zaļu atzīst tādu publisko iepirkumu, kurā izmantots vismaz pamatkritēriju komplekts konkrētajai preču un pakalpojumu grupai (atsevišķu, patvaļīgi izvēlētu pamatkritēriju iekļaušana kādā no iepirkuma stadijām nedod pārliecību par iepirkuma rezultātu), respektīvi, iepirkuma procedūra uzskatāma par zaļu tad, ja "zaļš" nozīmē atbilstību apstiprinātiem kopējiem ZPI pamatkritērijiem.⁴

Tā kā ZPI pagaidām lielā mērā ir brīvprātīgs, tad dalībvalstis to ieviesušas atšķirīgā līmenī atbilstoši to politiskajai gribai, izpratnei un gatavībai. Tas parādās arī iepirkumā izmantotajos kritērijos (par to vairāk nākošajā nodaļā). Tomēr jau tagad kopējus un obligātus vides kritērijus ES līmenī nosaka vairākas citu politikas sektoru direktīvas.⁵

³ EU GPP Criteria. Tiešsaiste: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

⁴ CEPS. - p.iii, vii.

⁵ Direktīvas: 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem; 2010/30/ES par enerģijas un citu resursu patēriņa norādīšanu ražojumiem, kas saistīti ar

1-1. attēls. ES ZPI kritēriju pārņemšana ES dalībvalstīs (2010. gada situācija: Adelfi, p. 25).

2011. gadā ES dalībvalstīs kopā viss ES ZPI pamatkritēriju komplekts 10 prioritārajām preču/pakalpojumu grupām tika izmantots 26% publisko iepirkumu no to kopskaita, bet vismaz viens ES kopējais pamatlīmeņa kritērijs izmantots 55% gadījumu (2009. gadā bija tikai 29%).⁶

Lai gan arī Latvijas ZI VP izmantots EK skaidrojums, kāda iepirkuma procedūra uzskatāma par zaļu, tomēr tālāk ZI VP minēts, ka par "zaļo iepirkumu var dēvēt iepirkumu, kurā tiek izmantots vismaz viens zaļā iepirkuma kritērijs, kā arī tas veido vismaz 5% finansiālā izteiksmē no kopējās līguma summas".⁷ Šāds formulējums nonāk zināmā pretrunā ar plāna ievadā sniegto ZI skaidrojumu, ka tas ir "sistemātiska vides nosacījumu integrēšana, aplūkojot preces vai pakalpojuma izmaksas visā to dzīves cikla laikā".

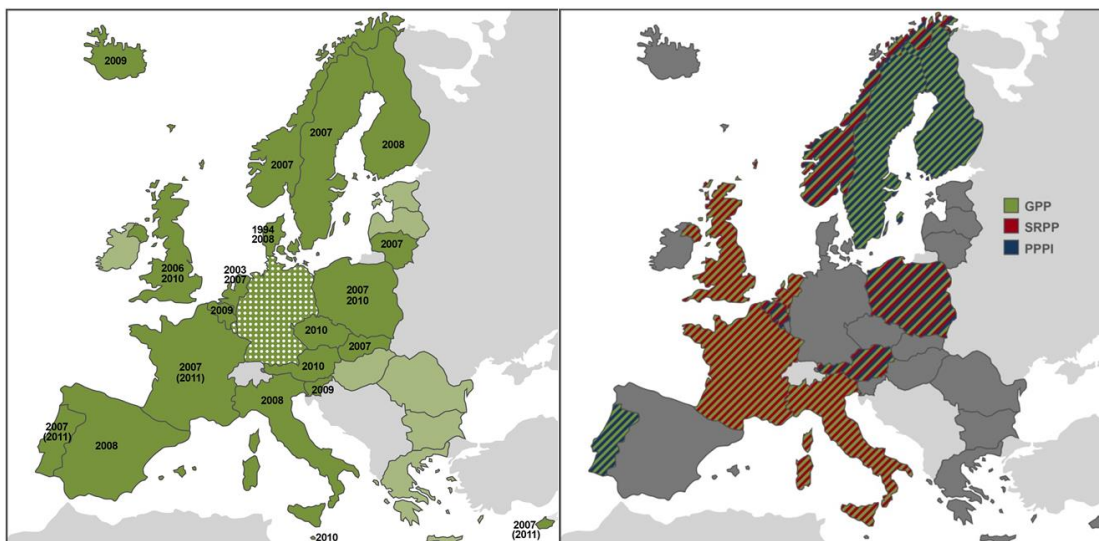
energoapatēriņu, izmantojot etiķetes un standarta informāciju par precēm; 2009/33/EK par "tīro" un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu.

⁶ CEPS. - p. 49-50. Tiešsaiste: <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/CEPS-CoE-GPP%20MAIN%20REPORT.pdf>

⁷ MK 18.02.2015. rīkojums Nr.83 "Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plānu 2015.-2017. gadam". Tiešsaiste: <http://likumi.lv/ta/id/272295-par-zala-iepirkuma-veicinasanas-planu-2015-2017-gadam>

Lietuva, kura ZPI īstenošanu uzsāka ātrāk nekā Latvijā un šajā laikā pieņēmusi jau divus ZPI rīcības plānus (turpmāk - LT RP), 2007. gadā apstiprinātajā pirmajā LT RP definējusi zaļo iepirkumu kā "publiskā iepirkuma veidu, kad pasūtītājs publiskā iepirkuma dokumentācijā ietver vismaz minimālos vides kritērijus, kurus noteikusi Vides ministrija, un izvēlas preces, pakalpojumus un darbus ne tikai pēc to cenas un kvalitātes, bet arī izvērtējot to atstāto ietekmi uz vidi visā preces dzīves cikla laikā".⁸ Faktiski šāda pieeja ir tuvāka EK nostādņēm.

Lai sekmētu ZPI īstenošanu, EK aicinājusi dalībvalstis izstrādāt un pieņemt atbilstošus ZPI rīcības plānus (turpmāk - ZPI RP). Šobrīd ZPI RP izstrādājušas 22 no 28 ES dalībvalstīm,⁹ turklāt liela daļa ES dalībvalstu savos ZPI RP jau līdz 2011. gadam bija integrējusi ne tikai vides, bet arī sociālos un ekonomiskos kritērijus, kā tas redzams 1-2. attēlā.

1-2. attēls. Pa kreisi: ZPI RP hronoloģija ES dalībvalstīs līdz 2011. gadam (*avots: Adelfi, p. 6*). Pa labi: vairāku politikas sektoru nosacījumu integrēšana rīcības plānos: GPP - zaļais publiskais iepirkums; SRPP - sociāli atbildīgs publiskais iepirkums; PPPI- inovācijas veicinošs publiskais iepirkums (*avots: Adelfi, p. 7*).

Iespējams, ka šādu tendenci, kad publiskā iepirkuma dokumentos tiek integrēti vairāku politikas sektoru kritēriji, atbalstīs arī jaunās publiskā iepirkuma direktīvas (2014/24/ES un 2014/25/ES), kuru prasības dalībvalstīm jāpārņem līdz 2016. gada 18. aprīlim. Kā norādīts direktīvas 2014/24/ES kopsavilkumā: "Līguma slēgšanas tiesības piešķir saimnieciski izdevīgākajam piedāvājumam, ko nosaka, izvērtējot labāko cenas un kvalitātes attiecību. Saskaņā ar šo kritēriju ņem vērā tādus

⁸ LT Case study. - p. 24. Tiešsaiste:

<http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/MCEL/Publications1/StudentPapers20112012.htm>

⁹ GPP AP. Tiešsaiste: http://ec.europa.eu/environment/gpp/action_plan_en.htm

faktorus kā vispārējā izmaksu lietderība, kvalitāte, vides un sociālie aspekti, tirdzniecības un piegādes nosacījumi. ... Ar direktīvu ievieš jaunu procedūru, lai veicinātu inovatīvu produktu, pakalpojumu vai būvdarbu izstrādi".¹⁰

Direktīvu pārņemot, arī Latvijai būs jāizstrādā cits, ar to saskaņots publiskā iepirkuma normatīvais ietvars.

Secinājumi:

- 1) Latvijas ZI VP 2015.-2017. gadam ZI definējums atšķiras no EK piedāvātā formulējuma, pēc kura iepirkuma atbilstību ZI vērtē arī ES monitorings.
- 2) ES dalībvalstis pakāpeniski pāriet no zaļā iepirkuma uz ilgtspējīgu iepirkumu, nosacījumos ietverot ne tikai vides, bet arī sociālus un inovāciju veicinošus kritērijus.

1.2. Mērķi, sasniegumi un izmantotie kritēriji

Pēc Adelfi datiem,¹¹ no visām Eiropas ekonomiskās zonas (EEZ) valstīm (visas ES dalībvalstis un vēl Norvēģija, Islande un Lihtenšteina), tikai piecas (Norvēģija, Luksemburga, Lihtenšteina, Grieķija un Bulgārija) līdz 2011. gadam nebija noteikušas konkrētus mērķus šo valstu ZPI RP. Zviedrijas un Kipras ZPI RP ietvertie mērķi nebija kvantitatīvi izteikti, tādēļ nav salīdzināmi ar citām dalībvalstīm. Pārējo EEZ valstu noteiktie kvantitatīvie mērķi iedalāmi 3 grupās:

1. vispārēja virzība uz noteiktu ZPI līmeni (% no visa publiskā iepirkuma);
2. obligāts noteiktam publiskās pārvaldes sektoram (piemēram, valsts tiešās pārvaldes iestādēm): šajā gadījumā šim pārvaldes sektoram jāpasniedz konkrēts ZPI līmenis vai arī iepirkumos obligāti jāizmanto noteikti kritēriji;
3. mērķi konkrētām preču / pakalpojumu grupām, kurām iepirkumos jāietver noteikti vides kritēriji. To var attiecināt arī uz konkrētu publiskās pārvaldes sektoru.

¹⁰ Direktīvas 2014/24/ES Kopsavilkums. Tiešsaistē: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/LSU/?uri=CELEX:32014L0024>

¹¹ Adelfi. - p. 18. Tiešsaistē: http://www.adelphi.de/en/projects/project_database/dok/43525.php?pid=411

1-2. tabula. Dalībvalstu izvirzīto ZPI mērķu fokusējums (pēc Adelfi datiem, p. 18)

Mērķis / Valsts	AT	BE	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	HU	IE	IS	IT	LT	LV	MT	NL	PL	PT	SI	SK	RO	UK
Vispārīgs	x				x							x	x	x	x			x	x				
Valsts sektorā		x						x									x				x		
Preču grupai			x	x	x	x	x	x	x	x	x					x				x		x	x

ZPI RP kvantitatīvi izteiktie mērķi noteiktām preču un pakalpojumu grupām vairākām ES dalībvalstīm ietver ne tikai EK noteiktās prioritārās grupas, bet arī citas preces un pakalpojumus, kam izstrādāti nacionālie vides kritēriji. Interesanti, ka tieši Igaunija bija noteikusi mērķus vislielākajam EK noteikto prioritāro grupu skaitam (10, sk. 1-2. tabulu), turklāt nosakot ļoti ambiciozu mērķi - līdz 2010. gadam šajās 10 prioritārējās preču un pakalpojumu grupās sasniegt 50% ZPI līmeni un par prioritārām nosakot vēl 10 preču un pakalpojumu grupas.¹²

1-3. tabula. Dalībvalstu izvirzīto mērķu fokusējums uz noteiktām preču un pakalpojumu grupām (pēc Adelfi, p. 26)

Preču vai pakalpojumu grupa	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	HU	IE	MT	RO	SI	UK
Transports / automašīnas		x		x	x	x	x	x	x	x		x	x
Biroja IT aprīkojums			x	x	x		x	x		x	x	x	x
Būvniecība / būves		x	x	x	x	x	x			x	x	x	
Enerģija / degviela / elektrība	x			x	x	x	x		x	x		x	x
Biroja un grafiskais papīrs		x		x	x		x	x		x	x	x	
Tīrīšanas līdzekļi un pak.				x	x	x				x	x	x	

¹² EST Report. - p. 2. Tiešsaiste:

http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/NationalReports/estonia/ESTONIA_SCP10YearCSD18.pdf

Preču vai pakalpojumu grupa	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	HU	IE	MT	RO	SI	UK
Biroja mēbeles				x	x	x					x	x	
Pārtika un ēdināšanas pak.				x		x	x				x	x	
Tekstil-izstrādājumi				x			x						
Dārzkopības preces un pak.				x			x						
Drukāšanas pakalpojumi							x					x	
Kokmateriāli un izstrādājumi							x						
Biroja apgādes preces							x						
Apgaismojuma iekārtas											x		
Pasākumu organizēšana					x								

No visām ES dalībvalstīm tikai divas (Grieķija un Lihtenšteina) līdz 2010. gadam nebija noteikušas ZPI principu piemērošanai prioritāras preču un pakalpojumu grupas. Dažas valstis (Nīderlande, Lielbritānija) par prioritārām izvirzījušas pat vairāk par 50,¹³ tomēr lielākajā daļā valstu tās atbilst EK noteiktajām. Visvairāk izplatītās (30) apkopotas 1-3. attēlā.

Visbiežāk prioritāro grupu vidū minētās piecas ir būvniecība, biroja IT aprīkojums, tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi, biroja un grafiskais papīrs, kā arī autotransports (2/3 no dalībvalstīm tās noteikušas par prioritārām). Puse no dalībvalstīm par prioritārām atzinušas arī biroja mēbeles, pārtiku un ēdināšanas pakalpojumus, elektrību un tekstilizstrādājumus.¹⁴

Noteikti jāatzīmē, ka ES valstu budžetos no pieminētajām prioritārajām grupām ZPI principu piemērošanai lielāko īpatsvaru ieņem:

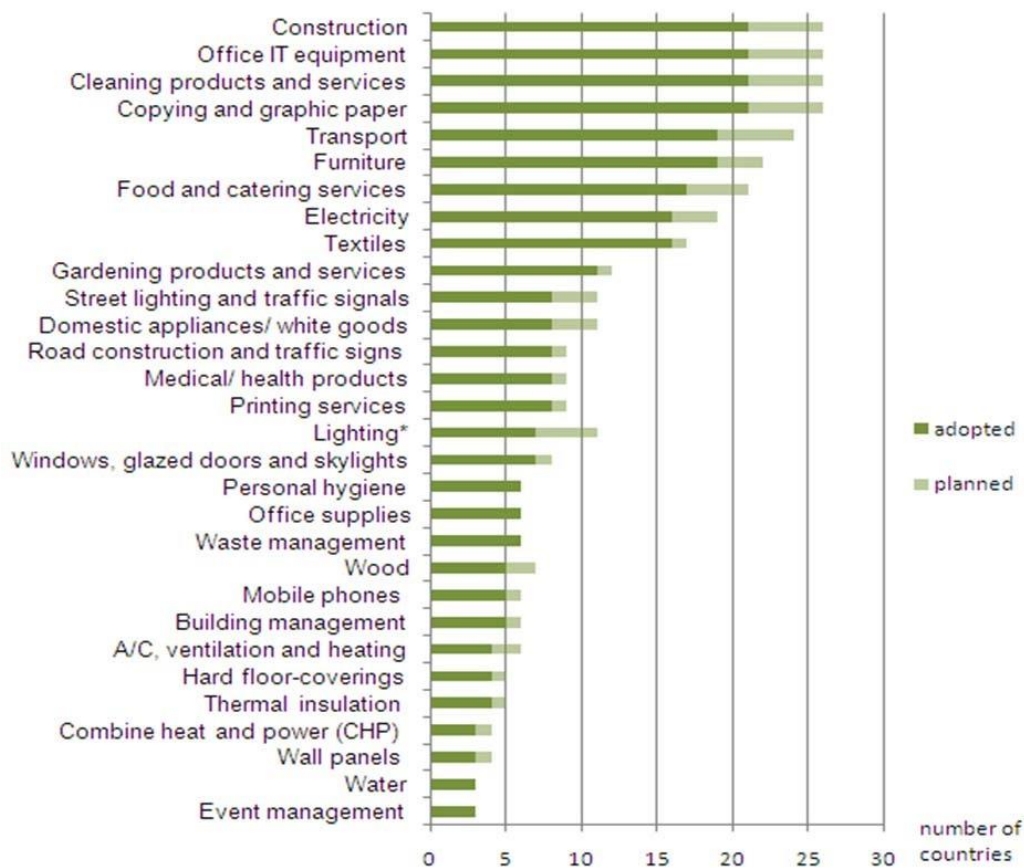
- būvniecība,
- transports,
- biroju IT aprīkojums.

Šīm preču un pakalpojumu grupām arī visbiežāk ZPI RP ir noteikti sasniedzamie ZPI mērķi un tajās ZPI īpatsvars ir pietiekoši liels, lai ietekmētu tirgus situāciju ES.¹⁵

¹³ Adelfi. - p. 24.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Turpat. - p. vi-vii, sk. arī p. 46.

1-3. attēls. ES dalībvalstu skaits, kurās par ZPI principu piemērošanai prioritārām noteiktas konkrētas preču un pakalpojumu grupas (*Adelfi*, p. 23)

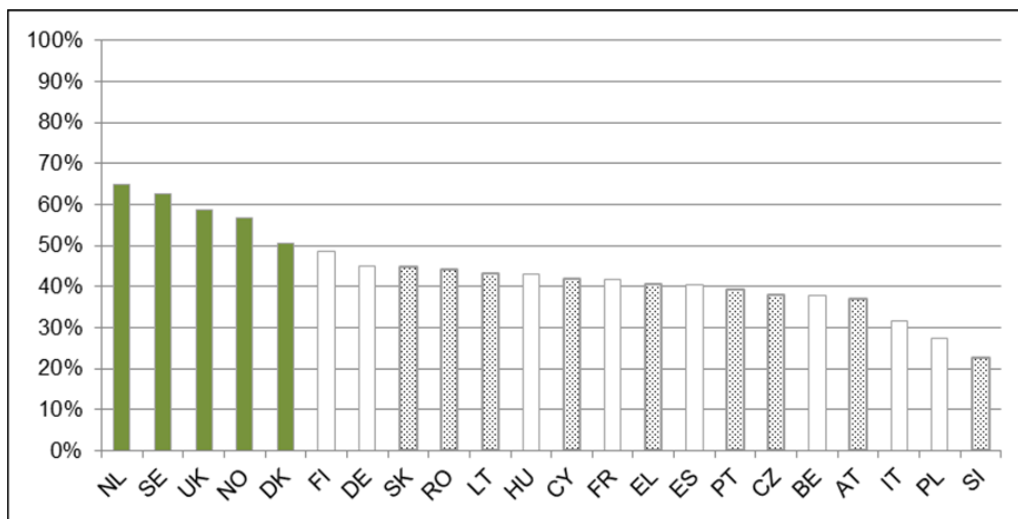
Noskaidrots, ka vislabāk ar ZPI principu piemērošanu publiskajā iepirkumā veicies tām valstīm, kuras pievērsušas vislielāko uzmanību gan publiskā iepirkuma normatīvā ietvara sakārtošanai, iesaistīto institūciju atbildības sadalījumam, ZPI RP un vadlīniju izstrādei, gan speciālistu apmācībām, kā arī konsultāciju punktu un datubāzu izveidei. Ja 2006. gadā t. s. *Take 5* pētījums¹⁶ no 25 valstīm kā veiksmīgākās nosauca 7 valstis (*Green 7*) - Austriju, Dāniju, Somiju, Vāciju, Nīderlandi, Zviedriju un Lielbritāniju, tad 2011. gadā, vērtējot atbilstību EK izvirzītajam mērķim (līdz 2010. gadam 50% no publiskiem iepirkumiem jābūt "zaļiem"), tādas bija vairs tikai piecas: Nīderlande, Zviedrija, Lielbritānija, Norvēģija un Dānija (30 valstu salīdzinājumā).¹⁷

No šī valstu piecnieka un divām ciešām to sekotājām (Somija, Vācija) ZPI mērķi pārsvarā gadījumu izvirzīti noteiktām preču / pakalpojumu grupām. Izņēmums ir Nīderlande, kur noteikti atšķirīgi mērķi dažādiem publiskās pārvaldes līmeņiem, Norvēģija, kur šādi mērķi nav

¹⁶ Take 5 pētījums. Tiešsaiste: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/take_5.pdf

¹⁷ Adelfi. - p. 70.

formulēti vispār, un Zviedrija, kur definētie mērķi nav kvantitatīvi izmērāmi. Austrijas negaidīti vājais sniegums tiek skaidrots ar nepietiekamu pētījumam iesūtīto datu daudzumu, kas neļauj izdarīt pamatotākus secinājumus.¹⁸

1-4. attēls. ES dalībvalstu sasniegtais relatīvais ZPI lietošanas līmenis (2011. gada dati, *Adelfi*. - p. 71.). Pārsteidz Lietuva.

Ja dalībvalstis vērtē pēc ES līmenī veiktā ZPI monitoringa datiem (saskaņā ar EK ieteikto metodoloģiju pēc "zaļo" līgumu īpatsvara un "zaļo" līgumu finansiālā īpatsvara), tad priekšgalā izvirzījušās četras valstis: Beļģija, Dānija, Nīderlande un Zviedrija.¹⁹

Lai pēc kādas metodikas arī nevērtētu dalībvalstu sniegumu, Latvija objektīvi ietilpst to dalībvalstu grupā, kurā ZPI līmenis ir zem 20%,²⁰ lai gan, kā minēts šeit analizētajos pētījumos,²¹ Latvija bija apņēmusies sasniegt 50% ZPI līmeni līdz 2010. gadam (iespējams, sajaukts ar Igauniju, kas šādu objektīvi neīstenojamu mērķi sākotnēji bija noteikusi, sk. 12. atsauci). Labākie sasniegumi Baltijas valstu vidū neapšaubāmi ir Lietuvai (vairāk par 40%, skat. 1-4. attēlu).

Publiskā iepirkuma normatīvais ietvars nosaka, ka vides kritērijus var iekļaut dažādos iepirkuma procedūras posmos, sākot ar iepirkuma nosaukumu un beidzot ar līguma izpildes nosacījumiem. Vadošajās ZPI valstīs vides kritēriju noteikšanai izmanto iespējami vairāk iepirkuma procedūras posmu, lai nodrošinātu, ka iznākumā iepirkums tiešām atbilst ZPI principiem. Tās vairāk izmanto nolikuma paskaidrojošo (ievada) daļu (22% pret 7%), piedāvājuma izvēles kritērijus (54% pret 32%) un

¹⁸ Adelfi. - p. 70-71.

¹⁹ CEPS. - p. 40.

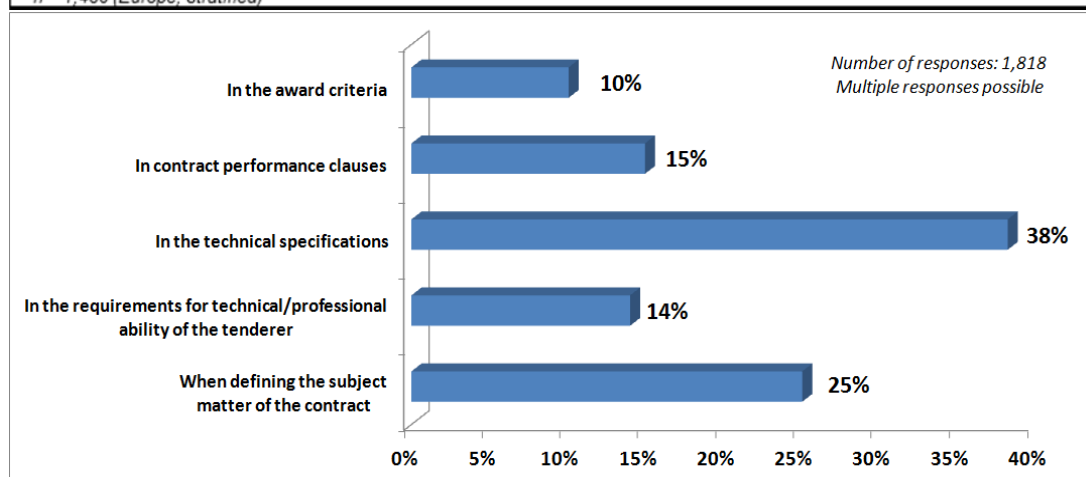
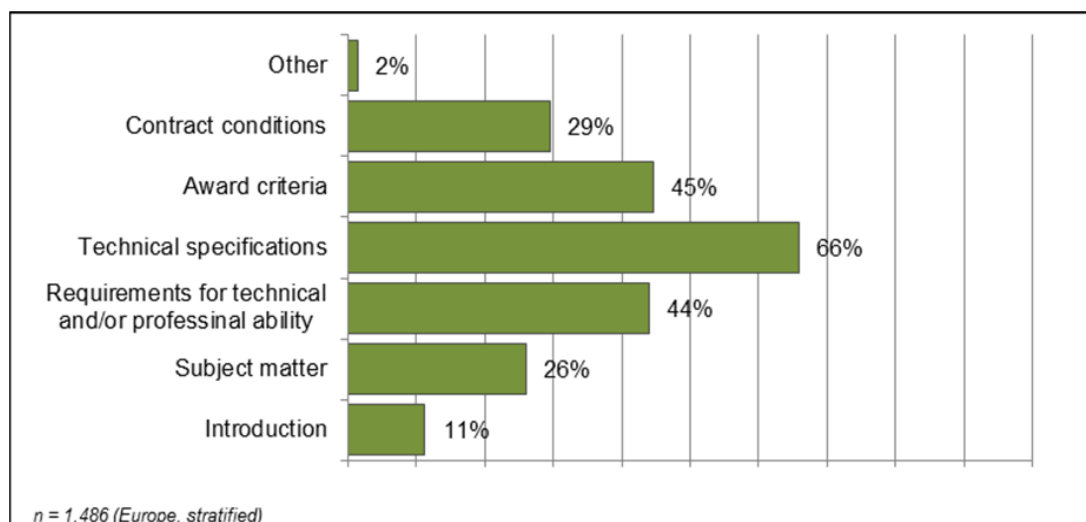
²⁰ Adelfi. - p. 50; CEPS. - p. 40

²¹ Adelfi. - p. 19; CEPS. - p.42.

pretendentu profesionālās un tehniskās atlases kritērijus (56% pret 44%). Pārējās visbiežāk izmanto tehniskās specifikācijas, pat vairāk kā vadošajās valstīs (67% pret 59%).²²

Tehniskās specifikācijas dominanci (38%) uzrāda arī CEPS pētījums,²³ un vides kritērija iekļaušana specifikācijā samērā bieži likusi attiecīgi formulēt arī konkursa nosaukumu jeb līguma priekšmetu (25%). Daudz mazāk izmantoti pretendenta tehniskās un profesionālās atlases kritēriji un līguma izpildes nosacījumi (attiecīgi, 14% un 15%).

Vides nosacījumu iekļaušana tikai tehniskajā specifikācijā liecina par iepirkuma veicēju šaubām par vides kritēriju iekļaušanas legalitāti, tādēļ izmanto tikai šo tehnisko minimumu, kas parasti jau ir skaidri noteikts un nerada šaubas par nolikuma atbilstību normatīvo aktu prasībām.²⁴

5. attēls. Iepirkuma procedūras posms, kurā iekļauti vides kritēriji. Augšā - Adelfi pētījuma dati, apakšā - CEPS.

²² Adelfi. - p. 90.

²³ CEPS. - p. 46.

²⁴ Adelfi. - p. 90.

Bez vides kritērijiem, kas visumā atbilst kādam no kopējiem ES ZPI pamatlīmeņa kritērijiem, iepirkuma dokumentācijā izmantoti arī specifiskāki, sākot no noteikta sertifikāta esamības (55%) līdz pat atkritumu radīšanas ierobežošanai (46%), enerģijas un ūdens resursu taupīšanai (40%) un biodaudzveidības saglabāšanai (7%). ZPI vadošajās valstīs biežāk nekā pārējās prasa atbilstošas vides pārvaldības sistēmas esamību (55% pret 38%), kā arī enerģijas un ūdens resursu taupīgu izmantošanu (41% pret 34%) un emisiju gaisā un ūdenī ierobežošanu (38% pret 27%).²⁵

Puse no dalībvalstīm vides kritērijus iepirkumos balstīja tikai uz kopējiem ES ZPI pamatlīmeņa kritērijiem, tajā skaitā galvenokārt tās, kuras ES pievienojās 2004. gadā (arī Latvija).²⁶ Tās dalībvalstis, kuras par prioritārām bija noteikušas vairāk preču un pakalpojumu grupu nekā EK, šīm grupām bija izstrādājušas nacionālos vides kritērijus.

Vislabāk izstrādātās ZPI kritēriju shēmas bija 10 valstīm (Austrijai, Beļģijai, Dānijai, Somijai, Francijai, Vācijai, Nīderlandei, Norvēģijai, Zviedrijai un Lielbritānijai).²⁷ Parasti izstrādāti vairāku līmeņu kritēriji (pamatlīmenis un papildus viens vai divi augstāki, pie kam pamatlīmenis var būt arī obligāts). Pēc to satura visbiežāk izmantotos kritērijus var iedalīt vairākās grupās:

- energoefektivitātes kritēriji (izmanto 2/3 no dalībvalstīm);
- ekomarķējumu un sertifikācijas (ISO, EMAS) izmantošana (izmanto vairāk kā puse dalībvalstu);
- dzīves cikla izmaksu aprēķināšana (puse no dalībvalstīm).

No visām ES dalībvalstīm 2/3 nodrošina iepirkumu veicējus ar vadlīnijām un ieteicamajiem kritērijiem, bet pusē no valstīm kritēriju lietošana ir brīvprātīga. Piemēram, Somijā, Nīderlandē un Francijā ir izstrādāti kritēriji daudzām preču / pakalpojumu grupām, bet to izmantošana nav obligāta (Somijai tomēr ir noteikts obligāts mērķis valsts sektora iestādēm).²⁸ Visa informācija par kritēriju izmantošanu dalībvalstīs apkopota 1-4. tabulā, bet plašāka un detalizēta informācija atrodama 5-1. pielikumā, kur atrodamas ziņas arī par organizatorisko struktūru (atbildīgajām ministrijām un iestādēm), ZPI RP izstrādi, vadlīnijām, uzstādītajiem mērķiem, prioritārajām preču un pakalpojumu grupām, kritēriju obligātumu, komunikācijas formām un monitoringa sistēmu.

²⁵ Turpat. - p. 93.

²⁶ Turpat. - p. 30.

²⁷ AEA. - p.iii.

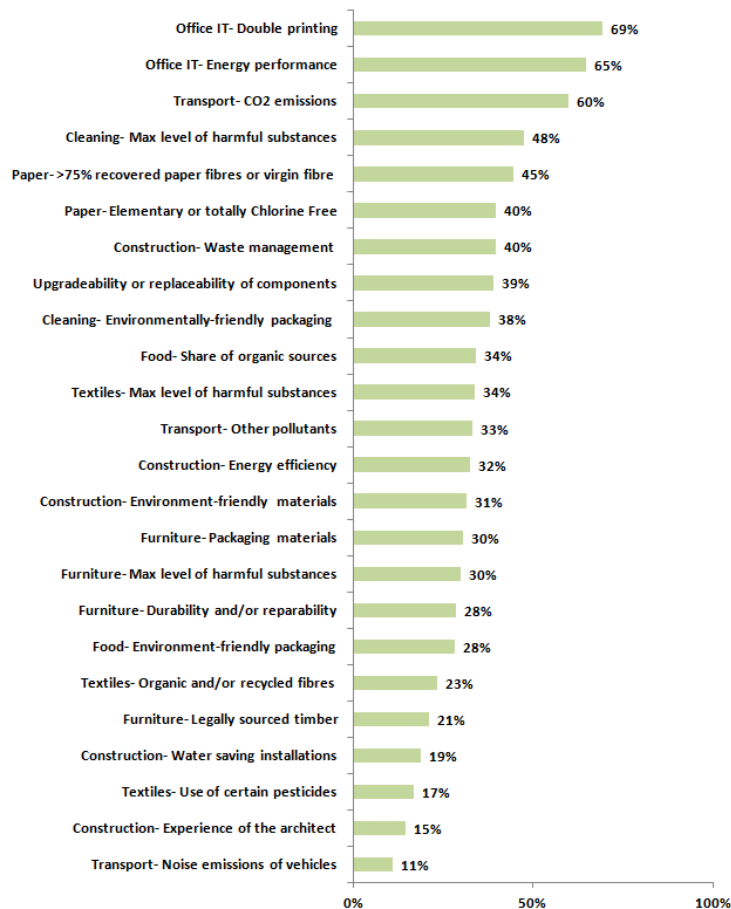
²⁸ Adelfi. - p. 31.

1-4. tabula. Prioritārās preču un pakalpojumu grupas un izmantotie kritēriji EEZ valstīs (pēc Adelfi, p. 31-32)

Dalībvalsts	Prioritāro preču un pakalpojumu skaits	Kritēriji (obligātie un brīvprātīgie)
AT	19	2 līmeņu kritēriji, balstīti uz ES kopējiem kritērijiem un pilotprojektiem: dzīves cikla izmaksas, mazākā iespējamā ietekme uz vidi, ekomarķējumi, piegādātāja sertifikācija (VPS), ES energoefektivitātes kritēriji
BE	18	3 līmeņu kritēriji 18 preču/pak. grupām, balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, sertifikāti, ekomarķējumi un citi standarti, energoefektivitāte
BG	10	Energoefektivitātes kritēriji
CY	12	Minimums, balstīts uz ES kopējiem kritērijiem, papildus nacionālie kritēriji
CZ	23	Balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, ekomarķētas preces, preces no reciklētiem materiāliem, VPS (EMAS, ISO 14001), energosertifikāti, ekoeftivitāte caur dzīves cikla izmaksām
DK	12	47 preču grupām formulētas vides aizsardzības vadlīnijas, ekomarķējuma kritēriji (Nordic Swan and EU Flower, Energy Star u.c.), dzīves cikla izmaksas, biopārtikas marķējums, vadlīnijas elektroprecēm
EE	10	balstīti uz ES kopējo kritēriju 1. komplektu, energoefektivitāte
FI	20	2 līmeņu kritēriji, daļēji balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, energoefektivitātes standarti, ekomarķējumi, dzīves cikla izmaksas
FR	30	vairāk par 50 ilgtspējības kritēriju dokumenti un vadlīnijas, daļēji balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, energomarķējumi un standarti, energoefektivitāte, termālā regulācija, ekomarķējumi, VPS, vadlīnijas un labākās prakses piemēri
DE	13	vadlīnijas un pamatlīmeņa vērtēšanas kritēriji, kritēriji kokmateriālu izcelsmei, energoefektivitāte, ekomarķējumi (Blauer Engel – resursu efektivitāte), dzīves cikla izmaksas, VPS (EMAS, ISO 14001)
GR	-	dažādas labas prakses piemēri
HU	6	ekomarķējumi, dzīves cikla izmaksas
IS	3	ekomarķējumi, dzīves cikla izmaksas
IE	12	energoefektivitāte, vietējās pārtikas ražojumi un sezonāla ēdienkarte
IT	19	ekomarķējumi, pašdeklarācijas, produktu deklarācijas, VPS sertifikāti, dzīves cikla izmaksu novērtējums, samazināts energopatēriņš
LV	7	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem
LT	15	ekomarķējumi, VPS (ISO, EMAS), dzīves cikla izmaksas
LU	4	sertifikātu shēmas (piem., FSC), energoefektivitāte, "SuperDreck-Këscht" marķējums par izvairīšanos no atkritumu radīšanas
MT	16	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem
NL	52	vairāk par 50 ilgtspējības kritēriju dokumenti, daļēji balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, dzīves cikla izmaksas, ekomarķējumi
NO	16	3 līmeņu kritēriji, ekomarķējumi, dzīves cikla izmaksas, kvalitātes un vides īpašības, energoefektivitāte, zems toksisko vielu saturs, zems resursu patēriņš, zems emisiju līmenis, VPS (ISO 14001), nacionālā Eco-Lighthouse shēma, GRIP kritēriji (www.grip.no)
PL	25	balstīti uz ES kopējo kritēriju 1. un 2. komplektu, sertifikāti, tehniskās specifikācijas
PT	10	dzīves cikla izmaksas, ekomarķējumi, energoefektivitāte
RO	8	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, ekoeftivitātes standarts, labākās

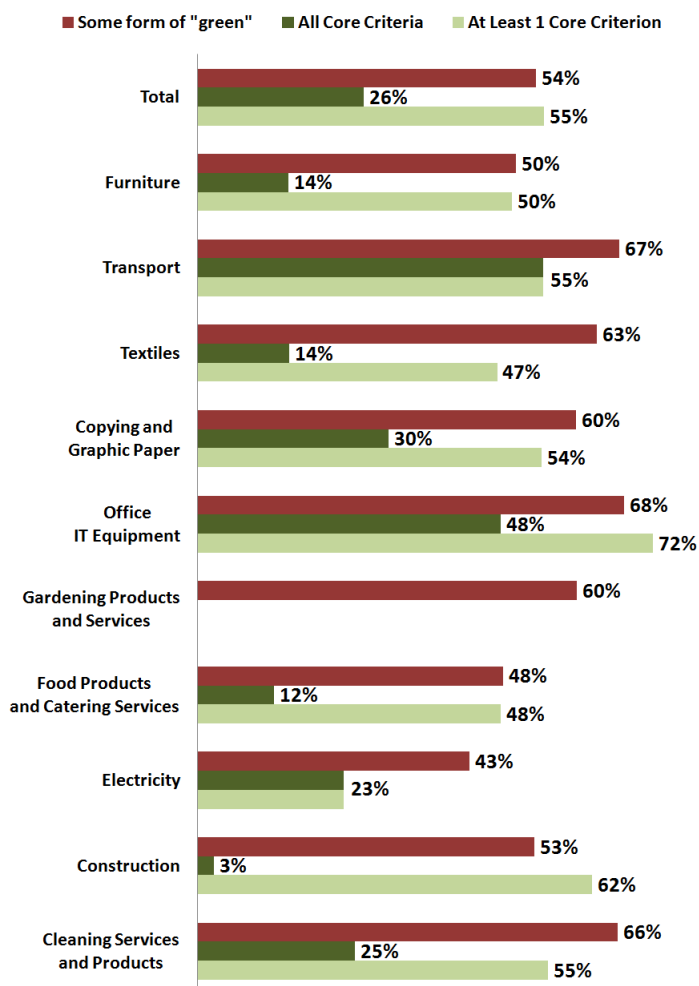
Dalībvalsts	Prioritāro preču un pakalpojumu skaits	Kritēriji (obligātie un brīvprātīgie)
		pieejamās tehnoloģijas, vides aizsardzības standarti
SL	6	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, dzīves cikla izmaksas, energoefektivitāte, ekoinovācijas.
SI	10	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, dzīves cikla izmaksas, energoefektivitāte, samazināts daudzums, vienošanās ar piegādātāju par reciklēšanas iespējām, enerģijas atgūšana un ekoinovācijas
ES	8	balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, vadlīnijas tīrīšanas līdzekļiem un pak., ēku uzturēšanas pakalpojumi, IT aprīkojums, papīrs un publikācijas
SE	10	3 līmeņu kritēriji (60 dokumentu paketes), VPS, dzīves cikla izmaksas, ekomarkējumi, vides deklarācijas, labākās pieejamās tehnoloģijas
UK	16	kritēriji 60 preču/pak. grupām, balstīti uz ES kopējiem kritērijiem, minimāla tehniskā specifikācija zemu emisiju līmeņa tehnoloģijām

Analizējot kopējo ES ZPI kritēriju pielietošanas praksi ES dalībvalstīs deviņās prioritārajās preču un pakalpojumu grupās, izrādījies, ka tikai daži (trīs) no kritērijiem tikuši lietoti vairumā iepirkumu (virs 50%), kamēr citi izmantoti reti. CEPS pētījuma rezultāti apkopoti 1-6. attēlā.

1-6. attēls. Atsevišķu kopējo ES ZPI pamatkritēriju izmantošanas biežums (pēc CEPS. - p. xiii.)

Tas vēlreiz pierāda, ka vismaz līdz 2011. gadam, kad veikts pētījums, ES dalībvalstīs bijusi plaši izplatīta prakse, kad iepirkuma dokumentācijā tiek ietverti tikai daži no konkrētajai preču / pakalpojumu grupai domātajiem kopējiem ES ZPI kritērijiem. Saprotais, ka tajās valstīs, kas ZPI īstenošanu bija uzsākušas samērā nesen, iepirkumu veicējiem nebija pietiekošas informācijas un zināšanu, tādēļ samērā bieži iepirkuma nolikumos nav bijis ietverts neviens ES ZPI kritērijs, izlīdzoties ar jebkādu nosacījumu, kas licies atbilstošs (kaut kas "zaļš"). To labi parāda CEPS pētījums (sk. 1-7. attēlu). Ar sarkano joslu šeit atzīmēti tieši šādu iepirkumu īpatsvars konkrētajā preču un pakalpojumu grupā, gaiši zaļais atbilst vienam izmantotajam kopējam kritērijam, bet tumši zaļais atbilst visa pamatlīmeņa komplekta kritēriju izmantošanai.

1-7. attēls. "Zaļo" līgumu īpatsvars no visiem līgumiem.
(pēc CEPS. - p. xii)

Secinājumi:

- 1) EK bija mudinājusi ES dalībvalstis līdz 2010. gadam sasniegt 50% atbilstību kopējo ES ZPI kritēriju pamatlīmeņa izmantošanai publiskajos iepirkumos un izveidojusi ES monitoringa sistēmu, kurā par "zaļu" uzskata tādu publisko iepirkumu, kurā izmantots viss konkrētajai preču un pakalpojumu grupai izstrādātais kopējo ES ZPI kritēriju komplekts. Noteikto mērķi sasniegušas tikai četras no dalībvalstīm, bet pārsteidzoši labu rezultātu (>40%) uzrādījusi arī Lietuva. Latvija un Igaunija bija to 12 dalībvalstu vidū, kurās ZPI īpatsvars bija zem 20%.
- 2) ES dalībvalstu starpā bijusi dažāda izpratne par to, kad noslēgtais līgums uzskatāms par "zaļu" un kādas preces un pakalpojumi pieskaitāmi konkrētai prioritārajai grupai.
- 3) Jo attīstītāka valsts bijusi ZPI jomā, jo vairāk attiecīgajai preču un pakalpojumu grupai atbilstoši kopējie ES ZPI kritēriji izmantoti.
- 4) EK turpina darbu pie kopēju ES ZPI kritēriju izveides jaunām preču un pakalpojumu grupām un pārskata esošos ar mērķi padarīt tos pēc iespējas ērtāk lietojamus un vieglāk verificējumus. Līdz ar to laika gaitā mainīsies arī izpratne, kāda iepirkuma procedūra uzskatāma par "zaļu".

1.3. ZPI un valsts ekonomikas atbalstīšana

Nereti plašsaziņas līdzekļos ticis pausts uzskats, ka zaļais iepirkums ir vietējā ražotāja, vietējās produkcijas atbalsta instruments. Tas tomēr nav tik vienkārši, kā izskanējis. Te vietā būs atgādinājums par Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertajiem pamatprincipiem,²⁹ kuri ir saistoši visām ES dalībvalstīm, arī Latvijai. Saskaņā ar tiem ES valstu ekonomikas darbojas atbilstoši kopēja un atvērta tirgus principiem, kurā pastāv brīva konkurence. Tādēļ arī publiskajos iepirkumos par nosacījumu nedrīkst izvirzīt prasību, lai tas būtu vietējais ražojums vai pakalpojuma sniedzējs.

Atbalsts jāīsteno netieši. Lai publiskā iepirkuma rezultātā varētu ne tikai mazināt preces vai pakalpojuma atstāto ietekmi uz vidi, bet arī atbalstīt savas valsts ekonomiku, tiek pielietoti dažādu politikas sektoru instrumenti. Galarezultātā šāds konsekventi īstenots *smart procurement* (gudri izdarīts iepirkums) atbalsta arī vietējo ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju, lai gan neviens un nekad publiskajā telpā nerunās par savējo lobēšanu iepirkumā, bet gan tikai par ieguvumiem vides aizsardzībā, ilgtspējības veicināšanā, klimata pārmaiņu mazināšanā, inovatīvu preču tirgus veicināšanā, sociālās nevienlīdzības mazināšanā, godīgā tirdzniecībā

²⁹ http://www.univie.ac.at/RI/eur/20040401/LV_EC_Treaty_Vienna.pdf

u.tml. Rezultātā ir izveidots tāds nosacījumu tīkls, kurā no malas tikt iekšā var tikai līdzvērtīgi sagatavots konkurents.

Par šādu kompleksu pieeju liecina arī fakts, ka aizvien vairāk ES dalībvalstu veido ilgtspējīga iepirkuma rīcības plānus iepriekš izplatīto ZPI RP vietā vai arī šajos ZPI RP iestrādā mērķus un uzdevumus, kas izriet ne tikai no nacionālās vides aizsardzības stratēģijas, bet arī no citiem politikas plānošanas dokumentiem: nacionālās ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, energoefektivitātes rīcības plāna, ilgtspējīga patēriņa un ražošanas rīcības plāna, korporatīvās sociālās atbildības nacionālā līguma, ilgtspējīgas ekonomikas un nodarbinātības stratēģijas, ekoefektīvu tehnoloģiju plāna u.t.t. (sk. arī 5-1. pielikuma aili "Plašāka / sektoru politika un vadlīnijas"). Protams, tie nevar būt voluntāri pieņemti nosacījumi, bet gan loģiski izrietēt no ES kopējās un dalībvalstu nacionālās politikas dokumentiem. Bet pats svarīgākais - jābūt pieejamiem dažādiem atbalsta instrumentiem (vadlīnijām, aizpildāmo veidlapu šabloniem, konsultāciju punktiem, pieredzes apmaiņas tīklojumiem u.t.t.), lai iepirkumu veicējs to varētu tehniski pareizi un normatīvajiem aktiem atbilstoši izdarīt.

Kā pirmo piemēru minēsim Lietuvu³⁰ - valsti ar līdzīgiem izejas nosacījumiem kā Latvijai, kas šobrīd jau tiek minēta starp visātrāk progresējošajām ES dalībvalstīm tieši ZPI jomā. 2003. gadā Lietuvā tika pieņemta nacionālā Ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kurā ražotāji tika aicināti ražot un patērētāji iegādāties un lietot videi draudzīgas preces, tāpat izmantot videi draudzīgas tehnoloģijas. Balstoties uz šo dokumentu un tajā pašā gadā publicēto EK Paziņojumu par integrēto produktu politiku ar tajā iekļauto rekomendāciju līdz 2006.gadam visām dalībvalstīm pieņemt nacionālo ZPI RP, Lietuvas valdība 2007. gadā pieņēma LT RP ("Nacionālā zaļā iepirkuma ieviešanas programma" , pieņemta ar valdības rezolūciju Nr.804)

LT RP bija noteikts mērķis līdz 2011. gadam sasniegt valsts iestādēs un institūcijās 25% līmeni to preču un pakalpojumu iepirkumam, kurā izmantoti vides kritēriji (izņemot gadījumu, ja šīs preces nav tirgū pieejamas). Svarīgi arī, ka LT RP dota zaļā iepirkuma definīcija (sk. 7. lpp.), kur zaļais iepirkums sasaistīts ar konkrētu vides kritēriju izmantošanu. Šādā ceļā panākts, ka iepirkumu veicējs ir pārliecināts, ka vides kritēriju izmantošana ir atbilstoša normatīvo aktu prasībām un visi pretendenti zina spēles noteikumus (tādējādi saglabājas brīva konkurence). LT RP mērķi bija:

- stiprināt iepirkumu veicēju profesionālo kapacitāti zaļā iepirkuma veikšanai;

³⁰ šeit informācija par Lietuvu no *LT Case study*.

- pārliecināties, ka iepirkums tiek veikts saskaņā ar noteiktajiem kritērijiem un ka iegādātā prece ir videi draudzīga;
- vākt un uzkrāt informāciju par videi draudzīgām precēm, kas pieejamas tirgū, un informēt par tām un atbilstošiem kritērijiem, kuri jāizmanto iepirkuma procedūrā;
- veikt zaļā iepirkuma monitoringu.

Lai LT RP mērķus sasniegtu, LT RP kā pielikums tika pievienots dokuments, kurā uzskaitīti īstenojamie pasākumi, laika grafiks, budžets un atbildīgās institūcijas. Pasākumi sadalāmi 4 daļās:

1. lai stiprinātu iepirkumu veicēju profesionālo kapacitāti zaļā iepirkuma veikšanai, izstrādāt un regulāri pilnveidot apmācību programmu, apmācības veikt sistemātiski; izveidot zaļā iepirkuma mājas lapu;
2. četrām preču un pakalpojumu grupām, kuru prioritāti noteiks pētījumu rezultātā, jābūt izstrādātiem vides kritērijiem;
3. pastāvīgu apsekojumu ceļā savākt informāciju par videi draudzīgām precēm;
4. lai veiktu zaļā iepirkuma monitoringu, izveidot speciālu uzskaites formu (par monitoringu atbild Publisko iepirkumu birojs).

Ekonomiskās krīzes apstākļos 2010. gadā Lietuvas valdība pieņēma jaunu dokumentu (valdības rezolūcija Nr.1133) par īstenojamiem pasākumiem līdz 2011. gadam. Tajā taupības nolūkos par prioritārām četru vietā atstāja trīs preču grupas un deva ilgāku laiku jaunu grupu prioretizēšanai un vides kritēriju izveidei, tomēr citādi zaļā publiskā iepirkuma ieviešanas process tika turpināts. Par vides kritēriju izmantošanu iepirkumos tika informēti arī piegādātāji.

Kā parādīja monitoringa dati, visvairāk zaļais publiskais iepirkums ietekmējis būvniecību (ēkas, šosejas, ceļu uzturēšana), bet no preču grupām jāmin papīrs, biroja preces un IT aprīkojums. Vismazāk zaļais iepirkums veikts tādās preču un pakalpojumu grupās kā tekstilizstrādājumi, kā arī pārtikas produkti un ēdināšanas pakalpojumi. Kā galvenā barjera ZPI tālākai attīstībai tika minēts ierobežotais un vēl neattīstītais videi draudzīgu preču tirgus.

2011. gada beigās tika pieņemts jauns LT RP 2012-2015. gadam (valdības rezolūcija Nr.1257), kas nodrošina iepriekšējos dokumentos minēto rīcību pēctecību, bet paredz prioritāro grupu skaitu palielināt līdz piecām, kuru iepirkumā jālieto vides kritēriji. Lietuva ir panākusi, ka par valsts politiku zaļā publiskā iepirkuma jomā ir labi informēti un nopietni to uztver gan iepirkumu veicēji (pasūtītāji), gan arī uzņēmēji

(piegādātāji).³¹ Ņemot vērā nemainīgo valsts politiku un noteiktos mērķus publiskajā iepirkumā, attiecīgi reaģējis arī uzņēmējdarbības sektors: ar vides pārvaldības sistēmu (ISO 14001, EMAS) sertificēto uzņēmumu skaits pārsniedz ES vidējo līmeni.³²

Iespējams, Lietuvā paredzamā nākotnē tiks sasniegts tāds zaļā iepirkuma līmenis, kas reāli ietekmēs preču un pakalpojumu tirgu, turklāt valsts seko līdz publiskā iepirkuma sektorā notiekošajam ES dalībvalstīs un pārņem labāko pieredzi. Arī Lietuva cenšas integrēt iepirkuma nosacījumos sociālās atbildības (viens no labākajiem rādītājiem dalībvalstu vidū³³) un inovāciju veicinošus nosacījumus (arī labāko vidū³⁴). Lai iepirkumu veicēji būtu sagatavoti jaunajai situācijai, rīkotas dažādas informatīvas kampaņas un konferences.

Secinājumi:

1. Nepilnu 10 gadu laikā (kopš 2007. gada) Lietuva kļuvusi par vienu no labākajām ES jaunajām dalībvalstīm publiskā iepirkuma jomā, integrējot iepirkuma nosacījumos ne tikai vides, bet arī sociālās atbildības un inovāciju veicinošus kritērijus.
2. Par vienu no veiksmes faktoriem uzskatāma pārdomāta un konsekventa zaļā publiskā iepirkuma politika, kura netika pārtraukta arī ekonomiskās krīzes gados.
3. Pirmajā LT RP iestrādātā ZPI definīcija, kas cieši sasaistīta ar Vides ministrijas noteiktu vides kritēriju izmantošanu noteiktām preču un pakalpojumu grupām, pārdomāti atbalsta pasākumi iepirkumu veicējiem un informatīvi pasākumi piegādātājiem radīja priekšnoteikumus sekmīgai ZPI ieviešanai.
4. Valsts politiskā konsekvence bija signāls preču un pakalpojumu tirgum ievērot jaunus *spēles noteikumus*, par ko liecina arī strauji augušais ar vides pārvaldības sistēmu sertificētais uzņēmumu un organizāciju skaits.
5. Integrējot vides, sociālās atbildības un inovāciju veicinošus kritērijus publiskajā iepirkumā, Lietuva vienlaicīgi palielinājusi arī atbalstu tiem vietējiem ražotājiem, kuri spēj piedāvāt videi draudzīgas preces vai pakalpojumus. Vienlaicīgi tādā veidā panākts arī vietējo uzņēmēju eksporta spēju kāpinājums.

³¹ Adelfi. - p. 61.

³² Turpat. - p. 63.

³³ Turpat. - p. 75

³⁴ Turpat. - p. 82.

Kā otro piemēru minēsim Ziemeļvalstis (Dānija, Norvēģija, Somija, Zviedrija, arī Islande),³⁵ kuras vienmēr bijušas ES vadošo ZPI dalībvalstu starpā.

Šajās valstīs par zaļā vai pat ilgtspējīgā iepirkuma principu piemērošanu publiskajā iepirkumā sen vairs nav jāpārlicina ne politiķi, ne iepirkumu veicēji vai uzņēmēji, ne sabiedrība kopumā. Faktiski Ziemeļvalstis, īpaši Zviedrija un Dānija, ir to valstu vidū, kas pašas veido kopējo ES politiku. Zināmā mērā, iepazīstoties ar Ziemeļvalstīs darīto, mēs ieskatāmies publiskā iepirkuma nākotnē.

Ziemeļvalstīs par barjeru tālākai attīstībai tiek vērtēts fakts, ka ZPI arī tur ilgu laiku ticis uzskatīts par viena sektora - vides politikas instrumentu, kamēr publisko iepirkumu (PI) lielā mērā ietekmē arī enerģētikas, inovāciju un e-pārvaldības politika. Secināts, ka, atsevišķi īstenojot pasākumus katrā sektorā un neņemot vērā vides un preču dzīves cikla apsvērumus, iepirkuma rezultāts var nebūt labākais iespējamais.

Daudzās valstīs paralēli ZPI attīstībai (to parasti pārvalda Vides ministrija) norisinās arī PI attīstība, fokusējoties uz starptautisku tirgu, nodrošinot godīgu konkurenci un mazinot korupcijas iespējas, atvieglojot mazo un vidējo uzņēmumu piekļuvi, stimulējot inovācijas. Ar šiem jautājumiem parasti nodarbojas ekonomikas sektora pārvaldes institūcijas (piemēram, Ekonomikas ministrija). Jautājums ir, vai iespējama sinerģija starp šīm atsevišķu sektoru politikām, īpaši ņemot vērā, ka publiskais iepirkums virzās uz elektronisku vidi (e-iepirkums). Elektroniska iepirkumu vide var gan atvieglot ZPI (ja vides kritēriji e-iepirkumā tiek iestrādāti), gan to sarežģīt (ja netiek).

Lai ZPI pieeja PI kļūtu par dominējošo, Ziemeļvalstis strādā pie:

- iepirkumā iesaistīto pušu kapacitātes celšanas caur publiskā iepirkuma tīklojumiem (*networks*);
- vides kritēriju integrēšanas e-iepirkumā;
- procesa monitoringa un statistikas datu ieguves.

Ziemeļvalstīm ir skaidrs redzējums, kā tālāk attīstīt ZPI. Plašāka informācija par atbildības sadalījumu, kompetences attīstīšanu, atbalsta instrumentiem un iepirkumu procesa pārvaldību 5.2. pielikumā.

Secinājumi:

1) Ziemeļvalstis ZPI uzskata par nopietnu vairāku politikas sektoru instrumentu, ar kura palīdzību var panākt uzlabojumus ne tikai vides, bet arī sociālajā un ekonomikas jomā. Šo valstu īstenotā ZPI principu

³⁵ informācija par Ziemeļvalstu publiskā iepirkuma attīstību no NORDIC. Tiešsaistē:

<http://norden.divaportal.org/smash/get/diva2:701669/FULLTEXT01.pdf>

piemērošana PI tiek augsti novērtēta visā EEZ mērogā kā labas prakses piemērs citām dalībvalstīm.

2) Visām Ziemeļvalstīm kā vienām no pirmajām EEZ tika izstrādāts ZPI RP, kurā līdzās vides kritērijiem arvien redzamāku vietu ieņem ilgtspējīga patēriņa, sociālās atbildības un inovāciju veicināšanas aspekti.

3) Lai nodrošinātu izvirzīto ZPI mērķu sasniegšanu, vislielākā uzmanība tiek veltīta iepirkumu veicēju kapacitātes celšanai un sadarbības veicināšanai, kā arī dažādiem atbalsta instrumentiem, sākot no konsultāciju punktiem un preču dzīves cikla aprēķina metodikām līdz pat gataviem iepirkumu dokumentācijas un kritēriju šabloniem.

4) Sekmīgu ZPI politiku nodrošina skaidrs atbildības sadalījums starp ministrijām, aģentūrām un pieaicinātām ekspertu firmām kā ārpakalpojumu sniedzējām.

5) Sakarā ar pakāpenisku PI virzīšanos uz elektronisku vidi Ziemeļvalstīs strādā pie vides kritēriju obligātas iekļaušanas elektroniskajos preču un pakalpojumu katalogos.

6) Ziemeļvalstīs ZPI kļuvis par videi draudzīgu, inovatīvu un sociāli atbildīgu preču un pakalpojumu tirgus veicinātāju, tādējādi attīstot un vienlaicīgi arī aizsargājot vietējo ekonomiku.

2. Latvijas publiskā sektora iepirkumu izpēte un izvērtējums

Šajā nodaļā tiek apskatītas būtiskākās publiskā sektora patēriņa preču grupas, to slodzes vidē un to ietekme uz vietējo ekonomiku.

2.1. Lielākās un finansiāli ietilpīgākās preču un pakalpojumu grupas

Publiskā sektora (valsts un pašvaldības iestāžu) galapatēriņš 2010. gada salīdzināmajās cenās pēc CSP datiem no 1995. līdz 2014. gadam ir pieaudzis par 32 % un sastāda 3,6 miljardus EUR (faktiskajās cenās publiskā sektora patēriņš 2014. gadā bija 4,14 miljardi EUR) [IKG10_03.]. Taču publiskais patēriņš nav audzis tik strauji kā privātais un līdz ar to ir samazinājies publiskā patēriņa īpatsvars Latvijas nacionālajā kopproduktā: 1995. gadā publiskais patēriņš sastādīja 29 % no IKP, bet 2014. gadā tikai 17 %. Neskatoties uz šo samazinājumu publiskajam sektoram joprojām ir būtiska nozīme kopējā ekonomikā un zaļā publiskā iepirkuma ieviešana var ievērojami veicināt videi draudzīgu preču un pakalpojumu attīstību Latvijā.

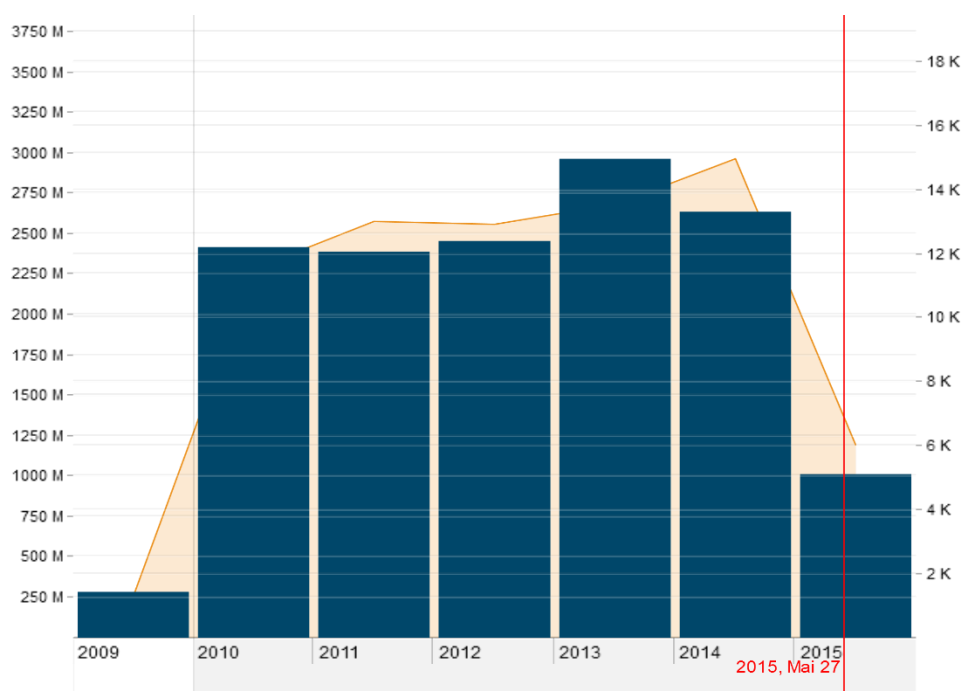
Pēc struktūras publiskā sektora patēriņš būtiski atšķiras no privātā patēriņa. Mājsaimniecībām galvenās patēriņa kategorijas atbilstoši CSP 2013. gada datiem ir pārtikas produkti un dzērieni (31,5%), mājoklis un komunālie pakalpojumi (16,5%) un transports (13,2%). Centrālā statistikas pārvalde neapkopo publiskā sektora patēriņa datus, bet tos var iegūt, izmantot vairākas metodes:

1. No iepirkumu veicējiem un pašām publiskās pārvaldes iestādēm (šādi dati līdz šim nav apkopoti);
2. Info no nacionālajiem kontiem;
3. CSP Piedāvājuma un izlietojuma tabulas.

Datus no iepirkumu veicējiem apkopo divas iestādes:

1. **Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB)** apkopo visus publiskos iepirkumus – 2014. gadā IUB mājaslapā publicēti 37 810 paziņojumi (saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu, Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu, Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumu un Ministru Kabineta 2013. gada 4. jūnija noteikumiem Nr. 299 „Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem”), t.sk. 22 389 paziņojumi par iepirkumiem, kas veikti Publisko iepirkumu likuma 8.² panta kārtībā. Iepirkumu izziņošanas paziņojumi ir 20 002, bet rezultātu paziņojumi – 17 808. Atbilstoši IUB mājaslapas datiem 2014. gadā kopējais

iepirkumu apjoms ir bijis 2,6 miljardi EUR (skatīt 2.1. attēlu). IUB veic uzskaiti par konkrētām piegādājamo preču un pakalpojumu grupām (pēc Eiropas Savienības preču un pakalpojumu klasifikatora CPV – *Common Procurement Vocabulary*), kas parāda, ka galvenās publisko iepirkumu preču grupas ir bijušas celtniecības darbi 34 %, naftas produkti un citi energoresursi 11 %, medicīniskās ierīces, ārstnieciskās vielas un higiēnas preces 8 %, transporta iekārtas 4 %, lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumi 4 % un elektroierīces un apgaismojums 3 %³⁶.

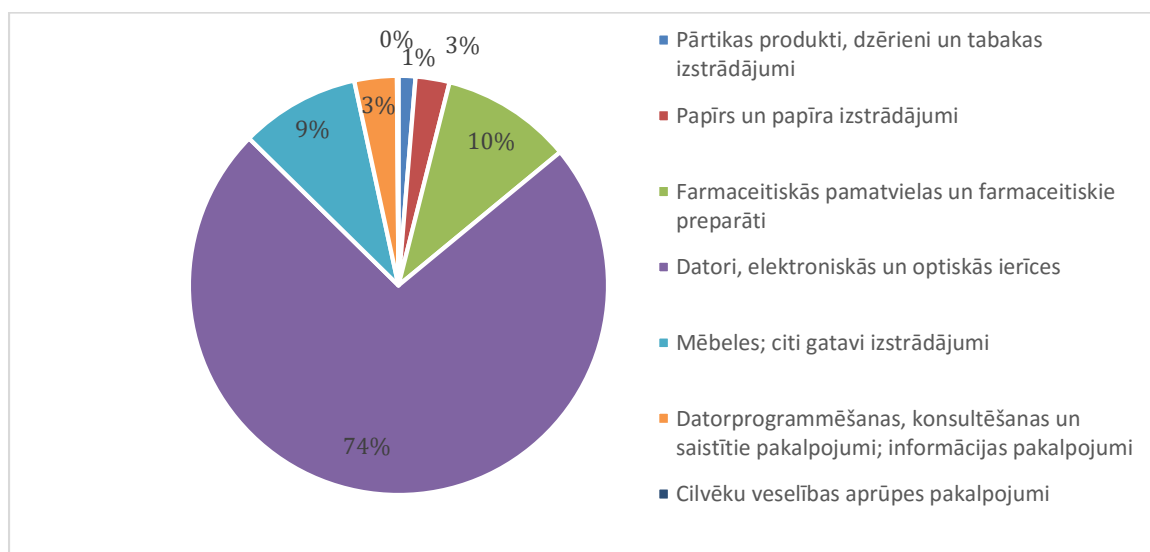

2-1. attēls. IUB reģistrēto iepirkumu skaits (tūkstošos) un apjoms (miljonos EUR)

2. Valsts reģionālās attīstības aģentūra (VRAA), kas apsaimnieko **Elektronisko iepirkumu sistēmu (EIS)**, kuras pamatā ir elektronisko katalogu princips, apkopo sistēmas ietvaros veiktos iepirkumus. EIS darbojas kā interneta veikals publiskā sektora organizācijām, un tajā savas standarta preces piedāvā vairāki piegādātāji. 2013. gadā valsts un pašvaldību iestādes EIS iegādājušās preces par 31 miljonu EUR savukārt 2014. gadā tie ir bijuši jau 54 miljonu EUR. Vislielākais apgrozījuma bijis kategorijā datori, elektroniskās un optiskās ierīces (73%; 25% no tiem zaļais iepirkums), kategorijā farmaceitiskās pamatvielas un farmaceitiskie preparāti (10%) un mēbeles un citi gatavi

³⁶ <http://iub.gov.lv/lv/mekletiepirkumus>

izstrādājumi (9%) (skat. 2-2. attēlu). Taču, jāņem vērā, ka EIS uzskaitītie iepirkumi jau ir iekļauti IUB apkopotajos datos.

2-2. attēls. EIS veikto iepirkumu sadalījums 2014. gadā

Taču IUB apkopo tikai tos valsts un pašvaldību iepirkumus, kuriem nepieciešama iepirkumu procedūra. Visi pārējie iepirkumi netiek atsevišķi uzskaitīti. Datus par kopējo publiskā sektora patēriņu būtu iespējams iegūt no pašām publiskās pārvaldes iestādē, bet šādi dati līdz šim nav bijuši apkopoti. Šo problēmu iepirkumu uzskaitē atzīst arī citi pētnieki ([Nordic Council of Ministers 2010](#)).

Tāpēc publiskā sektora apjoma ziņā nozīmīgāko produktu grupu noteikšanai bieži vien tiek izmantota informācija no nacionālajiem kontiem. CSP dati par IKP izlietojumu liecina, ka publiskā sektora galapatēriņš 2014. gadā bijis 4,14 miljardi EUR. Šī summa ietver visus publiskā sektora izdevumus, tai skaitā pensijas un sociālos maksājumus, kurus nevajadzētu iekļaut publiskā iepirkuma aprēķinos. Lai identificētu būtiskākās publiskā sektora patēriņa preču grupas tika izmantoti CSP izstrādātie nacionālo kontu dati.

Diemžēl arī šis ceļš publiskā sektora patēriņa aprēķiniem nav vienkāršs un pilnīgs. Lai nonāktu pie informācijas par publiskā patēriņa galvenajām preču grupām tiks izmantota CSP izstrādātā Piedāvājuma un izlietojuma tabula³⁷ par 2010. gadu (jaunākie pieejamie dati) un dati no

³⁷ Piedāvājuma un izlietojuma tabulas ir matricas, kurās sakārtotas nacionālajā ekonomikā ar produktiem veikto darījumu vērtības, kas sadalītas pa produktu veidiem un nozarēm. Šīs tabulas parāda:

- ražošanas izmaksu struktūru un ienākumu, kas veidojas ražošanas procesā;
- nacionālajā ekonomikā saražoto preču un pakalpojumu plūsmas;
- preču un pakalpojumu plūsmas starp iekšzemes ekonomiku un pārējo pasauli; lai veiktu analīzi Eiropas kontekstā, ir jānodala plūsmas ES iekšienē no plūsmām ar valstīm, kas atrodas ārpus ES.

2015. gadā CSP publicētā ziņojuma “Latvijas nacionālie konti 2011. gadā”. Publiskā sektora patēriņa būtiskāko preču grupu identificēšanai tika izmantoti dati par publiskā sektora starppatēriņu pa sektoriem un darbības veidiem. Starppatēriņš ir ražošanas procesā izlietoto preču un pakalpojumu vērtība. Līdz ar to starppatēriņš vislabāk atspoguļo publiskā sektora iepirkumu apjomu, jo neiekļauj atlīdzību darbiniekiem un pamatkapitāla patēriņu (savukārt kopējie IKP dati par publiskā sektora patēriņu iekļauj arī šos izdevumus).

Nozaru klasifikācija, ko izmanto piedāvājuma, izlietojuma tabulās, ir NACE, bet produktu klasifikācija — CPA³⁸. Šīs klasifikācijas ir pilnībā saskaņotas viena ar otru: katrā agregācijas līmenī CPA parāda galvenos nozaru produktus atbilstīgi NACE³⁹. Taču šī klasifikācija atšķiras no IUB izmantotās CPV klasifikācijas un tāpēc šie dati nav tieši salīdzināmi.

Atbilstoši nacionālo kontu datiem publiskā sektora (centrālā valdība un pašvaldība, valsts skolas, koledžas, universitātes un slimnīcas) starppatēriņā 2011. gadā bija 1,336 miljardi EUR. Taču, lai iegūtu publiskā sektora patēriņa būtiskākās preču grupas, starppatēriņa dati tika pārrēķināti, izmantojot 2010. gada piedāvājuma un izlietojuma tabulu nozaru starppatēriņa struktūru (skat. 2-1. tabulu).

2-1. tabula. 20 apjoma ziņā nozīmīgākas publiskā patēriņa preču grupas pēc CPA klasifikācijas

tūkst. EUR	(CPA*64)	Nozares
160 057,50	R80_82	Apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi; ēku un ainavu uzturēšanas pakalpojumi; biroju administrēšanas, biroju atbalsta un citi profesionālie palīgpakalpojumi ⁴⁰
150 376,29	RD	Elektroenerģija, gāze, ūdens, tvaiks un gaisa kondicionēšana
95 775,31	R68B	Ar nekustamo īpašumu saistītie pakalpojumi
86 852,05	RF	Būves un būvdarbi
60 769,25	R21	Farmaceitiskās pamatvielas un farmaceitiskie preparāti
57 586,96	R69_70	Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi; centrālo biroju pakalpojumi; vadības konsultāciju pakalpojumi
50 236,96	R20	Ķīmiskas vielas un ķīmiskie produkti
46 942,56	R84	Valsts pārvaldes un aizsardzības pakalpojumi; obligātās sociālās nodrošināšanas pakalpojumi
44 823,88	R77	Iznomāšanas un ekspluatācijas līzings pakalpojumi
41 230,51	R62_63	Datorprogrammēšanas, konsultēšanas un saistītie pakalpojumi; informācijas pakalpojumi

(COM(2010)774)

³⁸ Eiropas Preču statistiskā klasifikācija pēc saimniecības nozarēm (CPA) – izmantojot 64 produktu klasifikāciju.

³⁹ COM(2010)774 EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Eiropas Savienībā.

⁴⁰ Šajā kategorijā tiek iekļauti gan telpu un teritorijas uzkopšanas pakalpojumi, gan apsardzes pakalpojumi, gan biroja atbalsta pakalpojumi.

36 701,57	R10_12	Pārtikas produkti, dzērieni un tabakas izstrādājumi
36 189,45	R61	Telekomunikācijas pakalpojumi
31 223,88	R52	Uzglabāšanas pakalpojumi un transporta palīgpakalpojumi
29 117,03	R37_39	Notekūdeņu novadīšanas pakalpojumi; notekūdeņu dūņas; atkritumu savākšanas, apstrādes un izvietošanas pakalpojumi; materiālu pārstrādes pakalpojumi; attīrīšanas pakalpojumi un citi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi
28 007,20	R17	Papīrs un papīra izstrādājumi
27 196,45	R58	Izdevējdarbības pakalpojumi
26 611,18	R25	Metāla izstrādājumi, izņemot iekārtas un aprīkojumu
26 376,38	R71	Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehnisko pārbaužu un analīžu pakalpojumi
26 291,73	R19	Kokss un naftas pārstrādes produkti
19 134,23	R53	Pasta un kurjeru pakalpojumi

Kā var redzēt no 2-1. tabulas, atbilstoši IKP datiem, būtiskākās preču grupas, kurās tiek ieguldīti publiskā sektora līdzekļi ir ar nekustamo īpašumu apsaimniekošanu saistītie izdevumi, farmācija, enerģētika un būvniecība. Līdzīgā pētījumā ([Nordic Council of Ministers 2010](#)), kas veikti Ziemeļvalstīs, kā būtiskākās publiskā patēriņa preču grupas minētas citi biznesa pakalpojumi (t.sk. farmaceitiskie produkti), nekustamā īpašuma pakalpojumi, būvdarbi, komunikāciju pakalpojumi, datorpakalpojumi, drukātie materiāli, transporta pakalpojumi.

2-2. tabulā attēlotas visas publiskā sektora patēriņa preču grupas pēc to izlietojuma. Attiecīgi būtiskākā preču grupa ir rūpniecības preces, kas sastāda 23 % no kopējā patēriņa. Šajā preču grupā nozīmīgākās produktu grupas ir: farmaceitiskās pamatvielas (61 miljons EUR), ķīmiskās vielas un ķīmiskie produkti (50 milj. EUR), pārtikas produkti (37 milj. EUR). Nākamās nozīmīgākās preču grupas ir administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība (apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi; ēku un ainavu uzturēšanas pakalpojumi; biroju administrēšanas, biroju atbalsta un citi profesionālie palīgpakalpojumi)⁴¹, enerģētika, profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi; centrālo biroju pakalpojumi; vadības konsultāciju pakalpojumi), informācijas un komunikācijas pakalpojumi (telekomunikācijas pakalpojumi), operācijas ar nekustamo īpašumu, būvniecība un transports (uzglabāšanas pakalpojumi un transporta palīgpakalpojumi). Šīs 8 preču grupas veido vairāk kā 85 % no kopējā publiskā sektora patēriņa.

2-2. tabula. Publiskā patēriņa preču grupas pēc CPA klasifikācijas

CPA	Nozare	Milj. EUR	%
C	Apstrādes rūpniecība	307,226	23.0%

⁴¹ Iekavās norādīti attiecīgās produktu kategorijas nozīmīgākā preču grupa.

N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	206,647	15.5%
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	150,376	11.3%
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	112,940	8.5%
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	108,079	8.1%
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu	95,775	7.2%
F	Būvniecība	86,852	6.5%
H	Transports un uzglabāšanai	79,756	6.0%
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	46,943	3.5%
E	Ūdens apgāde, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	31,579	2.4%
A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	18,819	1.4%
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	16,980	1.3%
S	Citi pakalpojumi	15,488	1.2%
P	Izglītība	15,351	1.1%
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	14,552	1.1%
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	10,546	0.8%
R	Māksla, izklaide un atpūta	7,257	0.5%
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	6,857	0.5%
Q	Veselība un sociālā aprūpe	4,323	0.3%

Secinājumi:

1. Lai iegūtu pilnīgu priekšstatu par sabiedriskā sektora patēriņa apjomu un struktūru nepieciešams apskatīt ne tikai IUB apkopotos datus par veiktajiem iepirkumiem, bet arī nacionālo kontu datus par sabiedriskā sektora patēriņu. Abi šie avoti parāda publiskā sektora iepirkumu izlietojumu, bet arī būtiski atšķiras. IUB apkopotā informācija iekļauj tiešās valsts pārvaldes iestāžu, to pakļautības institūciju un citu organizāciju veiktos iepirkumus (piemēram, nevalstisko organizāciju un uzņēmumu ES struktūrfondu apgūšanas procesā veiktos iepirkumus). Taču IKP dati attiecas tikai uz publiskā sektora institūcijām, bet iekļauj arī daudzas patēriņa kategorijas, piemēram, nekustamo īpašumu apsaimniekošana, sociālā aprūpe, izglītība, kas tradicionāli netiek iekļautas publiskajā iepirkumā.
2. Apjoma ziņā būtiskākās publiskā patēriņa preču kategorijas ir nekustamo īpašumu apsaimniekošana, būvniecība, naftas produkti un citi energoresursi, ārstnieciskās vielas un medicīniskās ierīces, datorprogrammēšana, telekomunikāciju pakalpojumi, transporta līdzekļu iegāde, atkritumu apsaimniekošana, juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi, pārtikas produkti, papīra izstrādājumi un iespieddarbi, ķīmiskie produkti un elektroierīces.

2.2. Latvijas publiskā iepirkuma vides slodžu novērtējums

Lai noteiktu publiskā patēriņa produktu grupas ar lielākajām slodzēm vidē tika izmantota CSP izstrādātā piedāvājuma – izlietojuma tabula par 2010. gadu, kas tika pārveidota par ieplūdes - izplūdes tabulu, izmantojot Eurostat izstrādāto metodiku⁴². Izmantojot izveidoto ieplūdes – izplūdes tabulu un Eurostat vides kontu datus [env_ac_ainah_r2] par CO₂, sīkputekļu (PM10) un amonjaka emisijām, tika aprēķināta publiskā patēriņa preču grupas ar lielākajām slodzēm vidē un patēriņa emisiju intensitāte (emisijas uz vienu iztērēto EUR)⁴³.

Kopumā 2010. gadā publiskā sektora tiešās un netiešās SEG emisija bija 1,4 miljoni tonnu CO₂. 56 % šo emisiju rodas D sektorā “Elektroenerģija, gāze, ūdens, tvaiks un gaisa kondicionēšana”. Citi SEG emisiju ziņā būtiski sektori ir ēku uzturēšana un biroja administrēšana (10%), derīgo izrakteņu ieguve (6%), citi nemetāliskie minerālprodukti (5%), sauszemes transports (5%) un ķīmiskās vielas un produkti (3%). Oglekļa intensitātes (kg CO₂ / EUR) ziņā 10 nozīmīgākās produktu grupas ir:

• Derīgo izrakteņu ieguve	11.22
• Citi nemetāliskie minerālprodukti	10.59
• Elektroenerģija, gāze, ūdens, tvaiks un gaisa kondicionēšana	5.17
• Sauszemes transporta un cauruļvadu transporta pakalpojumi	3.45
• Zivis un citi zvejniecības produkti; akvakultūras produkti; ar zivsaimniecību saistītie palīgpakalpojumi	2.92
• Gaisa pārvadājumu pakalpojumi	1.74
• Lauksaimniecības, medību un saistīto pakalpojumu produkti	1.17
• Apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi; ēku un ainavu uzturēšanas pakalpojumi; biroju administrēšanas, biroju atbalsta un citi profesionālie palīgpakalpojumi	0.88
• Ķīmiskas vielas un ķīmiskie produkti	0.87
• Parastie metāli	0.82

Arī sīkputekļu (PM10) emisiju ziņā būtiskākais (46%) piesārņojuma avots saistās ar energoresursu patēriņu. Ķīmisko vielu un produktu patēriņš, būvniecība un ēku uzturēšana un biroja administrēšana katrs rada 10% publiskā patēriņa sīkputekļu emisiju. Augstākā sīkputekļu emisiju intensitāte ir:

- Citi nemetāliskie minerālprodukti – 6,8 kg PM10/ 1000 EUR;

⁴² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/esa-supply-use-input-tables/publications>

⁴³ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/methodology>

- Lauksaimniecības, medību un saistīto pakalpojumu produkti – 5,9 kg PM10/ 1000 EUR;
- Elektroenerģija, gāze, ūdens, tvaiks un gaisa kondicionēšana – 1,6 kg PM10/ 1000 EUR;
- Ķīmiskas vielas un ķīmiskie produkti – 1,1 kg PM10/ 1000 EUR;
- Derīgo izrakteņu ieguve – 1 kg PM10/ 1000 EUR.

Savukārt amonjaka emisijas (98%) ir koncentrētas vienā sektorā – lauksaimniecības produkti.

Produktu vides slodžu novērtējums līdzīgos pētījumos ([Tukker, Huppel et al. 2006](#)) parāda, ka lielākā vides slodžu intensitāte ir sekojošajās produktu grupās:

- Autoremonts
- Siers
- Apģērbs
- Apkure
- Farmācija
- Elektropuldzes (t.sk. lietošana)
- Veļas mazgāšanas iekārtas (t.sk. lietošana)
- Ledusskapji (t.sk. lietošana)
- Lauksaimniecības ķimikāliju lietošana
- Gaļas produkti
- Piena produkti
- Autotransports (t.sk. lietošana)
- Jaunas ēkas
- Citas taukvielas
- Citas mājsaimniecības preces (t.sk. lietošana)
- Citi izklaides un atpūtas pasākumi
- Mājputnu produkti
- Desas un citi gaļas pusfabrikāti
- Skaistum kopšanas pakalpojumi
- Restorānu pakalpojumi
- Telekomunikāciju pakalpojumi

Apkopojot iegūtos datus par vides slodzēm un to intensitāti var secināt, ka ietekmes uz vidi ziņā nozīmīgākās iepirkuma preču grupas ir:

- Elektroenerģija, gāze, ūdens, tvaiks un gaisa Enerģētika kondicionēšana

• Apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi; ēku un ainavu uzturēšanas pakalpojumi; biroju administrēšanas, biroju atbalsta un citi profesionālie palīgpakalpojumi	Biroja administrēšana
• Derīgo izrakteņu ieguve	Būvniecība
• Citi nemetāliskie minerālprodukti	Būvniecība
• Sauszemes transporta un cauruļvadu transporta pakalpojumi	Transports
• Ķīmiskas vielas un ķīmiskie produkti	Ķīmiskie produkti
• Lauksaimniecības, medību un saistīto pakalpojumu produkti	Pārtika
• Zivis un citi zvejniecības produkti; akvakultūras produkti; ar zivsaimniecību saistītie palīgpakalpojumi	Pārtika
• Būves un būvdarbi	Būvniecība
• Gaisa pārvadājumu pakalpojumi	Transports

Salīdzinot šo sarakstu ar būtiskākajam publiskā pakalpojuma preču grupām, var izdalīt šādas preču grupas, kur būtu svarīgi pielietot ZPI:

- Farmaceutiskie preparāti,
- Būvdarbi,
- Enerģētika (apkure un elektrība),
- Transporta pakalpojumi,
- Pārtikas preces,
- Biroja administrēšana (t.sk. uzkošanas darbi).

Visām šīm preču grupām ir būtiska ietekme uz vidi un arī loma publiskajā patēriņā. Šīs ir arī preču grupas, kurām ir izstrādāti Eiropas Komisijas ZPI kritēriji⁴⁴ (pieejami arī Latviešu valodā). Vienīgais izņēmums ir pakalpojumu grupa N80-82 (apsardze, biroja administrēšana un uzkopšana), kas aptver dažādus atšķirīgus pakalpojumus no kuriem visiem (biroja administrēšanas un apsardzes pakalpojumi) nav izstrādāti zaļā iepirkuma kritēriji.

2.3. Latvijas publiskā iepirkuma ekonomiskais novērtējums

Lai identificētu publiskā patēriņa preču grupas ar būtiskāko ieguldījumu vietējā ekonomikā var izmantot vairākas pieejas. Šajā pētījumā tiek apskatīti divi mūsdiā būtiski ekonomiskie faktori: nodarbinātība un nozaru pievienotā vērtība. Abi šie rādītāji ir savstarpēji saistīti, bet arī parāda atšķirīgus faktorus. Nodarbinātība raksturo

⁴⁴ http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

darbaspējas vecuma iedzīvotāju nodarbinātību tautsaimniecībā un arī tautsaimniecībā pieejamā darbaspēka apjomu. Līdz ar to šim rādītājam ir gan sociāla, gan ekonomiska nozīme. Savukārt nozaru pievienotā vērtība raksturo to preču un pakalpojumu papildu vērtību, kas radīti ekonomikā un ir pieejami vietējam galīgajam izlietojumam vai eksportam. Nozares ar augstu pievienoto vērtību tiek uzskatītas par prioritārām, jo palīdz nodrošināt ekonomisko izaugsmi.

Nodarbinātības rādītāji [nama_10_a64_e] tautsaimniecības nozaru griezumā tika iegūti no Eurostat datubāzes, bet nozaru pievienotās vērtības dati tika iegūti no CSP izstrādātās piedāvājuma - izlietojuma tabula par 2010. gadu.

Nodarbinātības ziņā būtiskākās tautsaimniecības nozares Latvijā ir tirdzniecība (28% no kopējiem nodarbinātajiem), rūpniecība (15%), izglītība (9%), transporta pakalpojumi (8%) un lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (8%). Taču šīs nozares ne vienmēr arī rada lielāko pievienoto vērtību (skat. 2-3. tabulu). Līdz ar to, balstoties uz nacionālajos kontos pieejamo informāciju tika noteiktas nozares ar augstāko pievienoto vērtību:

- Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus – 7%;
- Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus – 6%;
- Īpašnieku apdzīvoto mājokļu nosacītā īre – 6%;
- Uzglabāšanas un transporta palīgdarbības – 5%;
- Būvniecība – 5%;
- Izglītība – 5%.

Citas nozares, piemēram, augkopība un lopkopība sastāda tikai 2%, bet mežsaimniecība 3% no kopējās pievienotās vērtības. Vēl viens būtisks rādītājs ir pievienotā vērtība uz vienu iedzīvotāju. Šajā ziņā būtiskākās tautsaimniecības nozares ir darījumi ar nekustamajiem īpašumiem, enerģētika, informācijas un komunikāciju pakalpojumi, finanšu un apdrošināšanas darbības un ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde.

Taču tautsaimniecības attīstību raksturo arī citi rādītāji. LR Ekonomikas ministrija⁴⁵ par prioritārām uzskata:

- uz ārējo pieprasījumu orientētās nozares – lauksaimniecība, ieguves rūpniecība, apstrādes rūpniecība, transports un glabāšana, informācijas un komunikācijas pakalpojumi;
- vidēji augstas un augstas tehnoloģiju nozares – farmācijas produktu, datoru, elektronisko, optisko iekārtu, lidaparātu un to iekārtu un medicīnas instrumentu ražošana un ķīmisko vielu, ieroču, elektrisko iekārtu, mehānismu un darba mašīnu, automobiļu, kuģu, dzelzceļa u.c. transporta (bez lidaparātiem) ražošana un iekārtu un ierīču

⁴⁵ https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

remonts un uzstādīšana (NACE 2.red. 20, 25.4, 27, 28, 29, 30 (bez 30.3), 33).

2-3. tabula. Latvijas tautsaimniecības nozaru ekonomiskie rādītāji

C P A	Nozare	Publiskais patēriņš (milj. EUR; 2011)	Nodarbinā tība (2012, tūkst. darbinieku)	Pievienotā vērtība (milj. EUR)	Pievienotā vērtība (tūkst. EUR) uz vienu strādājošo
A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	18,819	67.97	705	10
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	6,857	2.84	78	28
C	Apstrādes rūpniecība	307,226	126.25	2,122	17
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	150,376	12.23	623	51
E	Ūdens apgāde, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	31,579	6.69	162	24
F	Būvniecība	86,852	60.81	738	12
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	10,546	239.50	2,419	10
H	Transports un uzglabāšanai	79,756	70.58	1,607	23
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	14,552	25.80	245	9
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	108,079	21.75	718	33
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	16,980	16.89	537	32
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu	95,775	20.28	1,654	82
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	112,940	33.95	711	21
N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	206,647	36.36	442	12
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	46,943	53.67	1,201	22
P	Izglītība	15,351	81.60	841	10
Q	Veselība un sociālā aprūpe	4,323	48.78	505	10
R	Māksla, izklaide un atpūta	7,257	19.59	285	15
S	Citi pakalpojumi	15,488	18.63	127	7

Diemžēl pagaidām Centrālajā statistikas pārvaldē nav pieejami dati par importa īpatsvaru kopējā nacionālajā patēriņā (šādus datus paredzēts izstrādāt līdz 2015. gada beigām). Līdz ar to šajā pētījumā nebija iespējams noteikt publiskā patēriņa kategorijas, kas radītu lielāko ieguldījumu vietējās ekonomikas attīstībā.

Apkopojot pieejamo informāciju par tautsaimniecības nozarēm, kas dod lielāko ieguldījumu nodarbinātībā, pievienotās vērtības radīšanā un

politiski prioritārās nozares, un ņemot vērā to potenciālu publiskajā iepirkumā, par prioritārām var izvirzīt produktus no sekojošās nozarēm:

1. Augstākā prioritāte:

- apstrādes rūpniecība;
- transporta pakalpojumi;
- lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība;
- būvniecība;
- informācijas un komunikāciju pakalpojumi;

2. Pakārtota prioritāte:

- veselības aprūpe;
- enerģētika;
- finanšu un apdrošināšanas darbības;
- ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde;
- ūdens un atkritumu apsaimniekošana.

Taču jāņem vērā, ka publiskā iepirkuma izmantošana, lai diskriminētu par labu vietējiem ražotājiem, ir diezgan ierobežota, jo tā būtu pretstatā brīvās tirdzniecības nosacījumiem un ES regulējuma par brīvu preču kustību ES tirgū. Taču inovācija un nacionālās ekonomikas konkurētspējas paaugstināšana un zaļo darbavietu radīšana, var iet roku rokā ar zaļā publiskā iepirkuma attīstību. Vairāki pētījumi^{46,47} rāda, ka zaļajam publiskajam iepirkumam ir augsts potenciāls inovāciju attīstībā un mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam.

⁴⁶ OECD (2013), "Is procurement used for too many objectives?", in *Implementing the OECD Principles for Integrity in Public Procurement: Progress since 2008*, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264201385-5-en>

⁴⁷ Bergman, Isa-Maria. *Mainstreaming GPP in the Nordic Countries: A Scoping Study*. Nordic Council of Ministers, 2012.

3. VARAM iepirkumu novērtējums zaļā publiskā iepirkuma kontekstā

3.1. Dažas problēmas iepirkumu objektīvā novērtējumā

Zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) principi piemērojami visdažādākajās preču un pakalpojumu grupās, tomēr praktiski ZPI īstenojams tā sauktajās prioritārajās grupās, kuras noteiktas nacionālā vai ieteiktas ES līmenī. Prioritāte ZPI piemērošanai tiek noteikta tām preču un pakalpojumu grupām, kuras:

- atstāj jūtamu ietekmi uz vidi,
- ir ekonomiski nozīmīgas,
- pieejamas tirgū,

un kurām ir izstrādāti atbilstoši un iepirkuma procedūrā viegli piemērojami un verificējami vides kritēriji.

Kā jau tika minēts iepriekš, lai netiktu izkropļota konkurence vai pieļauta jebkāda veida diskriminācija vienotajā ES tirgus telpā, EK ir ieteikusi dalībvalstīm oficiāli pārņemt kopējos ES ZPI kritērijus, kuri EK uzdevumā izstrādāti prioritārajām preču un pakalpojumu grupām. Lai gan šobrīd šādu grupu skaits, kurām kopējie kritēriji izstrādāti, sasniedzis jau 25, Latvija kopš 2008. gada ir pārņēmusi tikai 7 preču un pakalpojumu grupu kritērijus.⁴⁸ Līdz ar to zaļā iepirkuma kontekstā VARAM iepirkums būtu analizējams tikai tajās preču un pakalpojumu grupās, kurām izstrādāti ES kopējie vides kritēriji un kuras VARAM ieteikusi izmantošanai publiskajā iepirkumā. Šobrīd Latvijā par prioritārām ZPI principu piemērošanai ieteiktas šādas preču un pakalpojumu grupas:

- būvniecība,
- biroja papīrs un iespieddarbi,
- tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi,
- biroja aprīkojums,
- autotransports,
- biroja mēbeles,
- pārtika un ēdināšanas pakalpojumi.

Publiskā sektora iepirkumus reglamentē MK 2013. gada 17. decembra noteikumi Nr. 1517 "Centralizēto elektronisko iepirkumu noteikumi", kuri nosaka caur e-katalogiem obligāti iepērkamo preču un pakalpojumu grupas. No tām grupām, kas noteiktas kā prioritāras ZPI

⁴⁸ Informatīvais ziņojums par ieteikumiem zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās un ieteikumiem videi draudzīgas būvniecības veicināšanai. Tiešsaistē: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/zalais_publickais_iepirkums/?doc=8012
Skat. arī: GPP AP. Tiešsaistē: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/national_gpp_strategies_en.pdf

principu piemērošanai, publiskajam sektoram no e-katalogiem jāizvēlas un jāiegādājas biroja tehnika (drukas iekārtas un to piederumi, projektori, kopētāji, skeneri, galda un portatīvie datori, kā arī monitori) un biroja papīrs.

Centralizēti elektroniskajā vidē (e-katalogu sistēmā) reģistrētās publiskā sektora iestādes var šajā sistēmā iegādāties arī citas preces, ja tās pieejamas e-katalogos. Piemēram, saimniecības preču e-katalogā iekļauti arī telpu tīrīšanas līdzekļi, iekštelpu apgaismojuma iekārtas, dažādas elektrību patērējošas ierīces. Atsevišķs e-katalogs ir pārtikas precēm un mēbelēm.

E-katalogu precēm kā tādām netiek izvirzīti obligāti vides kritēriji. Lai gan vairākām preču kategorijām (dažām pārtikas precēm, papīram, datoriem) e-katalogos ir iekļauta arī zaļā alternatīva (t.s. zaļie katalogi), tomēr nav skaidrs, cik lielā mērā šīm precēm izvirzītie vides kritēriji atbilst kopējiem ES ZPI kritērijiem konkrētajā preču un pakalpojumu grupā.

Vēl viena problēma saskatāma tajā, ka pretēji loģikai un arī EIS mājas lapā paustajam par valsts budžeta līdzekļu ietaupījumu, iepērkoties EIS,⁴⁹ praksē dažas preces iegādāties ārpus EIS iznāk lētāk.⁵⁰

Kā jau atzīmēts pārskata nodaļā par ZPI attīstību citās ES valstīs, publiskā sektora iepirkumos ir tendence pakāpeniski pāriet uz elektronisko vidi, tādēļ piegādātājiem, kas iesaistās e-katalogu apgādāšanā ar precēm un pakalpojumiem, būtu obligāti izvirzāmas prasības, kas preču tirgus noteikto iespēju robežās atbilstu ES pieņemtajām ZPI nostādņēm.

Ļoti nopietns šķērslis ZPI veicināšanā ir arī vienotas un pamatotas uzraudzības un atskaites sistēmas (monitoringa) trūkums. EIS sistēmā preces uzskata par videi draudzīgām, ja tās iegādātas no t.s. zaļajiem katalogiem. Iepirkuma uzraudzības birojs (IUB) par videi draudzīgu uzskaita to iepirkumu, kam pasūtītājs dokumentācijā norādījis (ielicis ķeksīti), ka izmantoti vides kritēriji. Ne vienā, ne otrā gadījumā netiek analizēts, vai izmantotie vides nosacījumi bijuši pietiekami, lai rezultātā tiešām būtu iegādāta videi draudzīgākā prece no piedāvātajām.

Par tādām būtu jāuzskata tikai tās preces un pakalpojumi, kuru iepirkumā izmantoti nosacījumi, kas atbilst ES kopējo vides kritēriju pamatlīmeņa komplektam konkrētajai preču un pakalpojumu grupai, bet tas Latvijā reāli sasniedzams ilgākā laika posmā. Tomēr par neatliekamu jāuzskata uzdevums izveidot tādu publiskā iepirkuma monitoringa sistēmu, kuras ietvaros ZPI īpatsvars tiktu noteikts, balstoties uz objektīvi pārbaudāmiem kritērijiem. Šobrīd pieejamie dati tādēļ vērtējami ar piesardzību.

⁴⁹ <https://www.eis.gov.lv/Publications/PublicationView.aspx?PublicationId=21>

⁵⁰ PRIME projekta 2015. gada 21.maija konferencē diskusiju grupās Latvijas pašvaldību iepirkumu speciālistu paustais.

3.2. Līdzšinējā pieredze ZPI principu piemērošanā

3.2.1. ZPI pilotprojekts un tā rezultāti

2008. gadā saskaņā ar toreiz Vides ministrijas (VIDM) 2008. gada 22. februāra rīkojumu Nr. 53 tika īstenots pilotprojekts, lai izstrādātu VIDM zaļā publiskā iepirkuma rīcības programmu 2009. - 2011. gadam. Projekta gaitā, veicot VIDM izdarīto iepirkumu inventarizāciju, tika apzināta esošā situācija, bet ar speciāli izstrādātas jautājumu anketas palīdzību aptaujāti darbinieki, lai noskaidrotu viņu viedokli un apmierinātības līmeni ar konkrētu preču un pakalpojumu iepirkumu rezultātiem. Daļēji tika apzināta arī videi draudzīgāku preču pieejamība tirgū (EIS katalogu piedāvājuma analīze).

Paveiktā rezultāti tika izmantoti, lai noteiktu prioritārās preču un pakalpojumu grupas ZPI ieviešanai (no pavisam astoņām inventarizētajām). Vērtēti tika vairāki faktori:

- ietekme uz vidi,
- vides kritēriju esamība,
- īpatsvars budžetā,
- pieejamība tirgū,
- darbinieku apmierinātības līmenis (zem 75% skaitījās slikts rezultāts),
- līdzšinējā pieredze videi draudzīgāku alternatīvu izmantošanā (bija pieredze reciklēta papīra izmantošanā),
- sasniedzamo rezultātu ātrums (ieguvumu demonstrējamība).

Rezultātā par prioritārām tika atzītas 5 preču un pakalpojumu grupas:

- būvniecība / remontdarbi,
- iekšējais apgaismojums (energopatēriņš),
- telpu tīrīšanas pakalpojumi,
- biroja IT aprīkojums,
- biroja papīrs.

Līdztekus kvantitatīvi izmērāmiem sasniedzamiem mērķiem šīm prioritārajām preču un pakalpojumu grupām atsevišķi bija paredzēti uzdevumi kapacitātes celšanai, tirgus informēšanai, kā arī atbilstošas uzskaites sistēmas (monitoringa) izveidei. Tāpat iepirkumu veicēju ērtībai tika izveidotas nosaukto piecu prioritāro preču un pakalpojumu grupu iepirkumu matricas, kas balstījās uz ES kopējo ZPI pamatkritēriju izmantošanu iepirkuma procedūras dažādos posmos.

Diemžēl, izstrādātā VIDM zaļā publiskā iepirkuma rīcības programma 2009. - 2011. gadam palika projekta stadijā: 2009. gada

ekonomiskā krīze izvirzīja priekšplānā citas prioritātes. Ja programma tiktu apstiprināta un īstenota, VARAM būtu ieguvusi pirmo pieredzi ZPI ieviešanā.

3.2.2. Klimata pārmaiņu finanšu instruments un ZPI

Pirmā praktiska pieredze ZPI ieviešanā tomēr tika gūta gadu vēlāk, VIDM (no 2011. gada - VARAM) kā atbildīgajai iestādei izstrādājot atklāto projektu konkursu nolikumus (MK noteikumu formā) un organizējot projektu iesniegšanas un vērtēšanas procesu Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (turpmāk – KPFI) budžeta programmas ietvaros.

KPFI mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanu klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu. KPFI finansē no valstij piederošo noteiktā daudzuma vienību pārdošanas, ko veic starptautiskas emisiju tirdzniecības ietvaros atbilstoši Kioto protokola nosacījumiem. Iegūtos KPFI līdzekļus izlieto tādu projektu finansēšanai, kuri veicina siltumnīcefekta gāzu (SEG) un citu piesārņojošu vielu emisijas samazināšanu vai ierobežošanu. KPFI budžeta programma tiek īstenota atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā.

Piemēram, laikposmā no 2009. līdz 2011. gadam tika īstenota virkne atklāto projektu konkursu, kuru mērķis bija samazināt SEG emisijas, paaugstinot dažādu publiskā sektora (pašvaldību, augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu) un ražošanas ēku energoefektivitāti. Projektu iesniegumu veidlapā atsevišķa sadaļa bija paredzēta plānoto iepirkumu raksturošanai kontekstā ar vides nosacījumu ievērošanu. Šajā stadijā projekta iesniedzējs vienkārši atzīmēja tos vides kritērijus, kurus plānots izmantot iepirkuma procedūrā un ar projekta iesniedzēja atbildīgās personas parakstu apliecināja to ievērošanu projekta apstiprināšanas finansējumam gadījumā. Svarīgi atzīmēt, ka projekta iesnieguma veidlapā uzskaitītie vides kritēriji atbilda ZPI pamatkritērijiem, kuri ietverti un aprakstīti "Ieteikumos videi draudzīgas būvniecības veicināšanai"⁵¹, tādēļ projektu iesniedzējiem veidlapā tika atgādināts, ka pirms veidlapas aizpildīšanas nepieciešams ar ieteikumiem iepazīties.

Visi vides kritēriji veidlapā bija sadalīti atbilstoši iepirkuma procedūras posmiem: atlases kritērijos bija ietvertas prasības potenciālajiem darbu izpildītājiem (profesionālās atbilstības un pieredzes pierādījums), tehniskajā specifikācijā - nosacījumi būvmateriāliem un būvizstrādājumiem, būvdarbu procesa organizēšanai, tāpat ēkas

⁵¹ Informatīvais ziņojums par ieteikumiem zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās un ieteikumiem videi draudzīgas būvniecības veicināšanai (pieņemts zināšanai MK sēdē 2008.gada 22.decembrī). Skat.:

http://www.vidm.gov.lv/lat/darbibas_veidi/zalais_publickais_iepirkums/?doc=8012

apsaimniekotāja apmācībai un energopatēriņa pārraudzībai pēc projekta īstenošanas, bet līguma izpildes nosacījumos ietvertas prasības celtniecības atkritumu apsaimniekošanai, būvmateriālu transportēšanas nosacījumiem un ēkas gaisa apmaiņas koeficienta testam, kas ir viens no veidiem, kā pārbaudīt veikto ēkas renovācijas darbu kvalitāti.

Svarīgi atzīmēt, ka nepieciešamos vides kritērijus palīdzēja noteikt arī ēkas energoaudita pārskats, kurš bija jāpievieno projekta iesnieguma dokumentācijai. Pārskatā norādītie konkrētie pasākumi bija nepieciešami, lai sasniegtu projektā plānotos ēkas energoefektivitātes rādītājus, un šie rādītāji tika norādīti arī iepirkuma nolikumā.

Projektu iesniegumu vērtēšanas stadijā šie projekta iesnieguma veidlapā atzīmētie iepirkumu vides kritēriji un sasniedzamie energoefektivitātes rādītāji tika izvērtēti un piešķirts attiecīgs punktu skaits projekta kvalitātes novērtējumā. Ja projekta iesniegums tika apstiprināts KPFI finansējumam, projekta starposma atskaitē iepirkuma dokumentācijā bija jābūt ietvertiem tiem pašiem vides kritērijiem, kuri tika atzīmēti projekta iesnieguma veidlapā.

Atbilstība zaļā iepirkuma principiem bija viens no projektu iesniegumu kvalitātes novērtējuma kritērijiem. Viena daļa no iesnieguma veidlapā minētajiem vides kritērijiem bija jāievēro obligāti, citus varēja izvēlēties, kas arī noteica vērtējumā iegūto punktu skaitu. No visiem projekta iesnieguma kvalitātes vērtējumā iespējamajiem punktiem 50% veidoja atbilstība zaļā iepirkuma principiem kopā ar sasniedzamajiem energoefektivitātes rādītājiem.

Šāda pieeja ZPI veicināšanai izpelnījās arī EK atzinību, kas aprakstu par KPFI budžeta programmas atklātajos projektu konkursos īstenoto pieeju atzina kā vienu no ZPI veicināšanas labas prakses piemēriem ES dalībvalstīs.⁵² Jāatzīmē, ka KPFI budžeta programmas ietvaros finansēšanai apstiprināto projektu īstenošanas laikā ZPI īpatsvars Latvijā strauji pieaug. Par to liecina arī EK uzdevumā veiktais CEPS pētījums: analizējot 2009.-2011. gada iepirkumu statistiku ES dalībvalstīs, konstatēts, ka Latvijā ZPI īpatsvars pēc "zaļo" līgumu finansiālās vērtības bija pārsniedzis 60%, kamēr pēc "zaļo" līgumu skaita tas tā arī palika zem 20%.⁵³ Jāpiebilst gan, ka Latvijas ZI VP dots daudz pieticīgāks novērtējums: publisko iepirkumu kopējā līgumcena par "zaļu" uzskatītā iepirkuma finansiālais īpatsvars maksimumu sasniedzis 2012. gadā (19,2%), atgriežoties pie tikai 7,1% 2013. gadā. Publisko iepirkumu publikāciju kopskaitā ZPI iepirkuma īpatsvars bijis 5,3% 2011. gadā un

⁵² The Latvian Ministry of Environment Goes for Green Investments. Tiešsaistē: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue6_GPP_Example14_Latvia_Green_Investments.pdf

⁵³ CEPS. - p. viii.

noslīdējis līdz 3,9% 2013. gadā.⁵⁴ Lai gan dati ļoti atšķiras acīmredzot atšķirīgās monitoringa metodikas dēļ, abos gadījumos konstatējama KPFI finansēto projektu lielā ietekme uz ZPI īpatsvaru.

Secinājumi:

Atskatoties uz KPFI budžeta programmas finansēto projektu ietvaros realizētajiem iepirkumiem, ZPI principu sekmīgs pielietojums iepirkumā tika panākts vairāku iemeslu dēļ:

1. projekta iesnieguma veidlapā vides kritēriji bija sadalīti atbilstoši iepirkuma procedūras posmiem: sākot no atlases kritērijiem un tehniskās specifikācijas līdz pat līguma izpildes nosacījumiem. Šādas pieejas rezultātā iepirkuma procedūra bija "zaļa" pēc būtības, jo tika īstenota sistemātiska vides kritēriju integrēšana visās ar preču vai pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās (kritēriju sistēma, nevis viens nejaušs vides kritērijs);
2. vides kritēriju atbilstošu integrēšanu iepirkuma dokumentācijā sekmēja projektu iesniegumu sagatavotājiem pieejamu vadlīniju esamība (iepriekš minētie ieteikumi videi draudzīgas būvniecības veicināšanai);
3. kritēriju izvēles iespēja un pamatojums - ne visi vides kritēriji bija obligāti: to atbilstošu izvēli noteica ēku energoaudita pārskati, kuros bija norādītas nepieciešamās darbības plānoto energoefektivitātes rādītāju sasniegšanai. Vides kritēriji, kuru izmantošana iepirkumā izrietēja no ēku energoaudita datiem, objektīvi palīdzēja tos sasniegt;
4. projektu kvalitātes novērtējuma sistēma veicināja kompleksu pieeju, kas ļāva sasniegt augstus energoefektivitātes rādītājus arī ar ZPI principu piemērošanas palīdzību.

Vienlaicīgi atzīmējami arī ***konstatētie trūkumi:***

1. nereti projektu iesniegumiem pievienotie papildus dokumenti (ēku energoaudita pārskati, sarežģītākām ēkām - arī būves mets un paskaidrojuma raksts) bija zemas kvalitātes, kas noveda arī pie neatbilstošas vides kritēriju izvēles iepirkumā un neļāva sasniegt plānotos energoefektivitātes rādītājus;
2. ja projektā ietvertajām ēkām sasniedzamais energoefektivitātes rādītājs objektīvi bija zems (un attiecīgi zemāks punktu skaits novērtējumā), projekta iesniedzējs centās iegūt vairāk punktu arī uz iesnieguma veidlapā projektam neatbilstošu vides kritēriju

⁵⁴ MK 18.02.2015. rīkojums Nr. 83 "Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plānu 2015.-2017. gadam. - 13/18. lpp. Tiešsaistē: <http://likumi.lv/ta/id/272295-par-zala-iepirkuma-veicinasanas-planu-2015-2017-gadam>

"atķeksēšanas" rēķina, kas noveda pie sarežģījumiem projekta īstenošanas laikā;

3. mazākās pašvaldībās atbilstošu speciālistu trūkuma dēļ projektu iesniegumus uzņēmās sagatavot arī apšaubāmas kvalitātes konsultanti, kas iesniegumus gatavoja vairākām pašvaldībām uzreiz pēc *copy / paste* metodes, neiedziļinoties konkrēto ēku raksturlielumos un to energoefektivitātes paaugstināšanas iespējās.

Kā pozitīvs atzīmējams fakts, ka VARAM turpina izmantot ZPI kā kritēriju arī citās projektu finansēšanas programmās. Tā 2015. gadā izstrādāta metodika 2014.-2020. gada Eiropas Reģionālas attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda ieviešanā iesaistītajiem horizontālā principa "Ilgtspējīga attīstība" (HP IA) īstenošanas uzraudzībai. Viens no HP IA uzraudzības rādītājiem projektu iesniedzējiem / finansējumu saņēmējiem ir arī ZPI.

3.3. Ieteikumi ZPI veicināšanai VARAM

2008. gadā VIDM kā vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības nozarē, kas izstrādā valsts vides aizsardzības politiku (tajā skaitā atbildot arī par ZPI), vēlējās rādīt priekšzīmi pārējām valsts pārvaldes iestādēm, izstrādājot ZPI rīcības programmu 2009.-2011. gadam un ieviešot ZPI principus savu iepirkumu praksē. Dažādu iemeslu dēļ tas tolaik neizdevās. Praktisku pieredzi darbā ar ZPI VARAM guva KPFI budžeta programmas ietvaros, taču tas neskāra pašas VARAM īstenoto iepirkumu praksi. Tagad, kad izstrādāts Latvijas ZI VP 2015.-2017. gadam, par kura īstenošanu VARAM ir atbildīga, ir piemērots brīdis pievērsties atkal savas iepirkumu prakses pilnveidošanai ar ZPI principu piemērošanas palīdzību. To iespējams panākt dažādos veidos.

3.3.1. Latvijas Zaļā iepirkuma veicināšanas plāns 2015. - 2017. gadam un VARAM iepirkums

ZI VP paredz, ka tiešās pārvaldes iestādēm ZPI īpatsvaram kopējā veiktā iepirkuma apjomā jāsasniedz 30%.⁵⁵ Tas ir samērā augsts rādītājs un tā sasniegšana atkarīga no tā, cik sekmīgi tiks īstenoti ZI VP paredzētie uzdevumi. Nekavējoties būtu jāķeras pie kopējo ES ZPI kritēriju pārņemšanas vēl citām preču un pakalpojumu grupām (kā jau minēts, šobrīd tādas ir tikai septiņas, bet kritēriji pieejami jau 25 preču un pakalpojumu grupām), ņemot vērā arī 2012. gadā un vēlāk EK apstiprinātās izmaiņas dažu preču un pakalpojumu grupu kopējo vides

⁵⁵ Turpat. - 14/18. lpp.

kritēriju aprakstā un izdarot atbilstošas izmaiņas VARAM mājas lapā⁵⁶ pieejamajos "Ieteikumos zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās" un "Ieteikumos videi draudzīgas būvniecības veicināšanai".

Zināmas neskaidrības rada iepriekš jau minēto jauno iepirkuma direktīvu pārņemšana un paredzamās izmaiņas Publisko iepirkumu likumā, lai gan skaidrs, ka iepirkums ZPI principu piemērošanai prioritārajās preču un pakalpojumu grupās arvien vairāk noritēs elektroniskajā vidē, tādēļ īpašu uzmanību būtu jāpievērš "zaļo" katalogu skaita un kvalitātes palielināšanai. Šajā aspektā zināmu izbrīnu rada ZI VP minētais termiņš uzdevumam nodrošināt EIS plašāku "zaļo" katalogu klāstu (2016. gada IV cet.).⁵⁷ Ja skatāmies uz iepirkumiem tiešās pārvaldes iestādēs (arī VARAM), tad lielu daļu no tiem veido t. s. biroja darbības nodrošinājuma iepirkumi, kuri lielākoties tiek veikti centralizēti elektroniskā vidē. Līdz ar to darbs pie EIS katalogu atbilstošas sakārtošanas būtu uzskatāms par prioritāru.

3.3.2. Zaļā biroja programmas piedāvājums

Kā zināms, viens no ZI pamatpostulātiem ir izvairīties no nevajadzīgu iepirkumu izdarīšanas un, ja iepirkums tiešām nepieciešams, noskaidrot potenciālo preces vai pakalpojuma ietekmi uz vidi un ar iepirkuma specifikāciju palīdzību censties minimizēt šo ietekmi.

Valsts tiešās pārvaldes iestādes, pie kurām pieder arī VARAM, faktiski darbojas kā lieli biroji, kuru iepirkumi saistīti galvenokārt ar biroja darbības nodrošināšanai nepieciešamajām precēm un pakalpojumiem. Biroja darbība savukārt saistīta ar papīra un biroja IT aprīkojuma izmantošanu, elektroenerģijas, siltumenerģijas un ūdens patēriņu, telpu uzkopšanas un remonta, tāpat ēdināšanas pakalpojumiem, kā arī transporta izmantošanu un atkritumu apsaimniekošanu.

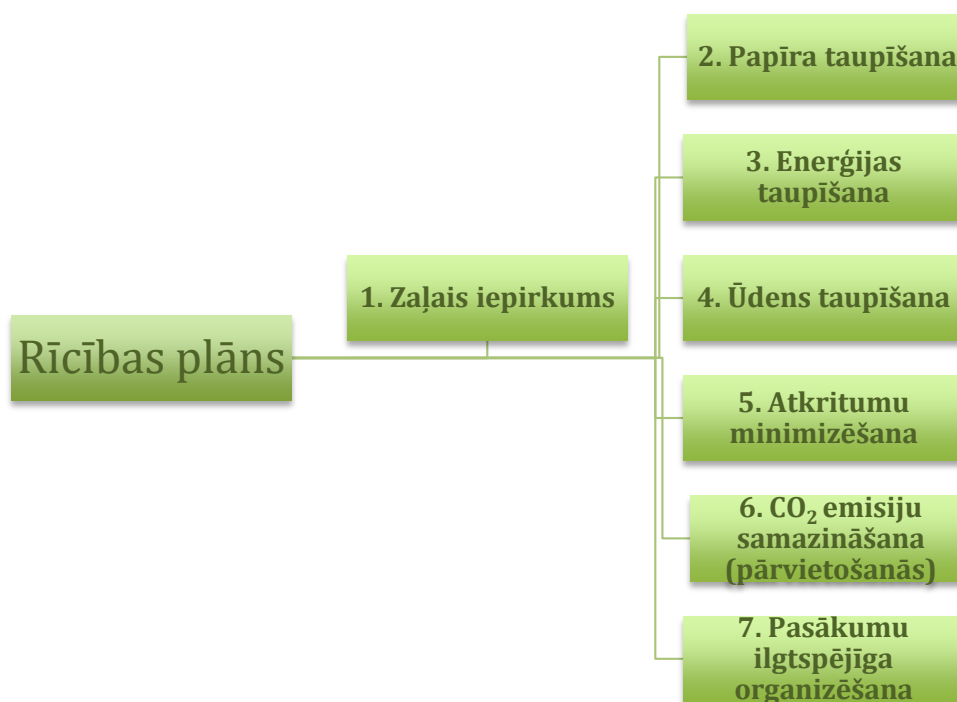
Resursu patēriņš, un līdz ar to nepieciešamo iepirkumu apjoms, cieši saistīts ar biroja darbinieku ikdienas paradumiem. Izmainot tos videi draudzīgā virzienā, bet iepirkumā piemērojot vides kritērijus, panākam dubultefektu biroja darbības vides ietekmes samazināšanā. Vislabāk to var sasniegt ar koordinētu un monitorētu sistemātisku pasākumu kopumu, ko pieņemts dēvēt par zaļā biroja principu ievērošanu. Faktiski zaļais birojs ir vides pārvaldības sistēmas atvieglots variants.

Praksē tas nozīmē izstrādāt iestādes rīcības plānu, kurā paredzēti

⁵⁶ Skat. http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/zalais_publicais_iepirkums/?doc=8012

⁵⁷ MK 18.02.2015. rīkojums Nr. 83 "Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plānu 2015.-2017. gadam. - 15/18. lpp. Tiešsaistē: <http://likumi.lv/ta/id/272295-par-zala-iepirkuma-veicinasanas-planu-2015-2017-gadam>

vairāki nepieciešamo pasākumu bloki.

3-1. attēls. Zaļā biroja rīcības plāna galvenie pasākumu bloki.

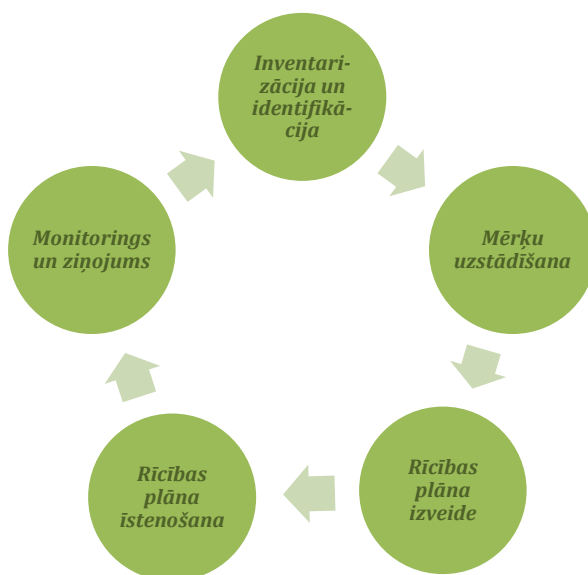
Pasaulē pazīstamas vairākas zaļā biroja programmas, kas atšķiras ar rīcības plānā paredzēto pasākumu (izpildāmo kritēriju) veidu un skaitu. Viena no Eiropā zināmajām ir Pasaules Dabas fonda Zaļā biroja (*Green Office*) programma, kas izstrādāta Somijā. Tās mērķis ir popularizēt zaļo dzīvesveidu darbavietās. Pasaules Dabas fonds arī sertificē tos birojus, kas izpilda programmas noteikumus.

Zināmā mērā Zaļā biroja pieeja ir līdzīga tai, kāda tika īstenota ZPI pilotprojekta laikā: tiek veikts audits (inventarizācija), lai noskaidrotu iestādes būtiskākās ietekmes uz vidi (iepirkumu prakse, elektrības, siltumenerģijas un ūdens patēriņš, izmantotā papīra apjomi, izmantotie telpu tīrīšanas līdzekļi utt.) un iestādes darbinieku ieradumus. Balstoties uz audita rezultātiem un no Zaļā biroja programmas saņemtajiem ieteikumiem, tiek īstenotās izmaiņas biroja darbībā. Biedrība "homo ecos:" ir izstrādājusi tiešsaistē lietojamu darbarīku "daba-birojs-daba" birojiem, lai pārbaudītu, cik videi draudzīgi tie strādā un ko vēl varētu uzlabot.⁵⁸ Tā kā VARAM jau pašreiz īsteno virkni pasākumu videi draudzīga biroja virzienā, varbūt ar šī darbarīka palīdzību varētu noskaidrot arī to, kas vēl būtu jādara, lai iegūtu Zaļā biroja sertifikātu.

⁵⁸ <http://www.homoecos.lv/daba-birojs-daba/>

3.3.3. Iepirkums vides pārvaldības sistēmas ietvaros

Vides pārvaldības sistēmas (VPS) sastāv no vairākām standartizētām procedūrām un rīcībām, kuras izveidotas, lai nodrošinātu nepārtrauktus uzlabojumus iestādes darbībā ar mērķi samazināt tās ietekmi uz vidi. Shematiski to var attēlot ar nepārtraukto uzlabojumu ciklu.

3-2. attēls. Nepārtraukto uzlabojumu cikls.

VPS ir izplatītas daudzās valsts un pašvaldību iestādēs ES. Plaši pazīstamas un starptautiski atzītas ir divas VPS sistēmas: EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*) un ISO 14001.

Gan VPS, gan ZPI mērķi ir tie paši – samazināt iestādes ietekmi uz vidi un gan ZPI, gan VPS nepārtraukto uzlabojumu vadības cikla posmos varam saskatīt daudz līdzību (skat. 3-1. tabulu), tādēļ ZPI iekļaušana VPS būtu tikai loģiska un ieteicama.

3-1. tabula. ZPI un VPS specifisko darbību līdzība nepārtraukto uzlabojumu vadības cikla posmos.

Cikla posms	Specifiskās darbības ZPI	Specifiskās darbības VPS
1. Inventarizācija	Preču un pakalpojumu grupu izvēle	Vides pārskats: vides ietekmju un rīcību ar vislielāko vides ietekmi identificēšana
	Esošā iepirkumu prakse	Esošā vadības prakse un procedūras
2.	Mērķu uzstādīšana	Vides programma: mērķi, uzdevumi un rīcības

Mērķu uzstādīšana		
3. Rīcības plāna izveide	Izveidot Rīcības plānu	Pasākumu procedūras, apmācību vajadzību, monitoringa un saziņas sistēmu plānošana
	Atbildības sadalīšana	Augstākā līmeņa vadības iesaiste Katras rīcības atbildīgo noteikšana
	Īstenošanas stratēģijas izvēle	Rīcības procedūru sagatavošana
4. Rīcības plāna īstenošana	Rīcības plāna īstenošana:	Darbība ar vides vadības sistēmu:
	- nepieciešamo apmācību īstenošana	- procedūras, kas saistītas ar personāla apmācību un izglītošanu
	- finanšu resursu noteikšana	- adekvātu resursu noteikšana programmas īstenošanai
	- vides nosacījumu integrēšana iepirkuma procedūrās	<i>var būt kā VPS procedūra</i>
5. Monitorings un ziņojums	sasniegtā monitorings un ziņošana par rezultātiem	audits, ārējā verifikācija un vides ziņojums (EMAS gadījumā).

Ņemot vērā, ka Latvijā samērā bieži bijuši gadījumi, kad labi uzsāktas iniciatīvas dažādu iemeslu dēļ piedzīvo īsu mūžu, VPS ieviešana būtu viens no veidiem, kā nodrošināt iesāktā turpināšanu, jo VPS nav vienreizējs pasākums: tā ir nepārtraukti jāuzrauga, veicot iekšējos auditus, kā arī nepārtraukti jāpilnveido. Bet tas ir tieši tas, kas nepieciešams arī ZPI veicināšanai: sākot no ZPI piemērošanai vienkāršākām preču un pakalpojumu grupām, kurām vides kritēriji saistīti ar, piemēram, energoefektivitāti, pāriet uz aizvien lielāku ZPI īpatsvaru VARAM iepirkumos.

Protams, jāņem vērā, ka pati VPS ieviešana sākumā ir sarežģīts un darbietilpīgs process, pirms kura uzsākšanas jāveic arī iesaistīto darbinieku apmācība, bet VPS ieviešanas procesā jābūt norīkotam par to atbildīgam un iepriekš apmācītam darbiniekam.

4. Secinājumi un rekomendācijas

Līdz 2016. gada 18. aprīlim ES dalībvalstīm jāpārņem jaunās ES publiskā iepirkuma direktīvas (2014/24/ES un 2014/25/ES) un tas nozīmē, ka mainīsies arī Latvijas publiskā iepirkuma (PI) normatīvais ietvars. Tomēr jau šobrīd varam izdarīt secinājumu, ka zaļā iepirkuma principi ieņems aizvien nozīmīgāku lomu PI un ZPI no brīvprātīgas izvēles pamazām kļūs par vairāk vai mazāk obligātu procesu PI plānošanā un īstenošanā.

Latvijas ZI VP 2015.-2017. gadam izvirzījis mērķi nodrošināt ZPI finansiālā īpatsvara palielināšanu no valsts budžeta plānotajos PI (15% 2015. gadā, 20% 2016. un 30% 2017. gadā) un integrēt ZI un ZPI prasības ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ZI VP paredz virkni uzdevumu kā institucionālās sistēmas un normatīvās bāzes pilnveidošanā, tā arī atbalsta instrumentu un monitoringa sistēmas izveidošanā un ZI un ZPI popularizēšanā.

Iepazīstoties ar vadošo EEZ valstu pieredzi ZPI ieviešanā un līdzšinējo Latvijas publisko iepirkumu praksi, esam izdarījuši secinājumus par esošo situāciju un izstrādājuši rekomendācijas, kā varētu risināt uzdevumus, kas noteikti Latvijas ZI VP 2015.-2017. gadam.

4-1. tabula. Secinājumi un rekomendācijas, kā veicināt zaļā publiskā iepirkuma ieviešanu saistībā ar Latvijas Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015.-2017. gadam noteiktajiem mērķiem.

Nr. p.k.	Secinājumi	Rekomendācijas
1.	ZI / ZPI definīcija un uzskaitē	
	ZI VP 2015.-2017. gadam ZI definīcija atšķiras no EK piedāvātā formulējuma.	Izstrādājot normatīvos aktus, kas regulēs ZI un ZPI piemērošanas kārtību, ieteicams pieturēties pie EK sniegtās ZI / ZPI definīcijas.
	PI statistikas, ko veic IUB būtiski, atšķiras no nacionālo kontu datiem par publiskā sektora patēriņu. IUB apkopotā informācija iekļauj tiešās valsts pārvaldes iestāžu, to pakļautības institūciju un citu organizāciju veiktos iepirkumus (piemēram, nevalstisko organizāciju un uzņēmumu ES struktūrfondu apgūšanas procesā veiktos iepirkumus). Taču IKP dati attiecas tikai uz publiskā sektora institūcijām, bet iekļauj arī daudzas patēriņa kategorijas, piemēram, nekustamo īpašumu apsaimniekošana,	Lai nodrošinātu PI un ZPI skaidru monitoringu nepieciešams sinhronizēt IUB uzskaites datus un nacionālo kontu datus, paplašinot uzskaites kategorijas arī attiecībā uz iepirkumu veicējiem un apzinot publiskā sektora izdevumus uz ko tradicionāli neattiecas iepirkumu procedūras. ZPI monitoringam skaidri ir jānodēfīnē uz ko (valsts pārvaldes iestādēm, tiešās pakļautības iestādēm, pašvaldībām, publisko līdzekļu saņēmējiem u.tml.) attiecas noteiktie politikas mērķi un kā tie verificējami.

Nr. p.k.	Secinājumi	Rekomendācijas
	sociālā aprūpe, izglītība, kas tradicionāli netiek iekļautas publiskajā iepirkumā.	
2.	<p>Vides kritēriji un prioritārās preču un pakalpojumu grupas</p> <p>Lielākā daļa ES dalībvalstu savu PI praksē oficiāli pārņēmušas EK ieteiktās prioritārās preču un pakalpojumu grupas, kurām izstrādāti kopējie ES ZPI kritēriji. Latvija pārņēmusi tikai 7 grupu ES ZPI kritērijus, lai gan EK šobrīd piedāvā jau 25 preču un pakalpojumu grupu ES ZPI kritērijus, nodrošinot to tulkojumu arī latviešu valodā.</p>	<p>1) Kā ieteicamus izmantošanai ZPI praksē VARAM vajadzētu regulāri pārņemt visu EK piedāvāto preču un pakalpojumu grupu ES ZPI kritērijus.</p> <p>2) Ja tiešās pārvaldes iestādēm tiks noteikts obligāts noteikts ZPI īpatsvars, ieteicams noteikt vides ietekmes, ekonomiskā svarīguma un tirgus pieejamības ziņā prioritāras preču un pakalpojumu grupas, kurām ES ZPI kritēriju izmantošana ir obligāta.</p> <p>3) Kā prioritāru ieteicams noteikt uzdevumu sakārtot EIS katalogu sistēmu, paplašinot to preču un pakalpojumu grupas, kurām pieejams t.s. zaļais katalogs un pārliecinoties par tajos izmantoto vides kritēriju atbilstību ES ZPI kritērijiem.</p>
3.	<p>Atbalsta instrumenti</p> <p>1) Esošie ieteikumi ZPI veicināšanai⁵⁹ kopš 2008. gada nav aktualizēti un sakarā ar izmaiņām PIL un nozaru (piemēram, būvniecības) normatīvajos aktos neatbilst aktuālajam normatīvajam ietvaram.</p> <p>2) Kā rāda EEZ valstu pieredze, atbalsta instrumentiem jābūt daudzveidīgiem, bez vadlīnijām un apmācību semināriem ietverot arī ZPI konsultāciju punktus (<i>help-desks</i>), ZPI tīklojumus (<i>networks</i>), dzīves cikla izmaksu (<i>Life Cycle Costing, LCC</i>) metodikas un lietošanai gatavus iepirkuma dokumentācijas paraugus.</p> <p>3) Pagaidām nav izstrādāta vienota LCC metodika ES līmenī. Latvijā pieredze ar LCC izmantošanu dažām preču un pakalpojumu grupām uzkrāta</p>	<p>1) Ieteikumu aktualizāciju ieteicams uzsākt nekavējoties, izveidojot starpministriju darba grupu, un pabeigt līdz ar jaunā PIL pieņemšanu (jauno iepirkuma direktīvu pārņemšanu).</p> <p>2) Ieteicams:</p> <p>a) padarīt "redzamāku" un pilnveidot ZPI sadaļu VARAM tīmekļa vietnē;</p> <p>b) sadarbībā ar IUB, izveidot ZPI konsultāciju punktu;</p> <p>c) izveidot darba grupu no IUB un nozaru ministrijām un izstrādāt lietošanai gatavus ZPI principiem atbilstošus iepirkuma dokumentācijas paraugus.</p> <p>3) Ieteicams apkopot esošo pieredzi LCC izmantošanā Latvijā un līdz vienotas ES LCC metodikas izstrādei</p>

⁵⁹ Ieteikumi zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās un Ieteikumi videi draudzīgas būvniecības veicināšanai Skat.:

http://www.vidm.gov.lv/lat/darbibas_veidi/zalais_publickais_iepirkums/?doc=8012

Nr. p.k.	Secinājumi	Rekomendācijas
	<p>galvenokārt starptautisku projektu ietvaros.</p> <p>4) Līdz šim organizētie ZPI apmācību semināri bijuši neregulāri un nav aptvēruši visas potenciāli ieinteresētās mērķgrupas.</p>	<p>izskatīt iespējas izmantot starptautisko projektu ietvaros Latvijā izmantotās.</p> <p>4) organizēt:</p> <p>a) regulārus ZPI mācību semināru ciklus PI veicējiem Rīgā un reģionos;</p> <p>b) informatīvus seminārus ražotājiem un preču un pakalpojumu piegādātājiem.</p>
4.	<p>Tirgus izpēte</p> <p>Kā parādījusi vairāku EEZ valstu pieredze, tirgus izpētei jābūt regulārai, lai veicinātu ZPI, bet noteikti obligātai pirms kādas preču un pakalpojumu grupas noteikšanas par obligātu ZPI piemērošanai. Latvijā sistemātiska tirgus izpēte šādā griezumā plašākā apmērā nav veikta.</p>	<p>Ieteicams kopā ar ieinteresētajām mērķgrupām organizēt regulāru (piemēram, reizi gadā) tirgus izpēti par tām preču un pakalpojumu grupām, kuras potenciāli ir prioritāras ZPI piemērošanai Latvijā, lai noskaidrotu videi draudzīgu preču un pakalpojumu pieejamību šajās grupās. Ja kādas preču un pakalpojumu grupas plānots noteikt kā obligātas ZPI piemērošanai, tirgus izpēti vēlams veikt pirms šāda lēmuma pieņemšanas.</p>
5.	<p>Vides ziņā būtiskākās patēriņa kategorijas</p> <p>Ietekmes uz vidi ziņā būtiskākās PI preču grupas ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Farmaceitiskie preparāti - Būvdarbi - Enerģētika (apkure un elektrība) - Transporta pakalpojumi - Pārtikas preces - Biroja administrēšana (t.sk. uzkošanas darbi). 	<p>Šo preču un pakalpojumu zaļināšana būtu jāizvirza par prioritāti ZPI attīstībai Latvijā un šajās preču grupās būtu nepieciešams izstrādāt padziļinātākas vadlīnijas un iepirkumu kritērijus, paredzot attiecīgas apmācības PI veicējiem un strādājot ar piegādātājiem inovāciju un videi draudzīgu piedāvājumu attīstībā.</p>
6.	<p>Pasākumi vietējās ekonomikas veicināšanai</p> <p>Jebkuriem iepirkuma nosacījumiem, t. sk. vides kritērijiem, jāatbilst Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertajiem pamatprincipiem par brīvu preču un pakalpojumu kustību, diskriminācijas nepieļaušanu, vienādu iespēju nodrošināšanu, atklātību un prasību proporcionalitāti. ES ir vienota tirgus telpa, tādēļ iepirkuma nosacījumiem jābūt tādiem, kas savietojami šajā telpā un nepārkāptu minētos pamatprincipus. Tomēr kombinējot ZPI ar citiem legāliem politikas instrumentiem un īstenojot konsekventu politiku ZPI ir iespējams</p>	<p>Vietējās ekonomikas atbalsts ar ZPI palīdzību iespējams vienīgi tad, ja ZPI principu piemērošana PI norit konsekventi un ilglaicīgi. Tādēļ ieteicams:</p> <p>a) veicināt politiķu izpratni par ZPI konsekventas ieviešanas lietderīgumu ekonomikai;</p> <p>b) veicināt uzņēmēju izpratni, ka ar ZPI palīdzību tiek stiprināta vietējās ekonomikas konkurētspēja;</p> <p>c) informēt iesaistītās mērķgrupas (iepirkumu veicēji, uzņēmēji) ka ZPI ieviešana PI sektorā būs konsekventa, ilglaicīga un vairāk vai mazāk obligāta.</p>

Nr. p.k.	Secinājumi	Rekomendācijas
	<p>izmantot vietējās ekonomikas stiprināšanai un veicināšanai.</p> <p>Nacionālajai ekonomiskajai attīstībai nozīmīgākās tautsaimniecības nozares ir apstrādes rūpniecība; transporta pakalpojumi; lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība; būvniecība; informācijas un komunikāciju pakalpojumi; kā arī veselības aprūpe; enerģētika; finanšu un apdrošināšanas darbības; ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde; ūdens un atkritumu apsaimniekošana.</p> <p>Taču jāņem vērā, ka publiskā iepirkuma izmantošana, lai diskriminētu par labu vietējiem ražotājiem, ir ierobežota, jo tā būtu pretrunā brīvās tirdzniecības nosacījumiem un ES regulējuma par brīvu preču kustību ES tirgū. Taču inovācija un nacionālās ekonomikas konkurētspējas paaugstināšana un zaļo darbavietu radīšana, var iet roku rokā ar zaļā publiskā iepirkuma attīstību. Vairāki pētījumi rāda, ka zaļajam publiskajam iepirkumam ir augsts potenciāls inovāciju attīstībā un mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam.</p>	<p>d) informēt par papildus iespējām veicināt vietējo ekonomiku, izmantojot PI sociālus, inovācijas veicinošus vai vēl citus kritērijus, kas izriet no citu politikas sektoru plānošanas dokumentiem.</p> <p>PI var kalpot par būtisku atbalstu inovāciju attīstībā tautsaimniecībā, ZPI par prioritārām izvirzot inovatīvu un energoefektīvu produktu patēriņu (tādejādi attīstot šādu produktu iekšējo tirgu).</p> <p>Lai to vecinātu ZPI attīstībā un apmācībās ir jāpievērš īpaša uzmanība inovāciju veicināšanas pasākumiem un laicīgi jāstrādā ar piegādātājiem / ražotājiem un radot tirgu inovatīviem produktiem.</p> <p>Valsts pārvaldes iestādes var kalpot arī kā inovāciju izplatīšanas un labā piemēra aģenti, tādejādi vēl vairāk stimulējot inovāciju attīstību.</p>
7.	<p>ZI un ZPI prasību integrēšana ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā</p> <p>VARAM jau ir zināma pieredze ZPI prasību integrēšanā KPFI budžeta programmas finansētajos projektos. Arī VARAM izstrādātā "Metodika 2014.-2020. gada Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda ieviešanā iesaistītajiem horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” (HP IA) īstenošanas uzraudzībai" kā vienu no HP IA uzraudzības rādītājiem paredz ZI / ZPI. Šajā metodikā teikts, ka "ZI/ZPI vērtē projektu iesniegumu vērtēšanas procesā, paredzot papildu</p>	<p>Ieteicams noteikt, ka ZPI var piemērot tikai tām preču un pakalpojumu grupām, kurām ir izstrādāti un apstiprināti atbilstoši ZPI kritēriji. Tā kā Latvijā tiek izmantoti kopējie ES ZPI kritēriji, kuri šobrīd pieejami jau 25 preču un pakalpojumu grupām, projektu kvalitātes vērtējumā par ZPI atzīstams būtu tikai tāds process, kurā noteiktās preču un pakalpojumu grupas iepirkuma procesā piemērots atbilstošās grupas ES ZPI pamatkritēriju kopums. Jāņem vērā, ka:</p>

Nr. p.k.	Secinājumi	Rekomendācijas
	<p>punktus atbilstoši iepirkumā izvēlēto ZI/ZPI kritēriju skaitam (minimālais piemērojamo kritēriju skaits – 1)". Šāds traktējums rada šaubas par iepirkuma procesa atbilstību ZPI principiem, jo ne jau kritēriju skaits kā tāds nosaka vēlamo rezultātu (ZPI saturu).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ZPI piemērojams tikai tām preču un pakalpojumu grupām, kurām izstrādāti ES ZPI kritēriji; - dažāda ir videi draudzīgo preču grupu pieejamība tirgū; - dažām preču un pakalpojumu grupām izmantojamo ES ZPI kritēriju verificācijas process ir sarežģīts. <p>Tādēļ katras aktivitātes nolikumā atbildīgajai iestādei vēlams noteikt atšķirīgu sasniedzamo ZPI īpatsvaru (% no iepirkumu koplīguma summas), lai iepirkumu atzītu par ZPI un piešķirtu par to papildpunktus. Sasniedzamais ZPI īpatsvars būtu dažāds atkarībā no atbalstāmajām darbībām konkrētajā aktivitātē.</p> <p>Tā kā projekta iepirkumu organizētājiem ZPI īstenošana pieredzes trūkuma dēļ var radīt grūtības, vēlams pie attiecināmajām izmaksām iekļaut arī iepirkuma konsultāciju izmaksas.</p>

5.1. Zaļais publiskais iepirkums EEZ valstīs⁶⁰

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
AT	kopīga atbildība: Vides min., Federālā kanceleja, Finanšu min.	IPI RP(2010) Plāna izvērtējums plānots 2015;	Energoefektivitātes RP; Vides tehnoloģijas <u>Vadlīnijas</u> veido: - MK lēmumi; - Ieteikumi reģ. līmenim; - Austrijas ekomarķējums	Federālam līmenim obligāti; reģionālā un vietējā līmenī ieteicami	19 (14 IPI RP)	obligāti*	viduvējs - tirgus analīze (veic Federālā iepirkumu aģentūra, FIA); - konsultāciju platforma internetā; - FIA nodrošina regulāru apmācību kursus; - katru gadu nacionālā IPI konference;	darbojas Vides min. plāno izveidot vēl papildus brīvprātīga monitoringa sistēmu

⁶⁰ Izmantoti dati no Adelfi, CEPS, GPP AP, NORDIC, EST Report, LT Case study.

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
BE	Vides min.; Ilgtspējīgas attīstības un reģionālo pašvaldību min.	IPI RP (2009);	Biodaudzveidība; <u>Vadlīnijas</u> federālam līmenim un Briseles pilsētai (kritēriji 70 preču un pakalpojumu grupām)	Federālā līmenī <i>*</i> 50% 2011 Flāmu reģionam 100% 2020	18 (ietverti arī sociālie aspekti) Īpaši plānā izdalītās grupas: - transports - pārtika un ēdin. pak. - zaļā elektr. - ilgtspēj. izcelsmes kokmater. un būves - toksiskas preces - sociāli jutīgas preces	obligāti*	viduvējs Veikta tirgus analīze; Federālais administrācijas apmācību institūts nodrošina apmācības federālam un reģionālam līmenim	ierobežots (izmantojie kritēriji); plānots izstrādāt plašāku

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
BG	Vides un ūdens min.; Publisko iepirkumu aģentūra; Ekonomikas enerģētikas un tūrisma min.	ZPI RP tiek izstrādāts;	Vides stratēģija Publiskā iepirkuma <u>vadlīnijās</u> iekļauti piemēri, kā lietot ZPI	nav noteikti	10	ieteikti (plānoti) Izstrādāti energo-efektivitātes kritēriji 5 preču grupām (<i>nav apstiprināti</i>)	ierobežots Publisko iepirkumu aģentūra nodrošina apmācību; ja iepirkumā iekļauj vides kritērijus, konsultē arī Vides min.	paredzēts izveidot

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
CY	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides ministrijas Vides dep.; Valsts kase; Publiskā iepirkuma iestāde	ZPI RP I (2007); ZPI RP II (2012)	Energoefektivitātes RP <u>Vadlīnijas:</u> -ZPI rokasgrāmata - izdales materiāli	mērķi prioritārām preču grupām: -biroja aprīkojums un papīrs - elektrība un saistītās preces - energotaupīš. metodes un preces - tīrīš. līdz. un pak. - ūdens taupīš. preces - būvniecība un remontdarbi (arī ceļi) - pārtika un ēd. pak. - mēbeles -tekstils - transports - dārzk. pr./pak - mob. telefoni	12	obligāti* pamatlīmeņa kritēriji	pamatlīmenis Vides dep.: - veic vietējā tirgus pētījumus un informē par rezultātiem; - organizē apmācības - izplata informāciju	darbojas

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
CZ	Vides ministrija; Reģionālās attīstības ministrija	Valdības instrukcija (2000); ZPI noteikumi (2010)	Vides politika; Ilgtspējīgs patēriņš un ražošana; Atkritumu apsaimniekošana; Energopārvaldība <u>Vadlīnijas:</u> - ZPI rokasgrāmata - Nacionālais ekomarķējums	mērķi prioritārām preču grupām - videi draudzīgs transports 25% 2014; - obligāta ZPI noteikumu ievērošana valsts tiešajā pārvaldē	23	<u>obligāti*</u>	<u>pamatlīmenis</u> Vides min. un dažas NVO organizē apmācību; Izveidota ZPI mājas lapa	<u>ierobežots</u> (ZPI līmenis); plānots izstrādāt plašāku*

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
DK	Vides ministrija; Finanšu ministrija (Centrālā iepirkumu programma) <i>SKI Ltd., Denmark</i>	IPI RP (1994); ZPI RP (pēdējais 2008); Korporatīvās sociālās atbildības RP (2012)	Energoefektivitāte Ķīmikālijas; Zaļais IT; Ilgtspējīgs transports; Eko-efektīvas tehnoloģijas; Korporatīvā sociālā atbildība; Mežu ilgtspējīga apsaimniekošana <u>Vadlīnijas:</u> - vadlīniju un kritēriju mājas lapa; - vadlīnijas elektrību patērējošām precēm; - TCO aprēķināšanas metodika (2015)	indikatīvs politisks mērķis 50% mērķi prioritārām preču grupām	13	<u>obligāti</u>	plašs (ekstensīvs) 2 apmācību un informācijas apmaiņas platformas ar mājas lapām internetā: - par zaļo iepirkumu - par ilgtspējīgu iepirkumu	<u>ierobežots</u> (ZPI līmenis) izveidota ZPI atskaites sistēma (2014)

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
EE	Vides min. Starpministriju darba grupa	ZPI RP 2006-2009 (netika pieņemts) ZPI RP 2010-2013 (netika pieņemts) Vides attīstības plāns 2015-2018	"Uz zināšanām balstīta Igaunija"; "Izaugsme un darbavietas". <u>Vadlīnijas</u> Vides min. mājaslapā	mērķi prioritārām preču grupām plānoja 50% 2010 politisks mērķis 15% 2018	10 (2009) - papīrs - biroja IT - tīrīš. līdz. un pak. - būvniecība - transports - mēbeles - elektrība - pārtika un ēdin. pak. - tekstils - dārzkopības preces un pak. Bija plānots 2010 pievienot vēl 10	plānots*	ierobežots - Sadarbībā ar Finanšu min. tiek veidota e-iegākuma platforma ZPI veicināšanai - Vides min. organizē apmācības	ierobežots (izmantotie kritēriji) Līdz 2016 izveidos plašāku sistēmu

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK kopējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
FI	Vides min.; Finanšu min.; Nodarbinātības un ekonomikas min.	IPI RP (2008); Valdības principiāls lēmums par ilgtspējīgu vides un enerģijas risinājumu ietveršanu publiskajā iepirkumā (2013)	Ilgtspējīga ekonomiskā attīstība un nodarbinātība <u>Vadlīnijas</u> un kritēriji 14 iepirkumu sektoros	Tiešās pārvaldes iestādēm 1) inovatīvu preču tirgus veicināšana (<i>cleantech solutions</i>) 2) mērķi prioritārām preču grupām: - pārtika un ēd. pak. - transports - būvniecība - enerģētika - pakalpojumi - preču energoefektivitāte	20 (2010)	ieteikti*	viduvējs Bezmaksas konsultāciju punkts un apmācība	izveidots 2012

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
FR	Ekoloģijas, enerģētikas, ilgtspējīgas attīstības un jūras min.; Ekonomikas, rūpniecības un nodarbinātības min.	IPI RP (2007-2009); atjaunota 2011	Publiskā sektora administrācijas "zaļināšana"; Ilgtspējīga attīstība; Tropisko mežu RP <u>Vadlīnijas:</u> - noteiktām preču grupām (36); - iepirkumu speciālistiem; - administratīvas	mērķi prioritārām preču grupām, piem.: - biroja tehnika - papīrs - pārtika - biroja mēbeles - kokmateriāli - tīrīšanas pak. - transports - energopatēriņš un CO ₂ emisiju monitorings - iepirkumi ar sociālu atbildību - apgaismojums - ūdens un enerģija	30	ieteikti*	viduvējs - vairāki ministriju apmācību institūti; - obligāts apmācības stundu skaits no 2010	darbojas (izmantotie kritēriji; noteiktas preču grupas; ZPI līmenis)

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
DE	Federālā ekonomikas un tehnoloģiju min.; Federālā vides, dabas aizsardzības un kodoldrošības min.; Federālā vides aģentūra	1.Nacionālā ZPI stratēģija (2007); 2.Ilgspējības kopējā stratēģija (2010);	Enerģijas un klimata RP; Biodaudzveidība; Atjaunojamo resursu RP; Korporatīvā sociālā atbildība; Enerģētika <u>Vadlīnijās ietverta:</u> - instrukcija energoefektīvu preču iepirkumam - ekomarkējumi; - informācija par ZPI	Federālajā līmenī: iepirkumā obligāti jāizmanto dzīves cikla aprēķins mērķi prioritārām preču grupām (īpaši energoefektivitāte / mežu ilgtspējīga apsaimniekošana)	13	obligāti	Vidējs - vairāku ministriju mājas lapas ar informāciju par ZPI - valdības finansētās apmācības	darbojas
EL	Vides, enerģētikas un klimata izmaiņu min.; Ekonomikas, konkurētspējas un kuģniecības min.; Finanšu min.	tiek izstrādāts	daži labas prakses piemēri	-	-	plānots	- Sarīkota nacionālā ZPI konference. - Tiek veidotas apmācību programmas	nav

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
HU	Nacionālās attīstības ministrija	ZPI RP (2007, nav apstiprināts); ZPI RP (2010, nav apstiprināts)	Vides politika <u>Vadlīnijas</u> publiskā iepirkuma iestādes mājas lapā	mērķi prioritārām preču grupām*	6	plānots	ierobežots Ungārijas publiskā iepirkuma iestāde vāc un izplata informāciju par labās prakses piemēriem un ES politiku ZPI jomā. Dalība ES projektos (Buy Smart)	nav
IS		Valdības ekoiepirkuma politika; ZPI RP (2009)	-	valdības iestādēm	3	plānots	pamatlīmenis	plānots

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
IE	Publisko izdevumu un reformu dep.; Vides, kopienas un pašvaldību dep.	ZPI RP "Green Tenders" (2012)	Valdības ilgtspējīgas attīstības programma "Our Sustainable Future"; Klimata izmaiņu stratēģija 2007-2013; Energoefektivitātes NAP 2009-2020; <u>Vadlīnijas</u> (2014)	indikatīvs politisks mērķis 50% pēc vērtības vai 50% pēc apjoma mērķi prioritārām preču grupām	12	plānots	ierobežots apmācību programmas tiek pilnveidotas	darbojas

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK kopējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
IT	Vides min.	ZPI RP (2008); Izmaiņas plānā (2011)	Vides stratēģija; Materiālu reciklēšana; (otrrreizēja pārstrāde) <u>Vadlīnijas</u> Vides min. mājas lapā internetā; tiek izstrādāta ZPI rokasgrāmata	mērķis 50% pēc vērtības un apjoma 10 preču grupām, kurām noteikts vides kritēriju minimums	19 10 grupas (ar kritēriju minimumu) - papīrs - tekstils - ielu apgaismojums - biroja mēbeles - pārtika un ēdin. pak. - biroja IT - namu energoserviss - transports - tūrīš. līdz. un pak. - kartridži - rūpn. atkritumi - dārzk. pak.	ieteikti	pamatlīmenis - tirgus analīze; - konsultāciju punkts; - semināri, konferences	darbojas no 2010 (izmantojie kritēriji)

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sektoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
LV	Vides min., IUB, Ekonomikas min. Zemkopības min. (ZM)	Vides politikas RP (2004-2008) ZI VP (2015-2017)	<u>Vadlīnijas:</u> - Ieteikumi valsts un pašvaldību institūcijām... (2008) - Ieteikumi videi draudzīgai būvniecībai (2008)	publiskās pārvaldes sektors*	7 - papīrs - biroja IT - biroja mēbeles - tīrīš. līdz. un pakalp. - pārtika un ēdin. pak. - sab. transports - būvniecība	ieteikti*	ierobežots - apmācību seminārus organizē Vides min., IUB, Ekonomikas min., ZM un kompetentās NVO.	plānots

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK kopējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
LT	<p><u>Politika:</u> Vides min.</p> <p><u>Īstenošana:</u> Vides aizsardzības aģentūra</p> <p><u>Monitorings:</u> Publisko iepirkumu birojs (PIB)</p> <p><u>Citi iesaistītie:</u> Ekonomikas ministrija Centrālā iepirkumu iestāde</p>	<p>ZPI RP (2007-2011)</p> <p>ZPI RP (2013-2015)</p> <p>ZPI RP (2016-2020) plānots apstiprināt 2015.g. septembrī</p>	<p>Korporatīvās sociālās atbildības NAP Nacionālā ilgtspējīgas attīstības stratēģija</p> <p><u>Vadlīnijas</u> par ZPI piemērošanu un kritēriji iesaistīto ministriju un iestāžu mājas lapās</p>	<p>valsts publiskā pārvalde (ministrijas un tām pakļautās iestādes)</p> <p>35% 2015 tām preču grupām, kam pieejami kritēriju komplekti (pamatkritēriji obligāti); pašvaldībām ieteikts sekot šim mērķim <u>Jaunu mērķi</u> plānots apstiprināt 2015. g. okt.</p>	26 (faktiski sakrīt ar EK kopējo ZPI kritēriju abos kompleksos iekļautajām precēm un pakalpojumiem)	obligāti (pamatkritēriju līmenī)	<p>pamatlīmenis</p> <p>- veikta tirgus analīze (2011)</p> <p>- PIB organizētas apmācības gan iepirkuma spec., gan piegādātājiem</p> <p>- apmācību programmu izstrādā ar Vides min. līdzdalību</p> <p>- konsultāciju centrs internetā</p>	<p>darbojas (ZPI līmenis)</p> <p>Publisko iepirkumu likumā (kopš 2010) <u>visām iestādēm iepirkuma nolikumā jāiekļauj vides kritēriji tām precēm un pakalpojumiem, kam ir izveidoti vides kritēriji</u></p>

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sektoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK kopējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
LU	Ilgspējīgas attīstības un infrastruktūras min.	-	Ilgspējīgas attīstības RP; Klimata izmaiņu RP; Ekotehnoloģiju RP <u>Vadlīnijas</u> pieejamas vairāku iestāžu mājas lapās	nav	4	ieteikti (plānoti)	pamatlīmenis Nacionālais publiskās administrācijas institūts organizē apmācību	darbojas (ZPI līmenis)

MT	Premjerminis-tra birojs Finanšu, ekonomikas un investīciju min.	ZPI RP (2011)	Vides tēma reformu programmā; Ilgtspējīga attīstība <u>Vadlīnijas</u> atrodamas speciāli veidotā ZPI portālā	3 gadu laikā sasniedzami mērķi: <u>100%</u> - papīrs - dārzk. preces un pak. - tekstils - biroja IT <u>80-90-100%</u> - tīrīš. preces un pak. <u>10-20-30%</u> - transports - mēbeles - pārtika un ēd. pak. - elektrība - būvniecība - mob. tel. - ielu apgaism. - ceļu būve un satiksm. zīmes - dažādi būvmat.	18	ieteikti*	pamatlīmenis - veikta tirgus analīze - iepirkuma spec. un piegādātāju apmācība	ierobežots (izmantojie kritēriji)
NL	Infrastrukturā un vides min. Iekšlietu min.	IPI RP (2007) ar mērķi sasniegt 100%	Ilgtspējīgas attīstības RP (2003) <u>Vadlīnijas</u> - ar vides kritērijiem 45 preču grupām (52	atšķirīgi mērķi (2010) - valsts tiešās pārvaldes iestādēm (100%),	52	ieteikti*	plašs (ekstensīvs) - kritēriju iz- strāde bal-stās uz tir-gus izpēti	darbojas (izmantojie kritēriji; noteiktas preču grupas)

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
			dokumenti) mājas lapā IT - ar sociāliem kritērijiem un ilgtspējīga iepirkuma politiku (cita mājas lapā IT) - nacionālais ekomarkējums	- reģioniem (50%) un - pašvaldībām (75%)			-konsultāciju centrs - tīklojums internetā - ZPI rokasgrāmata - diskusiju darba grupas	

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
NO	Politika: Vides min. Īstenošana: Valdības administrācijas un reformu ministrijas Publiskās pārvaldības un vadības aģentūra (Difi)	ZPI programma (2005-2008); IPI RP (2007-2010)	Korporatīvā sociālā atbildība	nav noteikts, bet prioritārajām grupām jāievēro vides riski. Svarīgākās grupas: - viesnīcu pak. - biroja mēbeles - tīrīš. pak. - veļas mazgāšanas pak. - tekstils - būvniecība - projektēšana/ arhit. - biroja IT - papīrs - toneru kasetes - transports - drukas darbi	16	obligāti izvērtējamās iespējas iepirkumā izmantot oficiāli Difi ieteiktos vides kritērijus	plašs (ekstensīvs) - tirgus pētījumi - aprīņķu ZPI punkti (pavisam 19) ar vienu pilna laika darba vietu ZPI konsultācijām.	ierobežots; plānots izstrādāt plašāku

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
PL	<p><u>Koordinācija:</u> Publiskā iepirkuma birojs (PIB)</p> <p><u>Iesaistītas:</u> Ekonomikas min. Vides min. Infrastrukturā min. Polijas sertifikācijas centrs</p>	ZPI RP (2007-2009); ZPI RP (2010-2012)	<p>Korporatīvā sociālā atbildība</p> <p><u>Vadlīnijas PIB mājas lapā:</u> - ZPI legālie aspekti - dzīves cikla izmaksu aprēķināšanas metodika - EK kritēriju komplekts</p> <p>Īpaša ZPI mājas lapa</p>	publiskās administrācijas līmenī	25	<p>ieteikti*</p> <p>Bez EK kritēriju komplekta iz-strādā arī savus: - elektro-precēm - apgaismojumam - būvniecībai (kritēriji nav saistoši)</p>	<p>pamatlīmenis</p> <p>- tirgus izpēte 2 preču grupām (papīram un ar atjaunojamo enerģiju saistītām) - pieejama apmācību programma - semināri un konferences</p>	ierobežots (ZPI līmenis pēc PIB metodikas); plānots izstrādāt plašāku*

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
PT	Vides min. Centrālais iepirkumu birojs	ZPI RP (2008-2010); atjaunots ZPI RP (2011-2013)	Ilgspējīga attīstība; Energoefektivitātes NAP; Klimata izmaiņas	valsts administrācija* 50% 2010	10 (8) - būvniecība - transports - enerģētika - biroja aprīkojums - IT iekārtas - biroja papīrs - tīrīš. līdz. - ēku uzturēšanas pak.	obligāti stingrs politisks atbalsts	pamatlīmenis - pirms jauna plāna apstiprināšanas plānota tirgus izpēte	darbojas (izmanto tie kritēriji; ZPI līmenis)
RO	Vides un klimata izmaiņu min.	ZPI RP projekts (2007)	Ilgspējīga attīstība	noteiktas preču grupas (projekts)	8	ieteikti*	pamatlīmenis	plānots

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
SK	Vides min. Vides aģentūra Nacionālā ZPI darba grupa	ZPI RP (2007-2010) ZPI RP (2011-2015)	Korporatīvā sociālā atbildība <u>Vadlīnijas</u> (2014) - - praktiski piemēri vides kritēriju ietveršanai (2014, pieejama internetā) - iepirkuma speciālistiem par EK vides kritērijiem (2008, internetā) - vadlīnijas atsevišķām preču grupām (papīrs; datori; tīrīš. līdz. un pak.; būvniecība; pārtika un ēdin. pak.) internetā.	valsts tiešās pārvaldes iestādēm 65% (2015. beigās) reģ. un pašvaldībām 50% (2015. beigās)	6	ieteikti	pamatlīmenis - katru gadu organizē iepirkuma speciālistu bezmaksas apmācības katrā valsts reģionā	ierobežots (izmanto tie kritēriji); plānots izstrādāt plašāku*

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
SI	Vides min. Publiskās administrācijas min. Finanšu min. Valdības attīstības un Eiropas lietu birojs	ZPI RP (2009)	Attīstības stratēģija; Reformu programma (Lisabonas stratēģija); Energiefektivitātes NAP; Siltumnīcefekta gāzu emisijas	noteiktas preču grupas* valsts tiešās pārvaldes iestādēm 50% 2012	10 (8) - papīrs - elektrība - biroja iekārtas - mēbeles - transports - būvniecība - pārtika un ēdin. pak. - tūrīš. līdz. un pak.	ieteikti*	pamatlīmenis	ierobežots; plānots izstrādāt plašāku*

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
ES	Politika: Starpministriju komiteja, kuru vada Lauksaimniecības, pārtikas un vides min. kopā ar Finanšu min. Īstenošana: visas min.	ZPI RP (2008-2010)	Ilgtspējīga attīstība; Atkritumi; Ilgtspējīgas ekonomikas likums (projekts); Reformu programma <u>Vadlīnijas:</u> NAP paredz publicēt 4 tehniskas ZPI rokasgrāmatas. Līdz 2011 publicētas 3 (tūrīš. pak.; papīrs; būvniecība un ēku uzturēšana). 4. rokasgrāmata paredzēta biroja iekārtām.	Noteiktām preču grupām No 25% līdz 100% atkarībā no preču grupas un īstenošanas laika perioda. Bez 8 preču grupām noteikti mērķi arī patēriņa samazināšanai un enerģijas ieguves veidu miksēšanai.	8 - būvniecība un ēku uzturēšana - enerģētika - transports - biroja iekārtas - papīrs - mēbeles - tūrīš. līdz. un pak. - pasākumu organizēšana	obligāti*	pamatlīmenis - apmācības organizē Lauksaimniecības, pārtikas un vides min. ar privātu organizāciju (Ekoinstitūts) atbalstu	darbojas (noteiktas preču grupas; aptaujas formā)

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
SE	<p><u>Politika:</u> Vides min.</p> <p><u>Īstenošana:</u> Zviedrijas Vides pārvaldības padome (ZVPP)</p> <p><u>Monitorings un rīcības plānu izstrāde:</u> Zviedrijas Vides aizsardzības aģentūra</p>	ZPI RP (2007-2009); plānots atjaunots ZPI RP 2011-2013	<p>Ilgspējīga attīstība</p> <p><u>Vadlīnijas internetā:</u> - ZVPP vadlīnijas par IPI ar kritērijiem un dzīves cikla izmaksu aprēķina metodiku - vadlīnijas sociāli atbildīgam un ētiskam iepirkumam</p>	<p>publiskās administrācijas iestādes</p> <p>50 kritēriju dokumenti 2009 (60 - 2010)</p> <p>obligāts videi draudzīgu automašīnu vai taksometra pak. iepirkums vai noma</p>	10	ieteikti	<p>plašs (ekstensīvs)</p> <p>- tirgus analīze - konsultāciju centrs (pa tel. un e-pastu) - bezmaksas apmācības online režīmā - apmācību un informatīvu semināru sesijas - gadskārtēja konference</p>	darbojas

Valsts	Atbildīgā institūcija	Nacionālais rīcības plāns (RP)	Plašāka/sectoru politika un vadlīnijas	Mērķi <i>* pamatojoties uz ES 50%</i>	Prioritārās preču grupas	Obligāti vai ieteikti kritēriji <i>* no EK ko-pējo ZPI kritēriju 1. un 2. komplekta</i>	Komunikācija ar mērķgrupām un apmācības līmenis	Monitorings <i>* pamatojoties uz EK pieeju monitoringam (pēc vērtības naudā un pēc līgumu skaitā)</i>
UK	<p><u>Ilgspējīga iepirkumu politika:</u> Vides, pārtikas un lauku lietu departaments (Defra)</p> <p><u>Publisko iepirkumu politika:</u> Kabineta biroja Efektivitātes un reformu grupa</p>	<p>IPI RP (2006); IPI RP (2010) "Greening Government Commitments" nosaka mērķus tiešajai valsts pārvaldei un aģentūrām.</p> <p>Pašvaldībām ir sava Ilgtspējīga iepirkuma stratēģija</p>	<p>Ilgspējīga attīstība; Valdības informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (ICT) zaļumošana; Kokapstrāde; Ilgtspējīga lauksaimniecība un pārtika</p> <p><u>Vadlīnijas</u> (Defra mājas lapā) ietvertas preču / pakalpojumu standartos ilgtspējīgam iepirkumam (<i>Government Buying Standards, GBS</i>)</p>	<p>Noteiktām preču grupām</p> <p>Politiski mērķi tiešajai pārvaldei: - SEG emisiju samazinājums par 25% - atkritumu daudzuma samazinājums par 25% - ūdens patēriņa samazinājums par 25%</p> <p>(salīdzinot ar 2009/2010 rādītājiem)</p>	<p>16 (12)</p> <ul style="list-style-type: none"> - būvniecība - būvmateriāli - tīrīš. līdz. - elektro-preces - pārtika un ēdin. pak. - mēbeles - hortikul-tūra - biroja ICT - papīrs - tekstils - transports - ūdeni izmantojošas preces <p>(kopā ap 60 precēm)</p>	<p>obligāti* (pamatkritēriju līmenī)</p> <p>GBS = ilgtspējīga iepirkuma kritēriji</p>	<p>plašs (ekstensīvs)</p> <ul style="list-style-type: none"> - GBS tiek noteikti pēc konsultācijām ar mērķgrupām, izmaksu/ieguvumu analīzes, tirgus izpētes un tā, lai iepirkuma speciālistiem tas neradītu sarežģījumus. - Defra īsteno ZPI lektoru apmācību, kuri tālāk apmāca iepirkuma speciālistus 	<p>darbojas (izmantojie kritēriji)</p>

5.2. Ziemeļvalstu PI un ZPI attīstība⁶¹

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
DK	<p>PI attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konkurences pārvalde (<i>Competition Au-thority</i>) atbildīga par PI likumdošanas sa-skaņošanu ar ES direktīvām. - Finanšu min. atbildīga par valsts iepirku-mu politiku. - Valsts iepirkuma iestāde (<i>State Procure-ment</i>) praktiski īsteno valsts iepirkumu politiku, sagatavojot ietvara līgumus (<i>fra-mework agreements</i>), kuri valsts iestāžu iepirkumos obligāti jāievēro. - Reģionu asociācija koordinē reģionu kopīgo (<i>common</i>) iepirkuma stratēģiju. - Pašvaldību savienība koordinē pašvaldību kopīgo (<i>joint</i>) iepirkuma stratēģiju. <p>ZPI attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vides min. atbild par ZPI politiku kopumā, galveno uzmanību veltot 4 jomām: 1) aktīvi veicinot ZPI transporta, būvniecības un pārtikas sektoros; 2) aktīvi veicinot ZPI pašvaldībās; 	<p>Apmācība par PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Publiskās kompetences attīstības centrs: par iepirkumu, e- iepirkumu un iepirkuma likum-došanu. - <i>IKA</i> (Publiskā iepirkuma ierēdņu asociācija): par PI. - <i>DILF</i> (Dānijas iepirkšanās un loģistikas forums): par PI, korporatīvo sociālo atbildību un piegādes ķēdes pārvaldību. - <i>SKI</i> (SIA Nacionālais iepir-kums, <i>public owned private company</i>) izstrādā ietvara līgu-mus, kurus var izmantot publis-kajā sektorā. - privātas firmas (lielākā - <i>Nohr-Con</i>), kas piedāvā PI apmācību vairākās valstīs. <p>Apmācība par ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - dažādas organizācijas, kā <i>Green Network</i>, <i>Key2Green</i>, <i>SKI</i>, <i>IKA</i> un arī Dānijas Vides aizsardzības aģentūra (<i>EPA</i>). <p>E-mācīšanās</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enerģijas taupīšanas centrs ir internetā izveidojis dažādus e- 	<p>Dažādi tīklojumi</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>IKA</i> uztur dažādus tīklojumus par PI - <i>KL</i> (Pašvaldību asociācija) uztur piedāvājumu tīklojumu (<i>tender-network</i>) - <i>SKI</i> ir vairāki tīklojumi: pašvaldību iepirkumiem (pa reģioniem, kopā 3); valsts sektoram (<i>SKIF</i>); ZPI aspektiem un digitalizēša-nai. - <i>Green Cities</i> tīklojums pašvaldībām, kas organizācijā iestājušās, u.c. <p>Konsultāciju centri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konkurences pārvaldei ir karstā līnija internetā par PI un ZPI likumdošanas jautājumiem. - ar ZPI saistīti jautājumi tiek pārsūtīti Vides aģentūrai, <i>SKI</i> u.c. organizācijām. - izveidots Piedāvājumu portāls (<i>Tender Portal</i>), kas savāc visu informāciju par PI. <p>Instrumentu pieejamība</p> <p>Internetā pieejams:</p>	<p>PI un ZPI kā daļa no publiskā sektora stra-tēģijām, likumiem un noteikumiem</p> <p>PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - visam publiskam sektoram jāievēro iepirkuma likumdošana un dažādi valdības izdoti cirku-lāri; - reģioniem un pašvaldībām jāseko savu stratēģiju nostād-nēm. <p>ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - valsts sektoram ir obligāti ietvara līguma nosacījumi, kuros iekļauts arī ZPI - reģioniem un pašvaldībām ir brīvprātīgi noslēgta vienošanās par enerģētiski efektīvu iepirku-mu <p>PI un ZPI auditēšana un ieviešana</p> <ul style="list-style-type: none"> - procesu pārrauga Finanšu min. <p>PI un ZPI monitorings</p> <ul style="list-style-type: none"> - visām ministrijām par saviem iepirkumiem jāatskaitās Finanšu min. Valsts iepirkuma pārval-dei.

⁶¹ Izmantoti dati no NORDIC.

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>3) aktīvi veicinot ZPI privātās kompānijās;</p> <p>4) palielinot zināšanas par eksistējošiem ZPI instrumentiem un ZPI sekmēm.</p> <p>- Valsts iepirkuma iestāde ir atbildīga par valsts iepirkuma stratēģijas, kuras sastāvdaļa ir arī ZPI un SAPI, īstenošanu.</p> <p>- Enerģētikas aģentūra ir atbildīga par energoefektīvu iepirkumu valsts sektorā. Par to noslēgta arī brīvprātīga vienošanās ar reģioniem un pašvaldībām.</p> <p>- 2008.g. pieņemts Nacionālais rīcības plāns par korporatīvu sociālo atbildību un šis princips jāievēro visos iepirkumu līgumos.</p> <p>- Pārtikas, lauksaimniecības un zvejniecības ministrijas Veterinārā un pārtikas administrācija nosaka, kā nodrošināt biopārtiku sabiedriskās ēdnīcās. Izveidots ēdnīcu 3 pakāpju marķējums, atkarībā no tā, cik % biopārtikas ir ēdienkartē.</p> <p>- reģioniem un pašvaldībām ir savas PI politikas, kur 90% gadījumu iekļauts ZPI.</p> <p>Sadarbība PI un ZPI jautājumos</p> <p>- Vides aizsardzības aģentūra un Enerģētikas aģentūra izstrādā vides un enerģētiskos nosacījumus un</p>	<p>instrumentus un e-vadlīnijas. Tos var lejuplādēt.</p> <p>Piejamais finansējums ZPI attīstībai</p> <p>- caur Vides ministriju:</p> <p>1) Inovatīvs ZPI. Rīcības plāns Vides ministrijā. Apkopoti projekti, kas attiecas uz rīcības plānu.</p> <p>2) Ilgtspējīga iepirkuma forums. Mērķis - veicināt ZPI gan publiskā, gan privātā sektorā.</p>	<p>- IKA instrumentu komplekts Dānijas Vides aģentūras mājas lapā: par ZPI</p> <p>- vadlīnijas par likumīgiem un ilgtspējīgiem kokmateriāliem</p> <p>- ZPI vadlīnijas</p> <p>- ZPI pašnovērtējuma instruments</p> <p>- ZPI stratēģijas instruments</p> <p>- ZPI ES piedāvājumu instrumentu Enerģijas taupīšanas centra mājas lapā: vadlīnijas energoefektīvam iepirkumam.</p> <p>Izmaksu efektivitāte</p> <p>- Nacionālais ziņojums par valsts ekonomiku ar pievienotām vadlīnijām un excel failu. (<i>Vides aģentūra plāno šo aprēķina metodi piemērot iepirkumiem</i>). Visu izmaksu kalkulators pieejams internetā.</p> <p>Pieejamie standarta šabloni (formas, kritēriji, līgumi u.t.t.)</p> <p>- IKA standarta šabloni internetā</p> <p>Platforma tirgus komunikācijai</p> <p>- visi ES piedāvājumu uzsaukumi (<i>call for tenders</i>) publicēti vismaz vienā no 4 oficiālām interneta vietnēm.</p>	<p>- Ik pa laikam tiek veikts iepirkumu audits, vai valsts sektora iepirkumi ir efektīvi.</p> <p>- lai gan ZPI monitorings ir <i>ad hoc</i> režīmā, veiktas arī vairākas nacionālā līmeņa aptaujas par ZPI īstenošanu.</p> <p>Paredzamā attīstība PI</p> <p>- pastiprināta uzmanība PPP (publiska privāta partnerība)</p> <p>- pastiprināta uzmanība PPI (publiska privāta inovācija)</p> <p>- atvieglota mazo un vidējo uzņēmumu piekļūšana līgumiem</p> <p>ZPI</p> <p>- pastiprināta uzmanība ZPI ieviešanai transporta, būvniecības un pārtikas preču un pakalpojumu grupās;</p> <p>- pastiprināta uzmanība ZPI ieviešanai pašvaldībās;</p> <p>- pastiprināta uzmanība ZPI ieviešanai privātās kompānijās;</p> <p>- informācijas izplatīšana par eksistējošiem ZPI instrumentiem un ieguvumiem no ZPI un ilgtspējīgas attīstības nostādņām</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	kritērijus valsts sektora ietvara līgumiem. Pašus līgumus izstrādā Valsts iepirkuma iestāde, kurai pieder galavārds par līgumā iekļautajiem nosacījumiem - pašvaldībās sadarbojas Vides un Iepirkuma nodaļas. Vides nod. piedalās visos iepirkuma posmos - no kritēriju iekļaušanas līdz iesniegto piedāvājumu vērtēšanai.			
NO	<p>PI attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - PI likums un rīkojumi nosaka skaidru un stingru iepirkumu veikšanas ietvaru. - PI likumdošana balstās uz ES direktīvām, bet ietver stingrākus vides nosacījumus, iepirkumu plānojot un specificējot. - PI normatīvo ietvaru nosaka Valdības administrācijas, reformu un baznīcas lietu min. Tai ir tiesības šo ietvaru pēc noteikta konsultāciju procesa veikšanas izmainīt. - Min. finansē Publiskās pārvaldības un e-valdības aģentūru (<i>Difi</i>, nodibināta 2008), kurā ir PI departaments. Tā uzdevums ir padarīt PI efektīvāku. - <i>Difi</i> PI dep. prioritātes ir: <ul style="list-style-type: none"> a) ICT pieaugoša izmantošana PI, īpaši eTirdzniecība (<i>eTrade</i>) un eNorēķini (<i>eInvoicing</i>). 	<p>Apmācība par PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>NIMA</i> (Norvēģijas iepirkuma un loģistikas asociācija) un KS (Norvēģijas reģionu un pašvaldību asociācija) organizē PI kursus Oslo ar sertifikāciju. - <i>Difi</i> ar ārkonsultantu palīdzību organizē maksas PI kursus reģionos. - <i>Difi</i> plāno izveidot nacionālu iepirkuma speciālistu sertifikācijas shēmu. <p>Apmācība par ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reģionu ZPI punkti organizē apmācību savā reģionā. Finansē <i>Difi</i>. <p>Pieejamā e-mācīšanās (e-learning) par PI un ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - plānots pārņemt zviedru e-mācīšanās moduli, to pārtulkojot. 	<p>Pastāvošie tīklojumi</p> <p>PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - 80 publiski PI tīklojumi (2007), daudzi ietver pašvaldības un darbojas, koordinējot iepirkumus. - viens tīklojums aptver visus reģionus, lai apmainītos ar informāciju un koordinētu iepirkumus. <p>ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - ZPI tīklojumi balstīti ZPI punktos, kuri ietilpst arī PI tīklojumos - katrā reģionā viens plus viens nacionāla mēroga: <ul style="list-style-type: none"> a) pastāvošie konsultāciju centri (<i>help-desks</i>) PI un ZPI jautājumos; b) konsultācija, informācija un rokasgrāmatas pieejamas <i>online</i> režīmā; c) PI un ZPI pieejamie instrumenti (piem., eIepirkums). <p>PI:</p>	<p>PI un ZPI kā daļa no publiskā sektora stratēģijām, likumiem un noteikumiem</p> <ul style="list-style-type: none"> - vides kritēriji ir noteikti likumā un noteikumos (likumā iepirkumu plānošanas stadijai un noteikumos konkursa dokumentācijai līgumiem virs 60 000 EUR). - visām valsts iestādēm jābūt ieviestai vides pārvaldības sistēmai, kur vides kritēriji iepirkumā ir daļa no šīs sistēmas. - RP valsts iestādēm noteikusi prasību ieviest vides kritērijus 10 prioritārajām preču un pakalpojumu grupām. Pašvaldībām ieteikts sekot RP nostādnēm. <p>PI un ZPI auditēšana un ieviešana (kas un kā)</p> <ul style="list-style-type: none"> - PI auditējis Valsts centrālā audita birojs (sniedz ziņojumus tieši

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>b) PI veikšanas kompetences paaugstināšana ar interneta vietņu, semināru un konferenču palīdzību;</p> <p>c) PI statistikas datu vākšana;</p> <p>d) līdzdalība PI politikas veidošanā.</p> <p>ZPI attīstība</p> <p>- PI likums nosaka, ka :</p> <p>a) vides aspekti jāizvērtē iepirkuma plānošanas procesā.</p> <p>b) iepirkumiem virs 60 000 EUR ir obligāta dzīves cikla un vides aspektu iekļaušana konkursa dokumentācijā.</p> <p>- 2007. gadā 3 min-jas (Vides, Valdības administrācijas un Ģimenes lietu) izstrādāja <u>Rīcības plānu par vides un sociālo atbildību PI</u>:</p> <p>a) visām valsts pārvaldes iestādēm jābūt ie- viestai vides pārvaldības sistēmai un iepirkum- mā jāatsaucas uz iestādes vides politiku.</p> <p>b) plāns identificē prioritārās preču grupas un ar tām saistītos vides riskus.</p> <p>c) deklarē standarta vides kritērijus. Plāns ir saistošs valsts sektorā, pašvaldības var tam sekot brīvprātīgi.</p> <p>- katrā reģionā izveidots ZPI punkts (<i>focal point</i>), kas izmanto pastāvošos PI tīklojumus informācijas un konsultāciju sniegšanai</p>		<p>- dažādi šabloni (standartlīgu- mi);</p> <p>- e-tirdzniecības platforma;</p> <p>- konkursa (dokumentu) izpil- dīšanas instruments (<i>Compe- tition Execution Tool</i>).</p> <p>ZPI</p> <p>- prioritāro preču/ pakalpojumu grupu kritēriju komplekti;</p> <p>- "zaļa" un sociāli atbildīga pie- gāžu ķēde ar vienkāršu atskaites sistēmu;</p> <p>- riska analīzes instruments (lai identificētu augsta vides un sociāla riska preču grupas).</p> <p>Izmaksu efektivitāte</p> <p>- ekonomiskās analīzes piemēri;</p> <p>- dzīves cikla izmaksas (<i>LCC</i>) būvniecībā;</p> <p>- rokasgrāmata nacionālās ekonomikas analīzei.</p>	<p>parlamentam) un atradis, ka PI iespējami ievērojami uzlabojumi. Pašvaldībās auditu veic uz vietas.</p> <p>- <i>KOFA</i> (Norvēģijas PI sūdzību pārvalde, <i>Complaints Board for PP</i>) ir neatkarīga iestāde, kas izskata sūdzības:</p> <p>1) no konkursā neuzvarējušām kompānijām par nepamatotu līguma piešķiršanu;</p> <p>2) no kompānijām un nozaru asociācijām par konkursu ne- publicēšanu, ja tiem bija jābūt publicētiem.</p> <p><i>KOFA</i> iepirkuma veicēju var sodīt, ja sūdzība ir pamatota.</p> <p>PI un ZPI monitorings</p> <p>- monitorings ir <i>ad hoc</i> režīmā. Pēdējais <i>Difi</i> veiktais bija 2010.</p> <p>Paredzamā attīstība</p> <p>PI</p> <p>- galvenais uzsvars tiek likts uz pieaugošu elektroniskā iepirku- ma instrumentu izmantošanu, lai:</p> <p>1) paaugstinātu procesa kvalitā- ti (automatizācija un šablonu izmantošana);</p> <p>2) paaugstinātu efektivitāti (ma- zāk roku darba);</p> <p>3) paaugstinātu atklātumu (vai- rāk dokumentācijas <i>online</i>);</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>Sadarbība PI un ZPI jautājumos</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministrijas finansē <i>Difi</i> noteiktu uzdevumu veikšanai. Uzdevumi tiek noteikti katra gada sākumā. 3 reizes gadā <i>Difi</i> sniedz atskaites. - <i>Difi</i> PI dep. ir 3 nodaļas: eTirdzniecības, Iepirkuma kompetences un Vides un so-ciaālās atbildības (pēdējo finansē min-jas). - Šīs 3 nodaļas sadarbojas ar ZPI punktiem reģionos. Oslo ZPI punkts izvietots pie <i>Difi</i>. 			<p>4) samazinātu audita un monitoringa izmaksas.</p> <p>ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - skaidrs virziens uz ZPI integrēšanu PI; - apzinoties, ka PI virzās uz ePI, jāpanāk, lai Z no ZPI būtu atspoguļots tajos e-instrumentos, kurus izmantos PI (kā elektroniskie preču katalogi). Šī tendence atspoguļosies mazos preču iepirkumos (datori, papīrs, salvetes u.tml.) - Sarežģītākām lietām ZPI virzīsies no individuālu preču iepirkuma uz iepirkuma procesu kā tādu (piem., kā organizēt būvniecības procesu, lai būtu vēlēšanās investēt augstākas izmaksas energoefektīvos risinājumos, kas atmaksāsies ilgākā laika periodā) - iepirkuma veicējiem jādod ne tikai zināšanas, bet arī instrumentus; - īpaša uzmanība jāpievērš monitoringam: vai izvēlēti piemērotākie kritēriji, vai tie nosaka, kāda prece tiks nopirkta, vai iespaido preču tirgu, kādi ir vides un izmaksu ieguvumi (īstermiņā un ilgtermiņā).
IS	<p>PI attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - Finanšu min. nosaka politiku un likumdošanu 	<p>Apmācība par PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valsts tirdzniecības centrs (Finanšu min. uzraudzībā). 	<p>Pieejamie standartšabloni (veidlapas, kritēriji, līgumi)</p>	<p>Pašreizējā un paredzamā attīstība</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>ZPI attīstība - Finanšu min. un Vides min.</p>	<p>Centrs: - regulē preču un pakalpojumu iepirkumus valsts iestādēm un korporācijām, - koordinē kopīgus iepirkumus caur ietvara līgumiem, - sniedz komerciālu palīdzību, konsultē un instruē individuālos iepirkumu veicējus, - vāc informāciju par valsts ies-tāžu vajadzībām.</p> <p>Apmācība par ZPI - Centrs un Vides aģentūra</p> <p>Pieejamā e-mācīšanās (e-learning) par PI un ZPI - divas mājas lapas (vienu uztur centrs)</p>	<p>- Interesenti var atrast centra mājas lapā</p>	<p>ZPI - Islandes iepirkumu politika (2002) pieprasīja iepirkumu veidot, ņemot vērā izmaksas, kvalitāti un vides nosacījumus. - Valdības ekoloģiskā iepirkuma politika (2009) un ZPI RP (2009-2012) - Plāna īstenošanai izveidota starpministriju vadības grupa un darba grupa (2009)</p>
SE	<p>PI attīstība - Legālo, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūrai ir 3 mērķi: 1) nodrošināt PI praktiskas vadlīnijas un atbalstu gan publiskajam sektoram, gan firmām saistībā ar PI; 2) veicināt un paātrināt elektroniskā iepirkuma lietošanu Zviedrijā un piedalīties kopīgās ES iniciatīvās un projektu standartizācijā; 3) attīstīt un uzturēt nacionālo datubāzi par paziņojumiem līgumiem (<i>notices for contracts</i>), uz kuriem attiecas publiskā sektora</p>	<p>Apmācība par PI - privātas kompānijas (<i>Opic, Allego, SILF</i>) un dažas universitātes (Stokholmas, Upsalas)</p> <p>Apmācība par PI - SEMCO un konsultantfirmas</p> <p>Pieejamā e-mācīšanās - SEMCO ir internetā balstīta izglītība par ZPI un klimata efektīvu iepirkumu</p>	<p>Pastāvošie tīklojumi - SOI ir PI veicēju tīklojums, bet SEMCO pulcē valsts ietvara līgumu iepirkumu veicējus.</p> <p>Konsultāciju centri - SEMCO ir ZPI konsultāciju centrs</p> <p>Instrumentu pieejamība PI - Zviedrijas Legālo, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūrai un Zviedrijas Konkurences padomei ir <i>online</i> režīmā pieejama informācija un rokasgrāmatas.</p> <p>ZPI</p>	<p>PI un ZPI kā daļa no publiskā sektora stratēģijām, likumiem un noteikumiem - Vides nosacījumi ir noteikti PI Aktā. Tā pēdējā versijā teikts, ka PI veicējam jāiekļauj vides un sociālie apsvērumi (agrāk bija: <u>var iekļaut</u>)</p> <p>PI un ZPI auditēšana un ieviešana (kas un kā) - SEPA atbild par PI zaļināšanas monitoringu (kvantitatīvi un kvalitatīvi pētījumi);</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>Sistēmas izvēles akts (<i>applying to the Act on System of Choice in the Public sector</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zviedrijas konkurences iestāde (<i>Com-petition Authority</i>) atbild par informāciju un PI uzraudzību. - Veselības un sociālo lietu min. nodrošina PI likumdošanas ietvaru. <p>ZPI attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zviedrijas vides aizsardzības aģentūra (<i>SEPA</i>) veic PI zaļināšanas monitoringu un novērtējumu kvalitatīvu un kvantitatīvu pētījumu veidā. Novērtējuma rezultātus izmanto Zviedrijas ZPI NAP pārskatīšanai. - katrus 2-3 gadus veic atbildīgo par PI ap-tauju. Bez tam regulāri audītē ap 300 iepir-kuma procesus dažādās preču grupās, lai no-vērtētu, kā PI tiek izmantoti vides nosacījumi - <i>SEPA</i> ir atbildīgā par ZPI valdības līmenī. Zviedrijas ZPI NAP (2007-2009) izvirza šā-dus mērķus: <ol style="list-style-type: none"> 1) publisko iestāžu, kuras PI izmanto vides nosacījumus, proporcijas pieaugums; 2) valdības ietvaru līgumu, kuros skaidri for-mulēti precī vai pakalpojumu ietekmējoši vi-des nosacījumi, proporcijas pieaugums; 3) noteikt nacionāla mēroga mērķi patēri-ņam; 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>SEMCO</i> nodrošina. <p>Pieejamie standartšab-loni (veidlapas, kritēriji, līgu-mi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>SEMCO</i> nodrošina ZPI vadlī-nijas un kritērijus. - Legālo, finansiālo un adminis-tratīvo pakalpojumu aģentūra izstrādājusi iepirkuma doku-mentācijas, rezultātu novērtē-juma, e-izsoļu un darba līgumu šablonus. - Konkurences padome izveido-justi ZPI likumu ietvara vad-līnijas. <p>Platforma tirgus komunikācijai</p> <ul style="list-style-type: none"> - vairākas privātas firmas izveidojušas PI paziņojumu datu bāzes 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkurences padome atbild par PI uzraudzību; <p>Pašreizējā un paredza-mā attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiek veikta iepirkumu regu-lējuma izpēte ar mērķi padarīt iepirkumu efektīvāku un kva-litatīvāku, ietverot ZPI/IPI - paredzēts visu valsts atbalstu PI organizēt vienas valsts aģentūras ietvaros.

Valsts	Atbildības sadalījums (<i>Policy Responsibility</i>)	Kompetence (<i>Competence</i>)	Atbalsta funkcijas (<i>Support Functions</i>)	Iepirkuma pārvaldība (<i>Procurement Management</i>)
	<p>4) pastiprināt valsts aģentūru kontroli;</p> <p>5) iesaistīt pašvaldību politikas;</p> <p>6) nodrošināt iepirkuma veicēju nepieciešamo prasmes līmeni;</p> <p>7) piedāvāt efektīvu un vienkāršu iepirkuma instrumentu (<i>purchasing tool</i>)</p> <p>- NAP īstenošanu operatīvajā līmenī veic</p> <p>Zviedrijas vides pārvaldības padome (<i>En-vironmental Management Council, SEMCO</i>)</p> <p>-SEMCO darbojas kā ekspertu komanda, kas sniedz padomus par vides nosacījumu iekļaušanu iepirkuma dokumentācijā, kā arī monitorē procesus.</p> <p>- Enerģētikas aģentūra saskaņā ar ES Enerģētisko pakalpojumu direktīvu koordinē energoefektivitātes pasākumus, ieskaitot ZPI. Apmācību un nepieciešamo atbalstu sniedz <i>SEMCO</i>.</p> <p>- <i>SEMCO</i> no Lauku lietu ministrijas saņē-musi pilnvarojumu sniegt palīdzību pārtikas preču iepirkumos.</p> <p>- <i>SEMCO</i> finansē Vides min.</p> <p>Sadarbība PI un ZPI jautājumos</p> <p>- regulāra komunikācija, sanāksmes un kopīgas darba grupas.</p>			

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
FI	<p>PI attīstība</p> <p>a) Finanšu min.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - valsts budžets; - atbildība par valsts iepirkumu stratēģijas īstenošanu; - valsts iepirkumu rokasgrāmata. <p>b) Tirdzniecības un nodarbinātības min.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nacionālā PI likuma īstenošana; - e-iepirkuma likums un dinamiskā iepirkumu sistēma; - Klimata izmaiņu un energoefektivitātes stratēģija; - nacionālā inovāciju politika un tās rīcības plāns; - stratēģiskā kokmateriālu politika. <p>c) Pašvaldību asociācija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - padomdevējs PI (nodaļa, kuru finansē Tirdzniecības un nodarbinātības min.); - pašvaldību iepirkuma rokasgrāmata; <p>d) Valsts kase (pakalpojumu aģentūra Finanšu min. uzraudzībā)</p> <ul style="list-style-type: none"> - valdības IT pakalpojumu centrs atbalsta administratīvā sektora un aģentūru trans-administratīvas operācijas; - e-iepirkuma instruments <i>TILHA</i>: elektro-niska datubāze preču un pakalpojumu iepirkumam; <p>f) <i>Hansel Ltd</i>:</p>	<p>Apmācība par PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>HAUS</i> attīstības valsts aģentūra. Maksas apmācība; - <i>LOGY</i>. Somu Iepirkuma un loģistikas asociācija. Mērķis ir attīstīt iepirkuma procedūras un veicināt fizisko loģistiku (transportu, glabāšana, izsniegšana); - Komercijas kamera apmāca abas iepriekš minētās kompānijas iepirkuma un piegādes jau-tājumos; - dažas juridiskas firmas arī specializējas par PI problēmām. <p>Apmācība par ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konsultantu firma <i>Finnish Consulting Group (FCG)</i>, to dalēji finansē Pašvaldību asociācija) - <i>HAUS</i> attīstības aģentūra - Komercijas kamera - reģionālie kompetences centri - dažas juristu firmas <p>Pieejamā e-mācīšanās</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Environmental Pass</i> piedāvā internetā bāzētu apmācību un diplomu par izieto apmācību kursu. - valsts vides administrācijas mājas lapas 	<p>Pastāvošie tīklojumi</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hanse Ltd</i>; - reģionālie iepirkumu koope-rācijas tīklojumi ar mērķi veidot kopīgus (<i>joint</i>) ietvara līgumus; - citi formāli un neformāli tīklojumi. <p>Konsultāciju centri</p> <p>a) PI Padomdevēju nodaļa sniedz bezmaksas konsultācijas gan valsts, gan pašvaldību sektoram par PI likumdošanu un tās pielietojumu, labas prakses piemēriem. Informāciju izplata gan ar e-pasta un interneta palīdzību, gan telefoniski.</p> <p>b) <i>Motiva</i> uztur konsultāciju centru par vides tehnoloģiju iepirkumiem (atkritumu, ūdens, enerģijas, sabiedriskā transporta un būvniecības sektori). Firmu finansē vairākas ministrijas un Somijas inovāciju fonds. Bezmaksas konsultācijas visā publiskajā sektorā. Var palīdzēt arī sagatavot projektus.</p> <p>Instrumentu pieejamība</p> <ul style="list-style-type: none"> - vairāku veidu vadlīnijas (gan valsts, gan pašvaldību iepirkumiem) internetā; - <i>TILHA</i>: elektronisko pasūtījumu sistēma tiešās pārvaldes institūcijām (<i>central government</i>); - <i>Motivas</i> mājas lapā dzīves cikla izmaksu (<i>LCC</i>) aprēķina instruments enerģiju izmanto-jošām precēm. 	<p>PI un ZPI kā daļa no publiskā sektora stratēģijām, likumiem un noteikumiem</p> <ul style="list-style-type: none"> - vairāk par 60 pašvaldību parakstījušas vienošanos par energoefektivitāti, kas paredz obligāti iepirkumos iekļaut prasību par energoefektivitāti. 80% no tām izstrādājušas arī attiecīgas vadlīnijas; - ZPI RP paredz tiešās pārvaldības iestādēm (<i>central government</i>) saistošus, bet pašvaldībām ieteicamus mērķus: <p>a) elektrība no atjaunojamiem avotiem: 30% (2010) un 60% (2015).</p> <p>b) zemas enerģijas un pasīvās mājas: jaunuzceltām publiskā sektora ēkām jāatbilst energo-efektivitātes A klasei un vecām pēc renovācijas vismaz C klasei (2010). Līdz 2015. gadam visām jaunām, renovētām un nomātām jāatbilst pasīvās mājas prasībai.</p> <p>c) sliežu transports. Līdz 2015. gadam nepieciešamībai pēc transporta un mobilitātes jāsamazinās par 10%. Transporta iepirkumā jāņem vērā degvielas veids un emisiju līmenis. Vismaz pusei no jauniem pasažieru</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>- valdības ietvara līgumu sistēmas attīstīšana.</p> <p>ZPI attīstība</p> <p>a) Vides min. atbild par NAP un tā īstenošanu;</p> <p>b) Tirdzniecības un nodarbinātības min. atbild par ES Energoservisa direktīvu un energoefektīvu PI, inovāciju politiku un tās NAP īstenošanu;</p> <p>c) <i>Motiva Oy</i> vada publisku vides tehnoloģiju konsultāciju centru (<i>help-desk</i>), veicina energoefektīvu iepirkumu un piedalās ES <i>SCI Network</i> projektā. <i>Motivas</i> darbu energoefektīva iepirkuma veicināšanai finansē Tirdzniecības un nodarbinātības min.</p> <p>d) Somu vides institūts piedalās EK ZPI Padomdevēju grupas darbā, publicējis Vides gidu par ZPI, un organizē kursus valsts iestāžu iepirkumu speciālistiem kopš 2004.gada. Īstenojis vairākus pētniecības projektus par ZPI;</p> <p>e) Centrālās Somijas reģionālā iestāde administrē Vides eksāmenu (<i>Environmental Pass</i>) profesionālām virtuvēm, kā to nosaka NAP. Šādas procedūras izveidi finansē Somijas lauksaimniecības min.</p>		<p>Pieejamie standartšabloni (veidlapas, kritēriji, līgumi)</p> <p>- <i>HILMA</i>: bezmaksas elektro-niska datu bāze PI veicējiem;</p> <p>- <i>HYMONET</i>: ZPI kritēriju datu bāze. Pieejama reģistrētiem lietotājiem par maksu;</p> <p>- <i>Motiva</i>: vadlīnijas un instrumenti enerģiju izmantojošām precēm, līgumu modeļi energoservisam.</p> <p>Platforma tirgus komunikācijai</p> <p>- vairākas mājas lapas.</p>	<p>autotransporta līdzekļiem līdz 2020.g. CO₂ emisiju līmenim jābūt zem 120 g/km un vismaz 25% zem 110 g/km.</p> <p>d) ilgtspējīgs uzturs: palielināts bioloģiskās, veģetārās vai sezona-pārtikas īpatsvars ēdināšanas pakalpojumos. Valsts iestāžu ēdnīcās vismaz reizi nedēļā līdz 2010. un 2 reizes līdz 2015;</p> <p>e) energoefektivitātes kritēriji un ekomarķējumi jāizmanto kā salīdzinošie principi enerģiju lietojošu preču iepirkumos;</p> <p>- Tirdzniecības un nodarbinātības min. ieteikumi energo-efektīvam iepirkumam (2009);</p> <p>- Inovāciju politikas RP;</p> <p>- nacionālā kokmateriālu PI politika: jāievēro dzīves cikla izmaksas.</p> <p>PI un ZPI auditēšana un ieviešana (kas un kā)</p> <p>- Finanšu min.: budžets</p> <p>- Tirdzniecības un nodarbinātības min.: PI statistikas datu publicēšana un atskaite ES.</p> <p>- Tirgus tiesa (<i>Market Court</i>)</p> <p>PI un ZPI monitorings</p> <p>- Monitoringu veic <i>HILMA</i> un tā ir obligāta, lai atskaitītos ES.</p>

Valsts	Atbildības sadalījums (Policy Responsibility)	Kompetence (Competence)	Atbalsta funkcijas (Support Functions)	Iepirkuma pārvaldība (Procurement Management)
	<p>Sadarbība PI un ZPI jautājumos</p> <ul style="list-style-type: none"> - minētās organizācijas piedalījās ZPI NAP izstrādāšanā, kas noveda pie valdības rezolūcijas ar aicinājumu PI veicējiem veicināt ilgtspējīgu iepirkumu un noteikt mērķus konkrētām preču un pakalpojumu grupām; - intensificējušās diskusijas par sinerģijas nepieciešamību starp dažādu sektoru politikām. 			<ul style="list-style-type: none"> - ZPI monitoringu veic <i>Motiva</i> un Pašvaldību asociācija un publicē pārskatus. <p>Pašreizējā un paredzamā attīstība</p> <p>PI</p> <ul style="list-style-type: none"> - inovāciju politika un PI inovācijai vadošajās nozarēs; - e-iepirkums un instrumenti, kas prasīti no ietvara līgumiem kopēju un centralizētu iepirkumu; - paaugstināti iepirkumu summas sliekšņa līmeņi, lai samazinātu administratīvo slodzi; - jauno ES direktīvu pārņemšana likumdošanā. <p>ZPI</p> <ul style="list-style-type: none"> - nacionālā ZPI centra izveide, ietverot kritēriju izstrādi, interneta datubāzi un konsultāciju pakalpojumus; - kapacitātes paaugstināšanas pasākumi; - ZPI NAP tālāka izstrāde; - energoefektīva iepirkuma attīstība pašvaldībās, kas parakstījušas vienošanos; - ekoinovāciju attīstība; - nacionālo resursu stratēģijas izveide.

